

na PULze

časopis prešovskej univerzity

ročník III., číslo 1, marec 2010

Obsah

Príhovory	1
Kalendárium	2 - 4
aktuálne.pu	4 - 6
Rozhovor s rektorm PU	6
Úver pre vysokoškoláko	
téma čísla	
Rozvoju PU intenzívne napomáhajú strukturálne fondy EÚ	7 - 8
Štrukturálne fondy: prínos či záťaž?	9 - 10
nás človek	
L. Purdeš (rozhovor)	11 - 12
akcie a projekty	
Titul Doctor honoris causa Jánovi Brezovi	13
Unipocentrum a študenti Erasmus	13
Nahliadnite do činnosti oddelenia vonkajších vzťahov a marketingu PU	14 - 16
Konferencia Crossing the borders...	16 - 17
Prešovský Hyde Park	18 - 19
Výstava centier excelentnosti	20 - 21
Životné jubileum doc. Ľuby Sičákovej	22
Príbeh jedného slova	22 - 23
Univerzita napreduje v spolupráci	23
Ekonómia a proces poznania	24
Poľsko-slovenská konferencia v Gorliciach	24
Kolokvium o právach dieťaťa	25
Začal sa cyklus hispánskych filmov	25
Fakulta manažmentu a CEVKOG	26
Veľký úspech našich absolventov	26
Študijný a prednáškový pobyt prof. A. Ishikawu na PU	27
Rozhovor s Mons. Dr.h.c Jánom Hirkom	28
Účelové centrálne prešovskéj archieparchie	29
ŽNsP v Košiciach opäť vďačne privítala študentov fyzioterapie	29
Prešovský krvavý súd	30
Koniec politológie v Prešove?	30
zoči-voči	
Prvý rok činnosti Ústavu ázijských štúdií PU	31 - 32
univerzitná knižnica	
O Histórii Detektívky	33
Každý má svoju farbu a zvuk	33
sport	
Akademické majstrovstvá Podkarpatského regiónu v zjazdovom lyžovaní	34
Medzinárodný študentský futsalový turnaj	34
Memoriál Š. Sanislava	35
Výstava kresleného humoru	35
Na pulze dňa s pulzovaním v pohybe	35
môjich 7 divov	
Ako d'alej?	36 - 37
PUblikácie	
Výchova k zdraviu	38
Manažérské financie nielen pre manažerov	38
fórum	
Stáž v Nórsku	39
absolvent	
J. Hlavinka (rozhovor)	40 - 42
výtvarné umenie	
Intermediálna animácia	43
Medzinárodné tvorivé stretnutie študentov vo Florencii	44 - 45
Peter Kocák - Čin En - Šító	46 - 47
hudba	
Po 6. akademických komorných koncertoch	48 - 49
literatúra	
Tvorivé písanie v primárnej škole	49
Medzi umením a vedou	50
divadlo	
50 rokov Študentského divadla FF PU	51
„Divadielko“ - moja univerzita	51
danie v meste	
Starému kinu odpustite všetko	52

Vážené kolegyne a kolegovia,

s blížiacimi sa oslavami Dňa učiteľov Vám chcem podakovať za Vašu aktívnu, náročnú a zodpovednú prácu pri vzdelávaní a výchove mladých ľudí slovami J. A. Komenského: „Komukol'vek môže pomôcť, pomôž rád. Ved' dávno sa hovorí, že slúžiť a pomáhať sú vlastnosti vznešených ľudí.“

prof. RNDr. René Matlovič, PhD.

Dňa 25. januára 2010 prezident Ivan Gašparovič vymenoval 49 nových vysokoškolských profesorov. S potešením sme naznamenali, že osobne z jeho rúk si prevzali menovacie dekréty aj dvaja pedagógovia Prešovskej univerzity v Prešove:

prof. PhDr. Milan Portik, PhD.,
v odbore predškolská a elementárna pedagogika
a
prof. PhDr. Mária Čižmárová, CSc.,
v odbore slovanské jazyky a literatúry.

Srdečne blažoželáme!

Prolongácia univerzitných kariet v akademickom roku 2010/2011

V týchto dňoch pripravuje UNIPOCENTRUM PU spustenie nového projektu, týkajúceho sa prolongačnej kampane univerzitných kariet ISIC v akademickom roku 2010/2011. Spustenie projektu vychádza z objednávkového formulára, prostredníctvom ktorého bude každý študent povinný objednať si prolongačnú známku ISIC alebo NO ISIC do konca apríla 2010. Formulár je veľmi jednoduchý, prehľadný a študent v ňom vypíše základné údaje z univerzitnej karty a následne vyznačí možnosť výberu prolongačnej známky

- ISIC, v ktorej je zahrnuté okrem študentských zliav v doprave (SAD, ŽSSK a MHD) aj množstvo komerčných zliav a výhod doma i v zahraničí;
- NO ISIC, ktorá zahŕňa predĺženie univerzitnej karty ISIC s možnosťou študentských zliav (SAD, ŽSSK a MHD) bez ďalších komerčných zliav a výhod.

Prístup k objednávkovým formulárom zabezpečia fakulty PU na svojich webových stránkach na viditeľnom mieste. Odkaz nájdete na tejto adrese:

<http://www.neton.sk/omodul/objednavka.html>

V prípade nejasností, prosím kontaktujte pracovisko UNIPOCENTRA PU.

Kontakt: Mária Mihaliková,
051/7570181, 7720612,
e-mail: mihalikm@unipo.sk

Vážené kolegyne a kolegovia, milé študentky a študenti!

V okamihu, keď sa veriaci kresťan zamyslí nad vzkriesením, zrazu pocíti a uvedomí si, že stojí pred základom svojej viery a presvedčenia. Na každej budove je totiž miesto, ktoré nesie veľkú ľarchu. V každom prístroji je aspoň jedna nenahraditeľná súčiastka. V každom živom ľudskom tele je niekoľko orgánov, bez ktorých nemôže človek žiť. V najväčší kresťanský sviatok si právom môžeme položiť otázku: „Na čom vlastne stojí kresťanstvo, čo sú jeho základné piliere? Je to predovšetkým pravda o Kristovom vzkriesení! Sv. Pavol – apoštol národov – to jasne vyjadril v liste veriacim v Korinte slovami: „Ak by Kristus nebol vstal z mŕtvych, märne by bolo naše kázanie, märna by bola naša viera!“ (I Kor 15, 14). Ježiš je ten Mesiáš, ktorého predpovedali proroci a ktorý splnil svoje základné poslanie, pre ktoré prišiel na tento svet. „Smrťou smrť premohol a zosnulým v hroboch život daroval!“ V dimenzii týchto slov majú všetci kresťania dôležité poslanie. Byť svedkami Ježišovho vzkriesenia. Ved' ono je nádherným úkonom nielen Božej sily, ale predovšetkým jeho lásky. Ježiš ožiaril jasom svojej lásky všetkých, aby sa stali svedkami Jeho vzkriesenia. On neustále premieňa žiaľ na radosť, bolesť na blaženosť, pochybnosti na istotu, rezignáciu na aktivitu. Aby sme však boli opravdivými svedkami Jeho vzkriesenia, musíme sa neustále nechávať ožarovať rádioaktivitou lásky, ktorá nemôže strácať na intenzite. Záleží len na nás. Alebo sa otvárame Božej láске, alebo sa jej bránime hrubými stenami materializmu, konzumizmu či hedonizmu. Je to vždy osobné rozhodnutie – za Kristovo vzkriesenie alebo proti nemu. Sila lásky, ktorá vychádza z osláveného hrobu, otvára nové rozmery životnej perspektívy ľudu všetkých čias. Veľká noc dáva životu ozajstnú hlbku. Vzkriesený Ježiš je Ten, ktorý vidí ďalej a dáva silu a svetlo. V Nám je nádherná možnosť pre nás všetkých s Ním začať nové etapy našich životov – Novú jar. Prajem z celého srdca všetkým, celej akademickej obci našej univerzity, aby sme historickú štafetu viery, ktorá začala pri prázdnom Kristovom hrobe, podávali ďalej a boli ozajstnými svedkami Jeho vzkriesenia. Nech nás všetkých napĺňa radosť z Kristovho vzkriesenia vyjadrená v nádhernom a hlbokom veľkonočnom pozdrave: „Kristus vstal zmŕtvych! Áno, On skutočne vstal z mŕtvych!“

prof. ThDr. Peter Šturák, PhD.
dekan GTF PU v Prešove

Vážení kolegovia a kolegyne, milí študenti a študentky,

dni Paschy (Veľkej noci), ale aj ostatných veľkých sviatkov spôsobujú, že kresťan viac prežíva svoju vieru, pretože celá atmosféra Cirkvi je viac naplnená Božou blahodaťou (milosťou) vďaka udalostiam, ktoré oslavujeme. Potvrdzuje to aj obsah bohoslužieb, ktoré uvádzajú dušu človeka do tajomnej atmosféry sviatku. Máme tiež svedectvá svätých Otcov, ktoré dokazujú, že Božia blahodať sa bohatu vylieva počas dní veľkých sviatkov, predovšetkým Paschy, najväčšieho sviatku Pravoslávnej cirkvi. Obsah a duch každého sviatku má charakter večnosti a nie dočasnosti. Christovo zmŕtvychvstanie sa netýka len Isusa Christa, ale uskutočnilo sa pre každého z nás a týka sa každého z nás. Christos zomrel a vstal z mŕtvych, aby sme boli vzkriesení aj my, ktorí sme poškvrnení hriechom. Christovo zmŕtvychvstanie je vzkriesením všetkých, ktorí milujú Christa a začleňujú sa do Jeho Tela, do Cirkvi. Začlenenie človeka do Christovho Tela, ktoré sa uskutočňuje účasťou na svätých tajinách Cirkvi, tvorí predpoklad jeho spoluúčasti v radosti Božieho kráľovstva. Slovo pascha je gréckeho pôvodu a je prevzaté z hebrejského pesach, čo znamená vyvedenie. Starozákonné pesach znamenalo vyvedenie Izraela z egyptského otroctva. Táto udalosť sa oslavovala vždy zvečera po prvom jarnom splne a išlo o najväčší sviatok v izraelskom národe. Naša Pascha znamená to isté: vyvedenie z adu (pekla), ktorý môžeme prirovnáť k starozákonnému Egyptu. Dnes Cirkev oslavuje vyslobodenie prvého človeka a všetkých starozákonných väzňov, ktorí čakali na vyslobodenie, predpovedané ešte prvým ľudom v raji. Tretí deň po piatku – deň paschálnej nedele – bol veľmi rušný. Jeruzalem bol plný vzrušenia. Ženy sa ponáhľali k hrobu, aby pomazali Christovo telo voňavými masťami. Veľkňazi dali vojakom peniaze, aby mlčali o Christovom zmŕtvychvstaní a aby všetkým hovorili, že Christovi učenici v noci ukradli Jeho telo, keď zaspali na stráži. Ale Christovo zmŕtvychvstanie sa nedá zatajiť, preto dodnes hovoríme víťazné slová (Christos vstal z mŕtvych) Christos voskrese! Milí čitatelia, dovoľte mi pozdraviť vás s radostným sviatkom Christovho zmŕtvychvstania a popriať vám zdravie a veľa tvorivých sôl do ďalšej práce.

prof. ThDr. Ján Zozuľák, PhD.
dekan PBF PU v Prešove

Kalendárium rektora PU

17. 11. 2009 - odovzdanie cien XIV. roč. Medzinárodného turnaja v hádzanej žien na PU

23. 11. 2009 - účasť rektora na slávnošnom vyhlásení ceny mesta Prešov „Opálové zrno“

25. 11. 2009 - účasť na zasadnutí VR KU v Ružomberku

1. 12. 2009 - účasť na medzinárodnom geografickom seminári na Inštitúte geografie Pedagogickej univerzity v Krakove, Poľsko

14. 12. 2009 - zasadnutie Kolégia rektora PU a zasadnutie Vedeckej rady PU

16. 12. 2009 - zasadnutie Správnej rady PU za spoluúčasti vedenia PU a dekanov fakúlt PU

18. 12. 2009 - zasadnutie VR UPJŠ v Košiciach

11. 1. 2010 - pracovné rokovanie so zástupcami riešiteľského tímu projektu Košice - Európske mesto kultúry

14. 1. - 16. 1. 2010 - ZSC Nórsko - účasť na zasadnutí riadiacej skupiny projektu Inovačné partnerské centrum v Oslo, Nórsko

18. 1. 2010 - novoročné stretnutie s tvorivými pracovníkmi PU

25. 1. 2010 - zasadnutie Kolégia rektora PU

26. 1. 2010 - pracovné rokovanie s poslancom NR SR p. S. Kubánkom

28. 1. 2010 - slávnoštne zasadnutie VR PU, udelenie čestného doktorátu prof. J. Brezovi

29. 1. 2010 - pracovné rokovanie na Arcibiskupskom úrade Pravoslávnej cirkvi v Prešove

Kalendárium PU

V priestoroch GTF PU sa od 5. 11. do 2. 12. 2009 uskutočnila výstava Shai Ginot „Od vzniku“.

26. 11. 2009 v rámci prednášky masmediálnej komunikácie navštívil GTF PU v Prešove Marián Čekovský. Hovoril o reklame, médiách, hudbe i talente a zároveň odpovedal na otázky študentov. Prednášku viedli prodekan pre rozvoj a zahraničné vzťahy ThDr. PaedDr. Ing. G. Paľa, PhD., a doktorandka Mgr. M. Poláková.

2. 12. 2009 sa na GTF PU v Prešove konalo kolokvium Disputationes quodlibetales (Reflexia slobody vo filozoficko-religionistických aspektoch). Diskutovalo sa na témy slobody, ktorá má svoj odraz v učení mnohých filozofov a je jednou zo zásadných tém religionistiky.

6. - 9. 12. 2009 sa organizátori Prešovskej detskej univerzity (Mgr. A. Mitrová, PhD., a Mgr. M. Andričíková, PhD.) zúčastnili na 2. medzinárodnej konferencii detských univerzít „Twin City Conference - Beyond the Boundaries“ vo Viedni a Bratislave, na ktorej získali certifikát o úspešnej účasti v Programe partnerskej spolupráce 2009 v rámci medzinárodného projektu európskych detských univerzít (EUCU.NET).

Od 7. do 19. 12. 2009 v priestoroch GTF PU v Prešove bola sprístupnená výstava IKONY umeleckého maliara Nikolaja Gmitro. Od roku 1990 sa venuje monumen-tálnej maľbe v kostoloch, reštaurovaniu obrazov, oltárov, ikonostastov a písaniu ikon. Ikony z dielne tohto umelca majú ako dar premiér SR, patriarcha americkej ortodoxnej cirkvi, minister kultúry SR a nachádzajú sa v súkromných zbierkach na Ukrajine, v Poľsku, Čechách, Kanade a iných štátoch.

14. 12. 2009 sa konalo Zasadnutie Vedeckej rady PU v Prešove. V jeho programe bolo slávnoštne odovzdanie docentských dekrétov, prerokovanie a schválenie návrhu na udelenie titulu „doctor honoris causa“ Jeho eminencii prof. Dr. Demetriovi v odbore pravoslávna teológia, prof. MUDr. J. Brezovi, DrSc., v odbore zdravotnícke vedy a prof. PhDr. D. Farkašovej, CSc., v odbore zdravotnícke vedy, a informácia o výsledkoch komplexnej akreditácie PU.

14. 12. 2009 bola Dr.h.c. prof. PhDr. A. Eliašovej, PhD., udelená strieborná medaila za významný podiel pri vybudovaní a rozvoji Fakulty zdravotníctva PU v Prešove.

17. 1. 2010 sa konal slávnoštny ples Pedagogickej fakulty PU. Bohatý kultúrno-spoločenský program, v rámci ktorého zažili hostia plesu spoločenský tanec, vystúpenie detí materských škôl, moderný spev zabezpečený hudobnou školou Yamaha a umeleckým zoskupením Pedagogickej fakulty PIANO-VOCAL, ako aj búrlivý kankán či brušný tanec zavŕšila tombola a vynikajúca zábava.

18. 1. 2010 PU v Prešove po tretíkrát otvorila jedinečný kurz EILC (Erasmus Intensive Language Course). Štrnásť zahraničných ERASMUS študentov z Fínska, Nórska, Poľska, Českej republiky, Talianska a Španielska vyučovali pedagógovia z Ústavu jazykových kompetencií a Pedagogickej fakulty PU. Po troch týždňoch absolvovania kurzu študenti získali certifikát o znalosti slovenského jazyka.

27. 1. 2010 Zástupcovia PU v Prešove PhDr. N. Polláková a Mgr. Z. Medoňová z oddelenia zahraničných vzťahov predstavili PU v Prešove a jej aktivity v rámci programu ERASMUS na celoslovenskom stretnutí ERASMUS inštitucionálnych koordinátorov na pôde agentúry SAIC v Bratislave.

29. 1. 2010 sa konal XIII. Reprezentačný ples PU. Niesol sa v znamení spoločenského podujatia akademickej obce PU, keďže sa na ňom v hojnom počte zúčastnili pedagógovia, študenti, zamestnanci PU, mladí vedeckí pracovníci i absolventi, ktorí aj po skončení štúdia zostávajú v aktívnom kontakte so svojou alma mater. Čestným hosťom plesového večera bol primátor mesta Prešov JUDr. P. Hagyari. Prestížne podujatie fašiangovej sezóny slávnoštne otvoril krátkym príhovorom rektor PU, prof. R. Matlovič. Zmes štandardných tancov predviedli na úvod sóloví tanečníci z tanečnej školy Meteor Košice pod vedením Milana Plačka. K programovému spríjemneniu plesu prispeli študenti PU z folklórneho súboru Torysa, ktorí ukážkou šarišských ľudových tancov tanečne naladili všetkých zúčastnených. Vynikajúcu atmosféru plesu umocnil spevák zo skupiny KOMAJOTA a zároveň študent masmediálnych štúdií FF PU Martin Husovský, ktorý sa predstavil v role hudobnej

hviezdy večera. Vyvrcholením plesového večera bola bohatá tombola, za organizovanie ktorej vďačíme sponzorom, priaznivcom Prešovskej univerzity a dekanom fakúlt PU, ktorí prispeli hodnotnými darmi. XIII. ročník zaznamenal najväčší počet sponzorských tombolových darov v celkovom počte 40 a výhercovia TV prijímača LG, obrazov akademického maliara Dušana Srvátku, kamier, fotoaparátov, mobilného telefónu, ale aj ostatných vecných cien neskrývali svoju radosť a prejavovali uznanie a vďaku. Hlavnými sponzormi spoločenského podujatia Prešovskej univerzity boli spoločnosti: DÚHA, a. s.; ROPO SK, s. r. o. PREŠOV; LIFTEX, s. r. o.; ZINPRO, a. s. MICHALOVCE; DERATEX, s. r. o. Podákovanie patrí hlavne sponzorom, účinkujúcim, plesovému výboru za výbornú organizáciu plesu, ale aj všetkým zúčastneným, ktorí vytvorili prekrásnu plesovú atmosféru.

4. 2. 2010 sa z iniciatívy študentov GTF PU v spolupráci s vedením fakulty uskutočnil prvý ples GTF PU, ktorý slávnostným príhovorom a prípitkom otvoril dekan fakulty, prof. ThDr. P. Štúrák, PhD. V kultúrno-zábavnom programe vystúpili študenti GTF, členovia Zboru sv. Romana Sladkopevca a skupina historického šermu COHORS Prešov. Básnický prednes ThDr. Michala Hospodára, PhD., vystriedal krásny hlas ľudovej speváčky, Juliany Lazurovej z Kapušian. Nakoniec sa svojou scénkou predstavili študenti, bratia Jozef a Peter Demčákovci. Ples sa niesol v príjemnej, rodinej atmosfére, o čom svedčí nielen to, že hostia sa zabávali do štvrtéj rána, ale najmä pozitívne poplesové ohlasy, a tak veríme, že sa ples GTF stane tradíciou.

8. 2. 2010 boli podané ďalšie projekty zo ŠF EÚ Aplikovaný výskum a vývoj materiálov využiteľných vo fotovoltaických paneloch. Ide o projekty Aplikovaný výskum geopriestorových technológií pri výskume slnečnej energie, Aplikovaný výskum využitia slnečnej energie v oblasti východného Slovenska a Aplikovaný výskum a vývoj materiálov využiteľných pri chladení pomocou magnetokalorickej efektu - MAGCAL.

8. 2. 2010 sa konalo zasadnutie Komisie pre integráciu identických oblastí výskumu a študijných odborov na PU v Prešove, na ktorom sa vyhodnotili návrhy na integráciu identických oblastí výskumu na PU.

15. 2. 2010 sa konala tlačová beseda. Doc. Ing. J. Burgerová, PhD., prorektorka pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality, a doc. PhDr. I. Kovalčíková, PhD., prorektorka pre vonkajšie vzťahy a marketing, informovali o realizovaných projektoch na pôde PU podávaných na podkladoch národných a medzinárodných výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok.

16. 2. 2010 40 ERASMUS študentov z Poľska, Českej republiky, Švédska, Turecka a Rumunska privítal na pôde PU rektor prof. RNDr. R. Matlovič, PhD., prorektorka pre vonkajšie vzťahy a marketing doc. PaedDr. I. Kovalčíková, PhD., a ERASMUS inštitucionálny koordinátor PhDr. N. Polláková.

Martin Šinal: Zamilovaný do Boha je názov knihy, ktorej spoluautorkou je Martina Poláková, študentka doktorandského štúdia na GTF PU. Spolu s priateľmi, kamarátmi a známymi si zaspomínala na svojho kamaráta kňaza, ktorý niekoľko rokov prežil vo Farnosti sv. Mikuláša v Prešove a tragicky zahynul v roku 2007. Úsmevné i smutné príbehy mapujú krátky, ale intenzívny život tohto jedinečného kňaza a človeka. Slávostné uvedenie knihy bolo 16. 2. 2010 za účasti autorov, ale aj tých, ktorí spomienkami do knihy prispeli, vedenia GTF PU a novinárov.

18. 2. 2010 sa uskutočnilo zasadnutie Rady pre vedu a výskum PU v Prešove, na ktorom sa rokovalo o organizácii doktoranského štúdia, individuálnej previerke vedecko-výskumnnej činnosti pedagogických a výskumných zamestnancov PU a o hlavných úlohách rozvoja vedecko-výskumnnej činnosti na rok 2010.

23. – 25. 2. 2010 bol hosťom na Fakulte manažmentu PU v Prešove Ing. Milan Brož, PhD., pedagóg Vysokej školy obchodnej v Prahe, o. p. s., ktorá je partner-skou školou Fakulty manažmentu PU. Spomínaný pedagóg je autorom 35 kníh, napr. MS Excel pro manažery a ekonomy, Mistrovství v Microsoft Excel 2000 a 2002. Počas svojho programu na východe Slovenska odučil niekoľko seminárov a v knižnici PU prezentoval svoju knihu Microsoft Office Excel 2007 SK.

26. 2. 2010 sa uskutočnilo stretnutie univerzitného tímu CAF. Jeho náplňou bolo rozdelenie oblastí úloh v rámci pripravovanej samohodnotiacej správy monitorujúcej kvalitu na PU.

Koncom februára sa v Ružomberku konali Majstrovstvá Slovenska v šachu. Všetky tri štartujúce hráčky Slávie PU si z nich priniesli medaily: Z. Košelová kategó-

Kalendárium rektora PU

1. 2. 2010 – zasadnutie VPU, tlačová beseda na tému Plnenie kritérií komplexnej akreditácie PU, pracovné rokование s Mgr. R. Žiakom, riaditeľom odboru reg. rozvoja PSK, rozhovor pre Rádio Prešov

3. 2. – 6. 2. 2010 – účasť na 26. valnom zhromaždení Danube Rector's Conference (DRC) v Novom Sade v Srbsku. Pracovné rokowanie s vedením EDUCONS University v Sremskej Kamenici o možnostiach spolupráce v rámci siete ACEU – Alliance of Central-Eastern European Universities.

9. 2. 2010 – mimoriadne zasadnutie vedenia PU

11. 2. 2010 – pracovné rokowanie s ministrom školstva SR J. Mikolajom a biskupom VD ECAV Mgr. S. Sabolom na MŠ SR v Bratislave

15. 2. 2010 – zasadnutie vedenia PU

16. 2. 2010 – podpísanie Zmluvy o vzájomnej spolupráci medzi PU a MPSVaR SR, slávostné otvorenie programu ERASMUS – privítanie zahraničných študentov na PU

18. 2. 2010 – seminár o možnostiach spolupráce s Latin-skou Amerikou na Ekonomickej univerzite v Bratislave, seminár ARRA v Bratislave k hodnoteniu kvality VŠ

19. 2. 2010 – rozhovor pre STV – Štúdio Košice

22. 2. 2010 – zasadnutie Kolégia rektora PU

riu dievčat do 16 rokov vyhrala, J. Liščinská bola medzi dvanásťročnými tretia a L. Liščinská bola v skupine do 10 rokov tiež bronzová.

2. 3. 2010 sa na pôde GTF PU konala medzinárodná vedecká konferencia Filozoficko-antropologické predpoklady výchovy v personalistickej filozofii, ktorá bola súčasťou projektu WDCC/USA/35-3/09. Cieľom konferencie bolo predstaviť originálny filozofický a antropologický kontext výchovy v reflexii personalistickej filozofie ako kritický príspevok k simplicitnému odmietaniu hraníc a limitov. S príspevkami vystúpili hostia z fakúlt celého Slovenska i zo zahraničia.

3. 3. 2010 boli dvere GTF PU v rámci podujatia Deň otvorených dverí otvorené pre verejnosť a potenciálnych nových študentov. Návštěvníkom sa prihovoril dekan fakulty prof. ThDr. P. Štrrák, PhD., prodekan pre vedeckú a vzdelávaciu činnosť ThDr. J. Coranič, PhD., duchovný správca fakulty ThDr. P. Tirpák PhD., a rektor kňazského seminára M. Rozkoš. Informovali a odpovedali na otázky hostí, ktorí sa zaujímali o možnosti štúdia, odbory, spôsoby výučby či ubytovanie.

Študenti programu sociálnej a charitatívnej služby Pravoslávnej bohosloveckej fakulty PU navštívili v zimnom semestri 2009/2010 za riadenie pre seniorov Harmónia, Domov sociálnych služieb a Krízové stredisko. Zachytené momenty zo stretnutí, klientov aj ich blízkych, samotné zariadenia a život v nich sú predmetom výstavy fotografii „Darovali nám úsmev“. Otvorenie výstavy sa uskutočnilo 23. 3. 2010 v priestoroch Pravoslávnej bohosloveckej fakulty PU.

11. 3. 2010 sa v Prešove pod záštitou Rady mládeže Prešovského kraja a mesta Prešov konala mládežnícka konferencia „Participácia mládeže na živote obce, mesta, regiónu“, na ktorej bola vyhlásená prvá mládežnícka ombudsmanka v rámci SR pre mesto Prešov. Stala sa ňou predsedníčka Mládežníckeho parlamentu Prešova Lucia Kažimírová, študentka Fakulty manažmentu PU v Prešove. Jej úlohou bude chrániť a obhajovať základné práva a slobody mládeže, žijúcej a študujúcej na území mesta Prešov.

Rozhovor s rektorm PU prof. RNDr. R. Matlovičom, PhD.

29. januára 2010 vedenie PU avizovalo, že Prešovskej univerzite sa podarilo splniť aj posledné kritérium na zaradenie do kategórie vysokých škôl univerzitného typu. Mohli by ste nám povedať, kombináciou akých opatrení sa to podarilo v priebehu polroka dosiahnuť?

Základným opatrením bolo zvýšenie počtu vysokoškolských učiteľov s ukončeným tretím stupňom štúdia. Súčasné vedenie Prešovskej univerzity hneď po svojom nástupe 1. 8. 2007 pristúpilo k realizácii auditu pracovníkov – vysokoškolských učiteľov, ktorí nemali ukončené štúdium tretieho stupňa. Tento audit sme uskutočnili v akademickom roku 2007 – 2008. Súčasťou opatrení bolo vytvorenie útvaru ľudských zdrojov na rektoráte PU a novelizácia vnútorných predpisov univerzity (štatút, zásady výberových konaní na miesta vysokoškolských učiteľov), čo nám umožnilo centralizovať personálnu agendu a z úrovne rektorátu usmerňovať personálnu politiku, ktorá nebola v predchádzajúcim období optimálna z hľadiska minimalizácie podielu vysokoškolských učiteľov s neukončeným tretím stupňom štúdia. Sprisnenie podmienok pri uzatváraní pracovných zmlúv vysokoškolských učiteľov viedlo k neustálemu nástu počtu i podielu vysokoškolských učiteľov s ukončeným tretím stupňom štúdia. Kým k 31. 12. 2007 pôsobilo v tejto kategórii 317 vysokoškolských učiteľov, ktorí tvorili 62,9 % celkového počtu vysokoškolských učiteľov univerzity, k 31. 12. 2008 to bolo 347 vysokoškolských učiteľov, ktorí tvorili 66,1 % celkového počtu vysokoškolských učiteľov, a k 31. 12. 2009 to bolo už 405 vysokoškolských učiteľov, tvoriačich 75,3 % celkového počtu vysokoškolských učiteľov na Prešovskej univerzite. Druhým opatrením bola korekcia počtu prijímaných študentov. To sme

využili len v nevyhnutnej minimálnej miere, pretože sme primárne sledovali poslanie Prešovskej univerzity v Prešove ako jedinej verejnej vysokej školy v Prešovskom samosprávnom kraji, a teda nemali sme zámer drastickým spôsobom obmedziť možnosti štúdia pre uchádzačov z najväčšieho kraja SR podľa počtu obyvateľov. V tejto súvislosti sme pozitívne reagovali na výzvu ministerstva školstva SR a v rámci opatrení Vlády SR proti ekonomickej kríze sme dodatočne (po 23. júli 2009) prijali 538 študentov. Počet prijatých a zapísaných študentov v akademickom roku 2009 – 2010 v prvom a druhom stupni štúdia bol o 319 nižší ako počet prijatých a zapísaných študentov v predchádzajúcim akademickom roku 2008 – 2009. Počet prijatých a zapísaných študentov v akademickom roku 2009 – 2010 takto dosiahol 93,2 % počtu prijatých a zapísaných študentov v akademickom roku 2008 – 2009. Potešiteľné je, že nápravu nedostatkov sme dosiahli podstatne skôr ako uplynula jednočinná zákonná lehota.

V akom časovom horizonte možno podľa Vás očakávať rezultát Akreditačnej komisie?

O splnení kritérií na zaradenie Prešovskej univerzity v Prešove medzi univerzity som listom z 3. februára 2010 informoval ministra školstva SR a predsedu Akreditačnej komisie. Predpokladám, že najskôr môže byť naša záležitosť predmetom najbližšieho rokovania Akreditačnej komisie, ktoré bude 28. – 30. apríla 2010. Po tomto prerokovaní má posledné slovo Ministerstvo školstva SR.

Pred nejakým časom sa medializovala informácia o zaradení ďalších vysokých škôl do kategórie univerzít. Celkovo teda do tejto kategórie patrí zatiaľ 11 vysokých škôl. O možnosti zaradiť Prešovskú univerzitu medzi vysoké školy univerzitného typu sa v médiach pertraktuje v minimálnej miere. Aký je podľa Vás dôvod tohto „mediálneho stavu“?

Môže to súvisieť s faktom, že spomínané vysoké školy splnili kritériá na zaradenie medzi univerzity o niekoľko mesiacov skôr ako naša univerzita.

Pred niekoľkými dňami vyšla aj hodnotiaca správa agentúry ARRA, podľa ktorej sa pri komplexnej akreditácii uplatnil zjednodušený model veľmi špecifického rankingu s nízko nastavenými prahovými hodnotami, ktorý neoddelil „univerzitné zrno“ od „ne-univerzitných plodín“? Aký je v tomto kontexte Vás názor na výsledky komplexnej akreditácie?

Akreditačná komisia postupovala striktne podľa kritérií, ktoré boli schválené Ministerstvom školstva SR. Z tohto hľadiska považujem výsledky komplexnej akreditácie za relevantné. Urobil sa významný krok v rámci diverzifikácie vysokého školstva na Slovensku. Podľa môjho názoru sa však v médiách v súvislosti s kategorizáciou vysokých škôl nadužíva pojem kvalita. Jednotlivé kategórie vysokých škôl by sa skôr mali lísiť poslaním, ktoré plnia. Predpokladá sa, že v rámci každej kategórie by mali vysoké školy napĺňať svoje posланie kvalitne. Nepochybne bude potrebné v tomto trende pokračovať a celý systém vysokého školstva na Slovensku optimalizovať.

Pri hodnotení vysokých škôl sa ARRA pokúsila „imitovať“ proces komplexnej akreditácie. V hodnotení vysokých škôl v časovom rozmedzí piatich rokov (2005 – 2009) realizovala jednak Rating A, kde aplikovala kritériá blízke kritériám komplexnej akreditácie, a Rating B, kde aplikovala vlastné, systematicky používané kritériá. V oboch ratingoch mala Prešovská univerzita hodnotenie B, avšak hodnotenie C v prípade oboch ratingov mali niektoré vysoké školy, ktoré už Akreditačná komisia zaradila do kategórie univerzít. Ako vnímate tento stav?

Účel, kritériá, metódy a vstupné dátá ratingov ARRA a hodnotenia Akreditačnej komisie sa významným spôsobom líšia. Porovnatelnosť týchto hodnotení je preto výrazne limitovaná. Naša univerzita dosiahla podobné hodnotenia vo všetkých prípadoch, čo svedčí o spoľahlivosti a konzistentnosti nášho výkazníctva pre rozličné účely. Pozícia Prešovskej univerzity ma neprekvapila, čo potvrdil aj model B ratingu nezávislej agentúry ARRA. Túto pozíciu potvrdzujú aj iné nezávislé ratingy a rankingy, ktoré spracovali zahraničné inštitúcie. Napríklad podľa webometrického rankingu z januára 2010, ktorý spracovali Cybermetrics Lab. v Madride (http://www.webometrics.info/rank_by_country.asp?country=sk), sme na 7. mieste a podľa rankingu 4 International Colleges & Universities (<http://www.4icu.org/sk/>) sme na 8. mieste slovenského národného rebríčka univerzít a vysokých škôl. Na základe týchto informácií si dovolím jednoznačne formulovať záver, že Prešovská univerzita si zaslúži byť zaradená medzi univerzity.

Jednou z výhrad, ktoré konštatovala ARRA v súvislosti s Prešovskou univerzitou, boli zreteľné rozdiely medzi kvalitou fakúlt. Aký je Váš postoj k záverom, ku ktorým ARRA dospela, aj vzhľadom na skutočnosť, že Slovenská rektorská konferencia, ako aj Ministerstvo školstva hodnotenia ARRA odmieta?

Rozdielna kvalita fakúlt v rebríčku ARRA je dôsledkom ich rozdielnej história. Je pochopiteľné, že mladé

fakulty, existujúce niekoľko rokov, sa nemôžu vyrovnať fakultám s dlhou tradíciou. Vo všeobecnosti platí, že na vybudovanie kvalitného akademického pracoviska potrebujete vystriedanie aspoň štyroch generácií. Na druhej strane hodnotenie ARRA nezahŕňa ukazovatele dynamiky, ktoré by vnesli viac svetla do hodnotenia jednotlivých fakúlt. V takom prípade by aj mladšie fakulty našej univerzity získali výrazne priaznivejšie hodnotenie.

Ďalšou výhradou, ktorú ARRA spomína, je status Fakulty humanitných a prírodných vied. Tá sa umiestnila v hodnotení fakúlt v rámci filozofických odborov na druhom mieste, v správe sa však konštatuje, že spomínané výsledky sú spojené primárne s vedeckou produkciou prírodovedne orientovaných odborov. Vieme, že vedenie PU kreovalo komisiu, ktorej úlohou je riešiť problém duplicitnosti odborov v rámci PU. Mohli by ste nám povedať, či komisia už v tejto súvislosti rozvinula svoju činnosť a aký je v tomto smere koncepcný zámer vedenia PU?

Dlhodobo popredná pozícia Fakulty humanitných a prírodných vied v rankingoch ARRA ma veľmi teší. Je výsledkom systematickej práce

nie našich činností, pričom sa odvíja od hodnotenia 50 najlepších výstupov v príslušnej oblasti poznania na danej fakulte. Ak máme jednu oblasť poznania na viacerých fakultách, potom musíme na každej z nich pre danú oblasť poznania vykázať 50 kvalitných výstupov. To je samozrejme komplikovannejšie ako nazbierať jediný súbor 50 výstupov pre danú oblasť poznania na celej univerzite. Od hodnotenia výskumu sa odvíjajú aj naše možnosti získať práva habilitačné a vymenúvacie konaní za profesorov. Ak nedosahujeme pre danú oblasť poznania aspoň rating B, môžeme sa s našimi ambíciami tieto práva získať rozlúčiť. Z pohľadu ponuky študijných programov je žiaduce, aby každá oblasť poznania bola schopná generovať ponuku študijných programov všetkých troch stupňov. Očakáva sa, že budúce mechanizmy financovania budú nastavené tak, že počet prijímaných študentov sa bude odvajať od kvality vedy a výskumu na danej vysokej škole. Z tohto dôvodu je inštitucionálne oddelovanie prípravy učiteľov od prípravy odborníkov v danom odbore neudržateľné. Na tieto skutočnosti nás napokon upozornila evalvačná komisia EUA. Integráciu nám odporúčala realizovať aj Akreditačná komisia. Zámerom vedenia univerzity je realizovať organizačné zmeny tak, aby vstúpili do platnosti najneskôr od začiatku budúceho kalendárneho roka.

Týždeň po oznámení o splnení kritérií na zaradenie Prešovskej univerzity do kategórie univerzít (8. 2. 2010) vyšiel v Pravde článok o nezákonnom vyberaní školného na FM PU. Článok obsahoval viaceré nepravdivé informácie i vecné chyby, ktoré ste promptne dementovali a avizovali ste podanie trestného oznámenia. Skúste nám povedať, v akom štádiu riešenia sa spomínany problém nachádza.

Prešovská univerzita v Prešove sa dôrazne ohradila voči informáciám zverejneným v denníku Pravda dňa 8. 2. 2010. Prešovská univerzita vyberá školné výlučne v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi. V článku sa spomína n. o. Erves v Dubnici nad Váhom. Prešovská univerzita a ani jej fakulty nemajú zmluvné vzťahy s touto organizáciou a za ostatných 5 rokov neevidujeme finančné platby od tejto organizácie. Na druhej strane si treba uvedomiť, že študenti a zamestnanci univerzity sú osobami spôsobilými na právne úkony a Prešovská univerzita nemôže vstupovať do zmluvných vzťahov svojich študentov a zamestnancov s inými právnickými a fyzickými osobami.

Okrem okamžitej reakcie pre médiá sme prijali aj ďalšie opatrenia. Faxom a listom som požiadal pána ministra školstva SR o vykonanie kontroly na dodržiavanie právnych predpisov pri vyberaní školného. Vydal som opatrenie, v ktorom som požiadal dekanov

Som presvedčený,
že patríme do prvej
desiatky najlepších
vysokých škôl
na Slovensku.

a dobrých výsledkov pracovníkov fakulty v oblasti vzdelávania, výskumu a umenia. Samozrejme, že k úspešnosti fakulty výrazne prispeli aj prírodovedné katedry. Sú to pracoviská s vynikajúcou kvalifikačnou štruktúrou pracovníkov, vysokou grantovou úspešnosťou, viaceré z nich majú dobre fungujúce doktorandské štúdium a zapájajú sa do činnosti centra excellencnosti. Zaradenie fakúlt do skupín, ktoré používajú agentúra ARRA, sme neovplyvňovali.

Integrácia oblastí poznania na jednotlivé fakulty je predmetom činnosti komisie, ktorú vede pán prorektor prof. PhDr. Peter Kónya, PhD. Ide o problematiku, o ktorej sa diskutuje v našej akademickej komunite už niekoľko rokov. Fragmentácia aktivít na viacerých fakultách v identických oblastiach poznania má negatívne dopady na financovanie univerzity a znižuje našu konkurencieschopnosť. Koeficient výskumu a vývoja bezprostredne ovplyvňuje financova-

fakult, aby ukončili poskytovanie externej formy štúdia, realizovanej bezplatne mimo sídla univerzity. Pripomínam, že uskutočňovanie študijných programov na fakultách je zo zákona vo výlučnej kompetencii samosprávnych orgánov fakult. Toto opatrenie sledovalo cieľ, aby sa úplne eliminoval priestor na vznik špekulácií o tom, že existuje súvis medzi vzdelávacími aktivitami našej univerzity a činnosťou iných právnických a fyzických osôb. V súvislosti s uverejnjeným dokumentom – potvrdením účasti na skúške s názvom Fakulty manažmentu a pečiatkou n. o. Erves – som dňa 9. 2. 2010 podal na Okresnú prokuratúru v Prešove podnet na začatie trestného stíhania na neznámeho páchateľa pre podozrenie zo spáchania trestného činu podľa § 281 ods. 2 písm b) trestného zákona v spojení s § 375 ods. písm. a) trestného zákona. Ide o zneužitie mena Fakulty manažmentu PU, pretože toto potvrdenie nie je vyhotovené na oficiálnom tlačive Fakulty manažmentu. Máme určité indície, z ktorých sa dá vyvodiť podozrenie, že uvedené potvrdenie je podvrh, vypracovaný za účelom zneužitia, ba možno i poškodenia mena Fakulty manažmentu. Od 11. 2. 2010 prebieha na univerzite kontrola z ministerstva školstva, ktorej výsledky ešte nie sú známe. Čakáme teda na výsledky kontroly a vyšetrovania.

Ako vnímate skutočnosť, že nezisková organizácia ERVES, ktorá údajne vyberala na FM PU školné, je súčasťou spoločnosti firiem Dupres group, ktorej súčasťou je aj firma Dupres Consulting, s. r. o., dodávateľ systému MAIS v rámci PU?

Prešovská univerzita sa vzhľadom na zmenu režimu financovania akademických informačných systémov v roku 2008 rozhodla obstaráť akademický informačný systém prostredníctvom verejného obstarávania. Vo verejnej súťaži uspela Dupres Consulting, s. r. o. Dubnica na Váhom. Táto súťaž prebehla v súlade s § 102 zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a doplnení niektorých zákonov v tom čase platnom znení. Pripomínam, že v rámci uvedeného procesu sa neskúmajú vlastnícke pomery a inštitucionálne prepojenia uchádzačov s inými právnickými osobami. Implementácia MAIS nesúvisela a nesúvisí s činnosťou n. o. Erves, ktorá nie je zmluvným partnerom Prešovskej univerzity. Z inštitucionálneho a personálneho prepojenia je, samozrejme, možné konštruovať rozličné konšpiračné teórie a konfabulácie, avšak podstatné sú fakty. Z nich vyplýva, že spolupráca Prešovskej univerzity a jej štruktúrnych zložiek so spoločnosťou Dupres consulting, s. r. o. Dubnica nad Váhom a s Dubnickým technologickým inštitútom, patriacimi do Dupres group, sa realizuje na báze platných zmlúv a v súlade s právnym poriadkom.

V Prešove 1. marca 2010

Zhovárala sa M. Ivanová.

Úver pre vysokoškolákov - spôsob, ako výhodne financovať náklady počas štúdia

Trend financovania štúdia či iných potrieb vysokoškolákov sa aj na Slovensku radikálne zmenil. Stále viac sa využívajú študentské pôžičky ako najjednoduchší spôsob rýchleho získania finančných prostriedkov s možnosťou ich splácania až po skončení štúdia. Neobávajte sa využiť ponúkanú šancu. Ak peniaze použijete na získanie vzdelania, niet o čom uvažovať. Je to tá najlepšia investícia! Každý, kto úspešne doštuduje, dokáže zarobiť toľko, aby požičané peniaze bez problémov splatil. Prehľad o priebežnom splácaní poskytnutého úveru vám umožnia služby Internetbanking a Telephonebanking.

Slovenská sporiteľňa vám pomôže nielen pri financovaní samotného štúdia, ale aj napríklad pri financovaní nákladov na pobyt alebo kurz doma či v zahraničí, jednoducho slúži na čokoľvek. Výhodný úver ponúkame študentom už od prvého ročníka dennej formy vysokoškolského štúdia i absolventom – interným doktorandom studujúcim v SR alebo v zahraničí.

Úver vysokoškolákom na Čokoľvek počas štúdia na VŠ

Ak si chcete požičať peniaze počas štúdia, požiadajte o bezúčelový úver so zvýhodnenou úrokovou sadzbou, ktorý vám poslúži napríklad na úhradu nákladov za ubytovanie, nákup študijných pomocníkov alebo počítača, prípadne Vám umožní vycestovať do zahraničia a pod. V Slovenskej sporiteľni tak môžete získať bez preukázania účelu úver od 1 700 € až do 8 500 €. Úver môžete čerpať aj postupne, kedykoľvek počas štúdia, pričom v období štúdia budete platiť len úroky z vyčerpanej sumy a poplatky a až po skončení štúdia začnete splácať riadne splátky. Splatnosť úveru je až 10 rokov od jeho poskytnutia. Úver stačí zabezpečiť ručiteľom.

Navýše, ak následne poukážete príjmy min. za 2 mesiace na svoj bežný účet, ktorý budete aktívne využívať, môžete si uplatniť zníženie úrokovej sadzby úveru.

Ak si potrebujete požičať často, ale iba nakrátko

V takom prípade určite oceníte Povolené prečerpanie pre vysokoškolákov. Dovolí vám opakovane prečerpáť finančné prostriedky na účte až do výšky zmluvne dohodnutého debetu od 350 do 700 €. Aj tento úver ponúkame vysokoškolákom so zvýhodnenou úrokovou sadzbou, pričom platíte len úroky z čerpanej sumy a poskytuje sa bez akýchkoľvek poplatkov. Splácanie je v tomto prípade flexibilné, pretože každá došlá platba na Váš účet Vám znižuje dlžnú sumu. Na zabezpečenie úveru postačuje ručiteľ.

Ďalšie informácie vám radi poskytneme v ktoromkoľvek obchodnom mieste Slovenskej sporiteľne, na internetovej stránke www.slsp.sk alebo prostredníctvom nepretržitej služby Sporotel 0850 111 888, 0915 111 888 alebo 0910 111 888.

Studentský KLUB

**SLOVENSKÁ
SPORITEĽŇA**

Rozvoju PU intenzívne napomáhajú štrukturálne fondy EÚ

Európska únia
Európsky fond regionálneho rozvoja

Pre Európsku úniu začalo platiť 7-ročné programové obdobie v januári 2007. Nástrojmi regionálnej politiky sú štrukturálne fondy (ŠF). Na roky 2000 – 2006 bolo vyčlenených pre všetky členské štátu EÚ 195 miliárd € a v tomto programovom období 347 miliárd €. Podľa orgánov

Európskej komisie (EK) sa slovenská vláda v Národnom strategickom referenčnom rámci (NSRR) zaviazala prednostne rozvíjať znalostnú ekonomiku, dopravnú a environmentálnu infraštruktúru a oblasť ľudských zdrojov a vzdelávania.

NSRR SR na roky 2007 – 2013 bol schválený EK 17. 8. 2007. Dokument popisuje, na aké typy projektov plánuje Slovensko využiť prostriedky v sume 11,36 miliardy € (v rokoch 2004 – 2006 to bolo 1,05 mld. €) a zároveň stanovuje priority spolufinancované zo štrukturálnych fondov a kohézneho fondu. NSRR pozostáva z 11 operačných programov (OP) – Regionálny OP (ROP), OP Životné prostredie, OP Doprava, OP Informatizácia spoločnosti (IS), OP Výskum a vývoj – OPVaV (1,2 mld. €), OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Zdravotníctvo, OP Vzdelávanie – OPV (618 mil. €), OP Zamestnanosť a sociálna inkluzia – OPZaSI (882 mil. €), OP Bratislavský kraj a OP Technická pomoc. Spolufinancovanie je zabezpečované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF), Kohézneho fondu (KF) a Európskeho sociálneho fondu (ESF). Prvenstvo vo vyhlásení výziev si svojimi dvoma výzvami v januári 2008 zabezpečil Fond sociálneho rozvoja ako Sprostredkovateľský orgán riadiaceho orgánu pre OPZaSI, OPVaV publikovalo prvú výzvu vo februári 2008 a OPV v marci 2008 (základné a stredné školy). Výzva z OPV so zameraním na oblasť vysokého školstva bola vyhlásená v júni 2009, ďalšia sa plánuje na júl 2010.

Agentúra
Ministerstva školstva SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Zabezpečovanie procesu implementácie pomoci zo ŠF EÚ

v programovom období 2007 – 2013 plní Agentúra Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EÚ ako sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom (SORO), t. j. vykonáva činnosti v rozsahu úloh delegovaných Ministerstvom školstva SR ako Riadiacim orgánom (RO) pre operačné programy Vzdelávanie a Výskum a vývoj, pre Fond sociálneho rozvoja a Sociálne implementačné agentúru ako SORO je RO Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Informácie o konkrétnych možnostiach čerpania sú zverejňované formou výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok (ŽoNFP).

Prešovská univerzita v Prešove realizovala viaceré projekty v minulom skrátenom programovacom období 2004 – 2006 vo výške cca 2,5 mil. € v rámci Sektorového operačného programu Ľudské zdroje financovaného z ESF a programu INTERREG IIIA Program susedstva Maďarsko – Slovensko – Ukrajina. Vzhľadom na novosť procesu tvorby a implementácie ŠF v podmienkach SR, ako aj PU projekty mali svoje pozitívna aj negatívna. V súlade s Dlhodobým zámerom PU na roky 2008 – 2013 v nadväznosti na váhu dotácie zo štátneho rozpočtu z kapitoly vedy (40 %) sa pozornosť PU bude koncentrovať na veľké projekty

z oblasti výskumnej a sociálnej infraštruktúry a taktiež vzdelávania. Podporným dokumentom je spracovaná Smernica pre prípravu, spracovanie a implementáciu projektov zo štrukturálnych fondov EÚ na Prešovskej univerzite v Prešove. Na základe doterajších skúseností a pozitívnych výsledkov vedeckých riešiteľských tímov a identifikácie potrieb a možností PU sa rozbehli práce na vypracovanie žiadostí prevažne z OPVaV pre prioritnú os 5: Infraštruktúra vysokých škôl a prioritnú os 2: Podpora výskumu a vývoja. Z OPV sa pozornosť sústredila na projekty pre prioritnú os 1: Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy. Správnosť zvolených priorít a rozhodnutí potvrdzujú celkové finančné objemy úspešne schválených ŽoNFP.

Problematika štrukturálnych fondov je v kompetencii prorektora pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality, v súčasnosti je v tejto funkcií doc. Ing. Jana Burgerová, PhD., ktorá koordinuje a riadi spomínané procesy v ich prípravnej a schvaľovacej fáze. Následne implementáciu projektov preberajú konkrétni projektoví manažéri v súčinnosti s ostatnými riešiteľmi projektov. Útvor rozvoja, informatizácie a hodnotenia kvality na Rektoráte PU viedie evidenciu a pripravuje povinné prílohy k projektovým žiadostiam - túto agendu zabezpečuje referát pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality kde pôsobí Mgr. Adriana Butoracová. Projektovými manažérmi na Oddelení rozvoja a projektov zo ŠF sú Mgr. Denisa Porembová, Ing. Miroslav Vataščín a asistentkou projektového manažéra je Mgr. Ivana Michelová. Vedúcou Centra pre komercializáciu výstupov výskumu a manažment duševného vlastníctva Prešovskej univerzity je PhDr. Zuzana Birošová.

Operáčny program
VÝSKUM A VÝVOJ

Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov ES.

Centrum pre komercializáciu výstupov výskumu a manažment duševného vlastníctva Prešovskej univerzity, ktoré patrí pod Útvor rozvoja, informatizácie a hodnotenia kvality, začalo svoju činnosť k 1. 10. 2009 zriadením na Rektoráte PU. Odborným garantom projektu je prorektorka doc. Ing. Jana Burgerová, PhD.

PU si začiatkom roku 2009 podala Žiadosť o nenávratný finančný príspevok v rámci operačného programu Výskum a vývoj, v rámci opatrenia 2.2 Prenos poznatkov a technológií získaných výskumom a vývojom do praxe. Po úspešnom schválení žiadosti došlo dňa 25. 9. 2009 k podpisu zmluvy medzi PU v zastúpení rektorm PU prof. RNDr. René Matlovičom, PhD., a poskytovateľom nenávratného finančného príspevku Agentúrou Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Centrum je finančované z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja EÚ a kofinancované PU. Celková výška rozpočtu projektu predstavuje 332 219,38 €. Plánovaná dĺžka trvania projektu bude 30 mesiacov, teda od septembra 2009 do februára 2012. Cieľom projektu je vybudovať centrum, ktoré vytvorí komplexnú IKT infraštruktúru v rámci PU, ktorou sa zabezpečí prenos a komercializácia duševného vlastníctva a technológií vznikajúcich v prostredí univerzity smerom k verejnosti a podnikateľskej sfére. Centrum bude spolupracovať s jednotlivými fakultami PU prostredníctvom ich zástupcov. Aktivity

projektu pozostávajú zo samotného fyzického zriadenia centra obstaraním technického vybavenia, vybudovania špecializovanej IKT infraštruktúry – vytvorenia databázy všetkých projektov riešených na PU, resp. mimo, ak sú riešiteľmi pracovníci PU, vypracovania interných pravidiel centra, zabezpečenia publicity centra v rámci Prešovskej univerzity a vo vzťahu k verejnosti účasťou centra na rozvoji národných a medzinárodných aktivít v rámci prenosu technológií do praxe. O CKVV informuje aj internetová stránka Prešovskej univerzity v sekcii „Rozvoj“, kde je uvedené aj celé personálne obsadenie projektu.

Projekt „Modernizácia IKT a infraštruktúry Prešovskej univerzity“ sa na PU realizuje od júna 2009 a je taktiež financovaný z ERDF. Zmluva medzi Agentúrou Ministerstva školstva SR pre ŠF EÚ a Prešovskou univerzitou bola podpísaná dňa 22. 6. 2009. Od tohto momentu dochádza k začiatiu realizácie projektu a jednotlivých aktivít. Projekt Modernizácia IKT a infraštruktúry Prešovskej univerzity prebieha od júna 2009 do mája 2011. Plánované trvanie projektu je stanovené na 24 mesiacov s ukončením realizácie najneskôr do 31. 5. 2011. Celkové výdavky na realizáciu projektu predstavujú 5 159 315,77 €. Realizátorom tohto projektu je Rektorát PU. Hlavným cieľom projektu je zvýšenie kvality vzdelávania modernizáciou didaktického prostredia vybudovaním IKT sietí a hmotnej infraštruktúry. Špecifickými cieľmi projektu sú skvalitnenie a zefektívnenie vyučovacieho procesu integráciou a budovaním IKT, modernizáciou, rekonštrukciou a obnovou hmotnej infraštruktúry objektov a ubytovacích kapacít univerzity výmenou sociálnych zariadení, vybavenia izieb, elektrických sietí, okien a zasklených stien, čím sa dosiahne skvalitnenie študijného prostredia jednotlivých objektov PU. V prvej etape projektu sa realizujú stavebné práce, v druhej IKT práce. Za doterajšie 6-mesačné obdobie realizácie sú ukončené aktivity výmeny dverí budovy VŠA a dochádza k ukončeniu výmeny okien a zasklených stien na VŠA a internátoch a zároveň k rekonštrukcii sociálnych zariadení. Práce sa začali aj na druhej etape IKT. Prebieha rekonštrukcia sieťových prvkov a rozvodov, postupne sa začína budovávanie wi-fi siete univerzity a internetizácia izieb na internátoch. Svojím charakterom je projekt určený hlavne študentom, čím výrazne napomôže zlepšenie ich štúdia na Prešovskej univerzite a podporí lepšiu konkurencieschopnosť PU na regionálnej úrovni.

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť /Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov ES.

Prešovskej univerzite v Prešove sa darí výrazne ovplyvňovať podmienky vzdelávania v regióne východného Slovenska aj vďaka zapájaniu sa do procesov čerpania finančných prostriedkov zo ŠF EÚ.

V minulom programovacom období 2004 – 2006 bola úspešnosť podávaných projektov pomerne vysoká. Aj v tomto období boli oba podané projekty úspešne schválené a sú vytvárané všetky predpoklady na ich realizáciu v rámci Operačného programu Vzdelávanie vrátane podpisu zmluvy medzi Prešovskou univerzitou v Prešove a Agentúrou MŠ pre ŠF EÚ. Podporené projekty v dĺžke 36 mesiacov budú zastrešované na úrovni RPU a realizované v rámci prioritnej osi 1: Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy a Opatrenia 1.2 Vysoké školy a výskum a vývoj ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti v celkovej hodnote 2 100 060,32 (63 mil. Sk).

Projekt pod názvom „Otvorenie vzdelávacieho priesto-

ru PU vytvorením cudzojazyčnej ponuky študijných programov v e-learningu“ (obdobie realizácie máj 2011 – apríl 2013) si kladie za hlavný cieľ prostredníctvom využitia informačných technológií inovaovať formy vzdelávania a prispôsobiť vysokoškolské vzdelávanie potrebám vedomostnej spoločnosti. Projekt bude realizovaný prostredníctvom dvoch projektových aktivít, ktoré umožnia vytvorenie virtuálnej univerzity a zavedenie potrebných systémov (systém riadenia vzdelávacieho obsahu, systém univerzitnej Wiki). Tie umožnia využívať nové formy vzdelávania založené na širšom využívaní IKT určených na on-line dištančné vzdelávanie, prípraviť obsahovú náplň elektronického a kombinovaného vzdelávania pre vybrané študijné programy univerzity v cudzom jazyku a napomôcť vzdelávaniu pedagógov v cudzom jazyku.

Cieľom druhého projektu „Modernizácia a zefektívnenie manažmentu univerzity“ (obdobie realizácie máj 2011 – apríl 2013) je zefektívnenie a skvalitnenie správy a manažmentu univerzity využitím moderných IKT technológií a podpora budovania princípu kultúry kvality na VS. Vytvorením nového systému riadenia sa projektom predpokladá zníženie byrokracie a náročnosti riadenia, zníženie zaťaženia riadiacich pracovníkov s priamym dopadom na kvalitu manažmentu. Moderným informačným systémom na správu a riadenie sa sleduje zjednodušenie a zefektívnenie správy dokumentov, ich ukladanie, spracovávanie, editácia, distribúcia, prístup k dokumentom z centralizovaného úložiska so zabezpečením a obmedzením podľa práv jednotlivých užívateľov, skrátenie času potrebného pri správe vnútorných procesov (schvaľovanie rôznych zmluv, faktúr, organizácia porád, interná komunikácia a pod.) a zautomatizovanie správy registratúry.

Vysoký potenciál ľudských zdrojov zapojených do prípravy projektov podčiarkuje aj fakt, že z doterajšieho počtu 24 predložených projektov na schválenie boli zatiaľ neúspešné len 4 projekty pod názvom „Centrum pre geografické informácie a prístrojové analýzy“ (FHPV), „Skvalitnenie podmienok vzdelávacieho procesu investíciou do hmotnej infraštruktúry univerzity“ (RPU), „Zriadenie a prevádzka oddelenia na prenos poznatkov z urgentnej medicíny do praxe s podporou výskumnej činnosti“ (FZ) a projekt „Aplikovaný výskum a vývoj v oblasti energetického využitia slnečnej energie v oblasti stredného a východného Slovenska“ (FHPV). K dátumu publikovania tohto článku bolo v schvaľovacom procese ďalších 9 projektov s názvom „Vznik a rozvoj centra pre etiku a bioetiku“ (FF), „Centrum diagnostiky a rozvoja pohybu človeka“ (FS), „CORABINIUM – Centrum pre geografické informácie a geopriestorové analýzy“ (FHPV), „Centrum excelentnosti sociohistorického a kultúrnohistorického výskumu“ (FF), „Druha etapa modernizácie hmotnej infraštruktúry a IKT systémov Prešovskej univerzity“ (RPU), „Aplikovaný výskum a vývoj materiálov využívaných vo fotovoltaických paneloch“ (FHPV), „Aplikovaný výskum geopriestorových technológií pri výskume slnečnej energie“ (FHPV), „Aplikovaný výskum využitia slnečnej energie v oblasti východného Slovenska“ (RPU) a „Aplikovaný výskum a vývoj materiálov využívaných pri chladení pomocou magnetokalorického efektu – MAGCAL“ (FHPV) s celkovou výškou predpokladaného rozpočtu v sume 24 864 895,96 €.

Za doterajšie úsilie patrí všetkým zúčastneným na fakultách a pracoviskách PU úprimné podakovanie so želáním tvorivej spolupráce počas realizácie, napĺňaní cieľov a ukazovateľov schválených projektov.

Ing. Miroslav Vataščín
Oddelenie rozvoja a projektov zo ŠF

Štrukturálne fondy: prínos či záťaž?

O problematike štrukturálnych fondov a ich fungovaní na PU sme sa rozprávali s rektorkou pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality, doc. Ing. Janou Burgerovou, PhD.

Mohli by ste nám priblížiť, ako vyzeral začiatok procesu podávania projektov v rámci štrukturálnych fondov?

Od roku 2007 sa celé Slovensko veľmi intenzívne zúčastňuje na čerpaní prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ a ani vysoké školy nestoja bokom. Sú to vlastne jediné prostriedky s väčším finančným objemom, ktoré na univerzitu môžu prísť. Iné projekty ako KEGA, VEGA či APVV sú v značnom útlme. Ak chceme budovať na univerzitách výskumnú základňu, potrebujeme infraštruktúru a práve na to sú vhodné dané projekty. Samozrejme, sú to jedny z najnáročnejších projektov, najmä pokiaľ ide o administratívu. Máme už za sebou obdobie ESF, tzv. malých projektov, ktoré sme dočerpali práve v roku 2009. PU reagovala na prvé výzvy z Operačného programu Veda a Výskum (OPVaV) už v roku 2008. Orientujeme sa, prirodzene, na výzvy z ministerstva školstva a doteraz sme sa zapojili do väčsiny výziev. Prvý projekt, ktorý sme podali, bol, bohužiaľ, neúspešný, a to pre banálnu formálnu chybu. Financie z tohto projektu vo výške 150 miliónov slovenských korún nám teraz dosť citeľne chýbajú, keďže išlo o prvý zo série infraštrukturálnych projektov. V rámci týchto prostriedkov je totiž cca 50 % určených na stavebné práce a 50 % na IKT, ide teda o investície, ktoré veľmi potrebujeme.

Mohli by ste skúsiť projekty v rámci štrukturálnych fondov kategorizovať?

Existujú v zásade tri kategórie projektov. V prvom rade sú to projekty, ktoré sa týkajú infraštruktúry. Do tejto kategórie patril aj už spomínaný projekt, ktorý neboli schválený,

momentálne sa jeden realizuje, ďalší máme potvrdený na 99 % a práve pracujeme na dopĺňovaní požiadaviek Agentúry MŠ SR a následne na podpis zmluvy. Z týchto projektov sa v rámci univerzity spolu preinvestuje asi 10 až 11 miliónov eur. Ide o investície do rekonštrukcií, ktoré sú už dnes viditeľné – zrealizovali sa stavebné práce na internátoch, vymenili sa okná, renovovali sa siete v rámci IKT a sociálne zariadenia. Našou ambíciou je práve z týchto prostriedkov financovať kompletnú výmenu zastaranej internetovej siete, takže vo finále by sme vo všetkých objektoch mali mať wi-fi pripojenie na vysokej úrovni. Z finančí spomínaného podaného projektu, ktorý je tesne pred schválením, by sa mala realizovať rekonštrukcia Fakulty športu, teda severného krídla starého internátu, a dobudovanie objektu na U1. 17. novembra. V rámci IKT by sa mala riešiť internetizácia v internáte na Exnárovej a v tzv. starom internáte. Stále však ostáva veľa vecí, ktoré by sme potrebovali realizať – najmä rekonštrukcia starého internátu, budovy VŠA, Fakulty manažmentu, Fakulty zdravotníctva, Pravoslávnej bohosloveckej fakulty a iné.

Ako to vyzera s rekonštrukciou vyučovacích priestorov?

Schvaľovaný projekt obsahuje aj rozsiahlu modernizáciu a vybudovanie multimedialnej prednáškovej auly na vysokej technickej úrovni. Rekonštrukcia sa bude týkať zatiaľ miestnosti č. 97. Plánujeme prebudovať informačný park serverov na CNT PU, ale aj na fakultných výpočtových strediskách PU, v rámci projektu budú vybavené všetky miestnosti počítačmi, dataprojektormi a ostatnou didaktickou technikou. Paralelne s tým bude prebiehať rekonštrukcia a technologizácia miestnosti č. 97, predpokladáme, že od jesene by mohla byť k dispozícii.

Aká je ďalšia kategória štrukturálnych fondov?

Do druhej kategórie patria men-

še projekty, menšie len pokiaľ ide o objem finančných prostriedkov, no obrovské svojím významom. Sú to centrá excelentnosti, teda špičkové pracoviská zaobrajúce sa vedou a výskumom. U nás ide o novú problematiku, avšak vo svete centrá excelentnosti fungujú dlhodobo, keďže univerzity sú lídrami vedeckého výskumu a výsledky ich vedeckých aktivít sa následne transformujú do praxe. V súčasnosti máme na PU dve centrá excelentnosti, a to Lingvokulturologické a prekladateľsko-tlmočnícke centrum excelentnosti na FF a Centrum excelentnosti ekológie živočíchov a človeka, ktoré funguje ako rektorátne pracovisko, ale riešiteľský tím je z FHPV. Centrá excelentnosti už majú za sebou dve etapy. V prvej etape išlo o zriadenie a vybudovanie centier a následne dva projekty, ktoré centrál získali, zahŕňajú ich dobudovanie. Napríklad v prvej výzve išlo pre centrum excelentnosti na FHPV 1 300 000 eur, na dobudovanie centra zasa 2 700 000 eur. Centrá excelentnosti sú náročné projekty, nielen pokiaľ ide o kvalitu podávaného projektu, ale aj kvalitu výskumníkov, ktorí sú riešiteľmi projektu.

Chystajú sa aj projekty ďalších centier?

Áno, o ďalšie centrál sa usilujeme. Sme vlastne v poslednej fáze schvaľovacieho procesu a zatiaľ sa javí, že by sme mohli byť úspešní. Podali sme projekty na štyri cen-

trá excelentnosti: CORABINIUM - Centrum pre geografické informácie a geopriestorové analýzy, kde je lídrom Katedra geografie na FHPV, ďalej Centrum pre etiku a bioetiku, ktoré zastrešuje Katedra etiky na FF, Centrum excellentnosti sociohistorického a kultúrnohistórického výskumu pod gesciou Inštitútu historie na FF a nakoniec Centrum diagnostiky a rozvoja pohybu človeka, ktoré iniciovala Fakulta športu. Koncom marca by sme mali mať rezultát týkajúci sa schválenia týchto centier. Ak by sa nám podarilo získať všetky podané projekty, Prešovská univerzita by mala šesť centier excellentnosti, čo by bol vynikajúci stav.

O aké projekty ide v tretej kategórii?

Do tretej kategórie patria menšie projekty odborného charakteru. V rámci Rektorátu PU máme projekt zameraný na zriadenie centra zaoberajúceho sa komercionalizáciou výstupov vedy a výskumu na PU. Takéto centrálne fungujú bežne na univerzitách všade vo svete, ich úlohou je transfer technológií do praxe, popularizácia vedeckých výsledkov, dosiahnutých na spomínaných výskumných centrách. V prvej fáze pôjde o vybudovanie databázy projektov na univerzite, inštaluje sa softvér, v ktorom sa budú jednotlivé projekty evidovať. Druhým cieľom tohto centra je vyhľadávanie partnerov vo svete a rozširovanie poľa pôsobnosti na prípadnú komercionalizáciu našich výstupov. Pre štrukturálne fondy totiž platí, že počas piatich rokov nesmie byť z týchto projektov zisk, ale po tomto období je už zisk prípustný. Aktívna je v tomto smere tiež Katedra fyziky na FHPV, ktorá jeden takýto projekt realizuje, je to projekt Vývoj teplomerov a magnetických senzorov na báze chalkenoidov pre praktické aplikácie. V rámci tohto projektu sa vybavia laboratóriá a zabezpečia aj prostriedky na výskum, čím sa, samozrejme, zlepšia aj podmienky pre študentov. Zaujímavý projekt Ergonómia práce a jej vplyv na rast kvality života a spoločenskej praxe má Fakulta zdravotníctva. Všetky doteraz spomínané projekty boli z operačného programu Veda a vý-

skum. V rámci ďalšieho operačného programu Vzdelávanie, ktorý nám je ako humanitne orientovanej univerzite najbližší, vyšla zatiaľ iba jedna výzva. Do tejto výzvy sme sa zapojili a máme už schválené dva projekty, každý v hodnote 1 milión eur. Jeden projekt sa týka registratúry a agendy dokumentov v rámci univerzity. Druhý je zaujímavejší pre širšiu obec, volá sa Otvorenie vzdelávacieho priestoru PU vytvorením cudzojazyčnej ponuky študijných programov v e-learningu. Ide najmä o vybudovanie internetového priestoru na štúdium, vhodného aj pre externé formy štúdia. Lídrom v tejto oblasti je Pedagogická fakulta, kde sa v prostredí Moodle realizuje dištančné vzdelávanie už piaty rok. Hoci sú na tomto projekte zúčastnené len štyri fakulty, a to FHPV, FM, FZ a FŠ, budeme realizovať kurzy pre učiteľov, ktoré budú prístupné pre všetkých.

**Ak by sa nám
podarilo získať všetky
podané projekty,
PU by mala
šesť centier
excellentnosti...**

Pôjde o vytvorenie e-learningovej ponuky 6 študijných programov a ich preklad do anglického jazyka. Samozrejme, obsahovú náplň týchto kurzov pripravia učitelia, ktorí budú na kurzoch učiť. Tieto študijné programy by mali otvoriť PU zahraničiu a slúbusujeme si aj záujem samoplatcov o štúdium. Takáto dištančná forma štúdia je vo svete bežná. Poslednú sériu projektov, ktoré by som chcela spomenúť, sú projekty, v ktorých ide o problematiku využitia slnečnej energie, o vybudovanie a výskum v rámci fotovoltaických článkov. Fotovoltaické elektrárne sú dnes inšpiratívne projekty aj z hľadiska ekologického. Na Slovensku má skúsenosti v tejto oblasti hlavne Univerzita Komenského, s ktorou sme podávali spoločný

projekt, ktorý neboli úspešný. Jeho myšlienku sme sa pokúsili realizať ešte raz, keď sme 8. 2. 2010 podali v rámci PU tri projekty, ktoré sa spomínanou problematikou zaobrajú. Ak by boli projekty úspešné, vybudovala by sa fotovoltaická elektráreň, fotovoltaické články sa plánujú umiestniť na južnú stranu budovy nového internátu a na strechu VŠA. Vznikli by tiež dve laboratóriá na FHPV, ktoré budú realizovať výskum v oblasti materiálov fotovoltaických článkov a v oblasti zberu a merania dát.

Kto vlastne v rámci Rektorátu PU personálne zabezpečuje agendu štrukturálnych fondov? Koľko pracovníkov sa v tejto oblasti angažuje?

Problematika štrukturálnych fondov je v kompetencii prorektora pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality. Máme dvoch projektových manažérov, jeden sa zameriava na operačný program Veda a výskum, jeden na operačný program Vzdelávanie. Agenda štrukturálnych fondov je neuveriteľne komplikovaná najmä z administratívneho hľadiska. Na jej riešení sa zúčastňujú viačeré referáty na Rektoráte PU najmä z hľadiska ekonomiky. Výskumné aktivity, ale samozrejme aj iné aktivity potrebné na fungovanie projektov sú na pleciach projektových manažérov a riešiteľov jednotlivých projektov. Administrácia projektov je niekedy veľmi náročná, dodržiavanie termínov je prísne, takže neraď je potrebné pracovať aj bez ohľadu na to, že sú Vianoce či iné sviatky. Preto musíme byť stále v pohotovosti. Univerzita je jediný právny subjekt, ktorý má kompetenciu projekt podávať. Preto je finalizačná príprava väčšiny projektov v našej kompetencii. Pri podávaní projektov spolupracujeme s externými agentúrami, ktoré sa na túto činnosť specializujú, vlastnými silami a s takýmto personálnym obsadením, aké máme, by sme to nezvládli, naopak, spolupráca s externým subjektom sa nám javí efektívnejšou a profesionálnejšou.

Zhovárala sa Martina Ivanová.

V súčasnom umení pociťujem príliš veľa trendovosti a málo poctivosti

Študovali ste na VŠVU v osemdesiatych rokoch. Vnímali ste, že študujete na zlome, alebo pre človeka, ktorý sa venuje umeniu, nie sú vonkajšie udalosti natoľko dôležité?

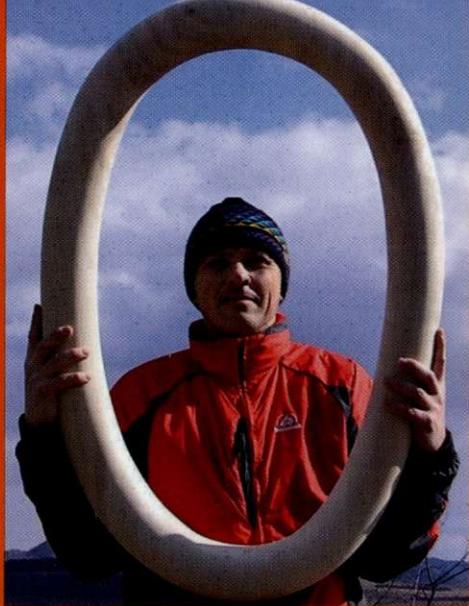
Mal som to šťastie, že som revolučný rok zažil v polovici svojho vysokoškolského pôsobenia. Prvé tri roky štúdia totiž predstavovali klasickú školu, kde sme museli robiť realisticky. Boli zadávané témy a študenti si nemohli vybrať, čomu sa chcú venovať. Vtedy som zažil poctivú klasickú „socharinu“, modelovanie, anatómiu, busty, figúry, čo bolo vo svojej podstate dobré. Po čase však bolo tej hliny aj toho realizmu veľa. Dlhý čas som trávil v ateliéri pri modelovaní a odchádzal som z neho s úplne rozmočenými prstami. Keď sme sa pýtali svojich profesorov na nejaké izmy, napríklad na kubofuturizmus či suprematizmus, alebo keď sme chceli debatovať o nových trendoch v umení, vždy nás zahriakli. Po revolúcii však prišli noví otvorení učitelia, ktorí nám dali možnosť rozletu. Vyzývali nás k dialógu, k hľadaniu, ku kreativite a istej samostatnosti. Nedostávali sme už zadania, ale museli sme si ich hľadať sami – vo svojom živote, okolí, prostredí podľa toho, na čo potreboval človek reagovať. S odstupom času môžem povedať, že som vystihol na škole tie najlepšie roky.

Ako študent 5. ročníka ste študovali na Kráľovskej akadémii umení v belgickom Gente. Ako sa vám podarilo dostať sa na tento študijný pobyt?

Často som chodil pracovať do školy aj v sobotu alebo nedelu. Stalo sa mi, že ma tam objavil profesor Meliš, ktorý počas víkendovej prechádzky chcel svojej manželke ukázať práce svojich študentov. Jedného dňa ma zavolal k sebe do kabinetu a navrhol mi, aby som v rámci výmenného študentského programu Tempus šiel študovať do Belgicka. Samozrejme, vedel som dosť o flámskej gotike a renesancii, a keďže flámska a nizozemska škola mi bola bližšia ako talianska, veľmi som sa tomu potešil. Hned som si predstavil krajinu a vidiek z obrazov Pietera Bruegela, raj a peklo Hieronyma Boscha, madony od Jana van Eycka, ale aj dedičanov od Vincenta van Gogha. Prvá vec,

ktorú som po príchode do Genu spravil, bolo, že som si ich išiel pozrieť do múzea naživo. Katedrálu sv. Bavona, v ktorej sa nachádza nádherný Gentský oltár od bratov van Eyckovcov, som mal na svojej ceste do školy, takže som sa pri ňom zastavoval skoro každý deň. Mal som možnosť pozrieť si všetko, čo som dovtedy vnímal len cez knihy. Navštívil som nedaleké Bruggy, Antverpy, Brusel, bol som v holandskom Rotterdame a Amsterdame, videl som skvosty umenia od praveku, stredoveku až po súčasnosť. Napriek tomu všetkému najintenzívnejší zážitok vo mne zanechalo more, drsné pobrežie Severného mora. Nádherné, rovné pobrežie, jemne sa zvažujúce pláže, viditeľný príliv a odliv, ktorý pripomína dýchanie morského živlu, množstvo ulitníkov po odlive, krúženie čajok. More ma príťahovalo ako magnet. S priateľmi sme cez víkendy podnikali mnohokilometrové pobrežné túry. Pri pobreží boli aj nebezpečné miesta, napríklad pri začínajúcim prílive, keď som stál na jemne vyvýšenom mieste, ma more zrazu obkolesilo, takže som musel utekať cez vodu späť na breh. Až teraz si naplno uvedomujem, čo všetko mi ten pobyt dal.

Mnohé názvy vašich artefaktov – Medúza, Miocén, Pliocén – signalizujú, že geologická metafora je vo vašej tvorbe intenzívne prítomná. Po návrate z Belgicka zážitok mora vo mne rezonoval a rezonuje dodnes. Moje chabé geologické znalosti som po návrate vylepšil a zistil som, že i na našom území bolo more. V neogénnych vrstvách, alebo prenejšie miocénnych sedimentoch, v pieskoch a ľloch, ktoré pokrývajú značnú časť Slovenska, sa nachádza množstvo skamenelín morských živočíchov. Najmä na juhozápadnom a východnom Slovensku sa práve v miocéne vytvorili sedimentačné vrstvy, po ktorých dennodenne chodíme, kopírujeme tvar zemskej kôry, pričom si neuvedomujeme, že niekedy to bolo morské dno. More som teda vnímal cez tieto geologicke vrstvy, cez tečúcu vodu v rieках a potokoch, cez dážď alebo vietor.

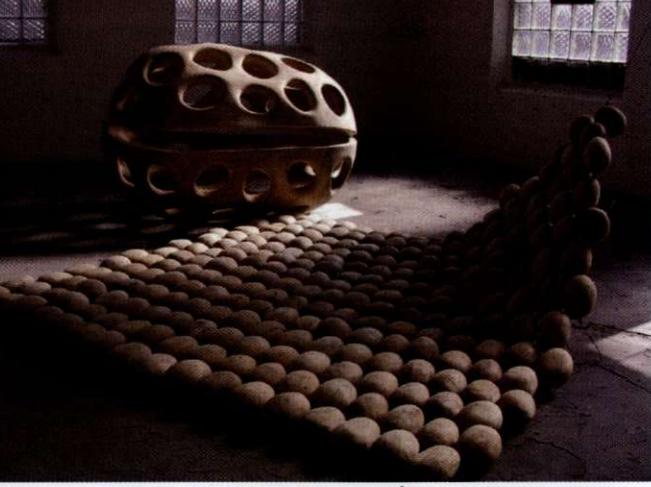

Jeho predkovia boli dedinskými remeselníkmi. Tam korení jeho vzťah k drevu a sochárstvu. V rokoch 1987 až 1993 študoval na Vysokej škole výtvarných umení v ateliéri známeho sochára prof. Juraja Meliša. Je sochárom a pedagógom Katedry výtvarnej výchovy a umenia. Jeho bytostným materiálom je drevo. Lubomír Purdeš.

V spomienkach mi utkveli situácie súvisiace s počasím zažitým pri mori. Na základe pozorovania som si aj po čase podľa oblohy vedel predstaviť, ako sa správa more. Pri cestách zo Sekčova som často pozoroval biele soľné plochy pri Solivare, pozostatok nášho prehistorického mora, videl som, ako z nich vzlietali a prilietaли na ne kŕdle vrán, ktoré som si vo svojej fantázii premieňal na čajky. Tak som mal more zasa pred sebou a nemusel som vlastne ani nikam chodiť.

Vo vašej tvorbe sa spája monumentálnosť drevených blokov s dutinou, otvorom, perforovaním. Akoby ste sa pokúšali „odmateriálniť“ či „znehmožniť“ drevo. Dochádza tak k špecifickému prepojeniu materiálneho a spirituálneho. Vaša výstava Trojjedinosť sa realizovala v kaplnke svätého Jána v Bratislave. Ako vznikla myšlienka umiestniť výstavu do sakrálneho priestoru?

Výstava Trojjedinosť sa konala v Kaplnke sv. Jána pri Františkánskom kostole v Bratislave, a to na podnet a za pomocí jedného môjho priateľa františkána, pátra Juraja. Tri roky pred otvorením výstavy som si pozícial pôdorysy daného kostola a výstavu som pripravoval presne na mieru tohto priestoru. Až po tejto príprave prišla ponuka spomínanú výstavu realizovať aj v Múzeu V. Löfflera v Košiciach. Múzeum mi zasponzorovalo aj katalóg a pomohlo

Miocén, 2005 - 2006, drevo, dĺžka 485 cm s odvozom vecí do Bratislavu. Veľmi rád si spomínam na situáciu, keď mi asi 10 františkánov v habitoch pomáhalo vystavované objekty vynášať z kameóna. Väčšina z nich bola z východného Slovenska z okolia Vranova, Prešova a Sabinova. Boli veľmi zvedaví, vypytovali sa ma na mnohé veci a chceli, aby som im rozprával o sochách. Ich záujem sa zvýšil, keď som im prezradil, že sochy pochádzajú zo Slanských vrchov, ktoré oni dôverne poznali. Výstava Trojjedinosť zahŕňala tri objekty, z ktorých každý sa skladal z troch časťí. Aj samotný priestor kaplnky mal tri časti. Prvý objekt, ktorý bol vystavený v gotickej, hlavnej časti kostola, bola chrábitica, stĺp a kruhy, ktoré vytvárali kompozíciu kríza. Druhý objekt bol vystavený v barokovej časti. Tretí objekt bol umiestnený v krypte suterénu a vo vertikálnej línií sa napájal na stĺp v gotickej časti. Z vnútra tohto objektu vyžarovalo červené svetlo, čo vystavenému objektu dodávalo mystický, tajomný charakter. Výstava prebiehala v letných prázdninových mesiacoch a bola v centre starého mesta v blízkosti hlavného námestia. Keď som sa tam prišiel po mesiaci pozrieť, bol som milo prekvapený. V knihe návštev som mal množstvo pozitívnych odkazov, a to aj v angličtine, nemčine, či japončine.

Pre vašu tvorbu sú charakteristické nefiguratívne archetypy, pratvary, mäkké, oblé, hapticky príjemné, univerzálnie okrúhle protoformy vystupujúce z hmoty dreva. Z vašich artefaktov možno cítiť rešpekt voči prírodnému materiálu. Na akom základe u vás vznikla táto ekologická senzitivita?

Som autor, ktorý má tendenciu uvažovať v akýchsi blokoch, cykloch. Ak ma chýti nejaký nápad, výtvarný problém, vždy sa ho usilujem dovestiť do maxima, vyžmýkať z neho všetky možné varianty. Od študentských čias som sa zamýšľal nad „odpadom“, prebytočnou hmotou, ktorá

vzniká pri tvorbe sochy. Aj pri plastickom princípe modelovania sa musela vytvoriť negatívna forma, ktorá sa následne rozbila, aby vznikol nový pozitívny odliatok. Pri skulpturálnom sochárstve, keď sochár robí do tvrdého materiálu a uberať z hmoty, odpad tvorí až jednu tretinu, niekedy až polovicu objemu. Bolo mi ho veľmi ľuto vyhodiť a počíval som to za isté plynvanie a nevyužitie materiálu. Vždy som chcel vytvoriť sochu, pri ktorej by bol aj odpad produktom. Stávalo sa mi, že keď som zrezal kmeň stromu a urobil som rez, to, čo odpadlo, bolo niekedy zaujímavejšie ako pôvodný tvar, o ktorý som sa usiloval. Takéto pocity som nosil v sebe až do momentu, kym som nezačal pracovať na trojdielnych skulptúrach, ktoré sa rozrástli do cyklu Trojjedinosť. To znamená, že sochy vznikali z jednej podstaty, z jedného kmeňa, z ktorého som vyberal tri rozličné časti. Jedným rezom vznikali dve formy súčasne. Po istom čase sa mi trojkový kód začal rozrastať, takže vznikali viacdielne kompozície. Počíval som to istý čas za problém až do chvíle, kym som nepochopil, že aj vo všejedinosti je zakódovaná trojjedinosť a trojjedinosť sa nedá obmedziť. Vtedy som prešiel k Všejedinosti. Univerzálny a celistvý pohľad na svet zohľadňujú mnohé filozofie a mnohé filozofie. Dosť mi pomohol Vladimír Soloviov, ktorý hovoril o všejednote, a tým ma utvrdil v mojej novej ceste. Keď som sa predtým pozeral na strom, bol som nadšený, že sa skladá z troch časťí, z koruny, z kmeňa a koreňov. V súčasnosti ma zaujíma nielen trojdielna stavba stromu, ale zaujíma ma aj pôda, z ktorej strom rastie, plody, ktoré produkuje, vtáci, ktorí si v ňom stavajú hniezda, včetom, ktorý sa v jeho korune preháňa, svetlo a slnko. Uvedomil som si, že ak strom chce žiť, musí byť v súzvuku s celým vesmírom. Keď teraz vidím kus kmeňa alebo blok kameňa, vnímam ho ako zhutnenie celého vesmíru a ten potom rozkladám na planéty, dráhy, galaxie, ktoré sa následne môžu vrátiť do všejedinej materskej formy. Tak ako mnohí teoretickí fyzici svojským spôsobom hľadám nepolapiteľnú TOE (Theory of Everything), teóriu všetkého, ktorá leží v srdci kozmu. Podobne ako Constantin Brancusi, ktorý sa sochárskym spôsobom priblížil k jadru, ovoidu, počiatku sveta, sa usilujem aj ja vytvoriť akýsi model,

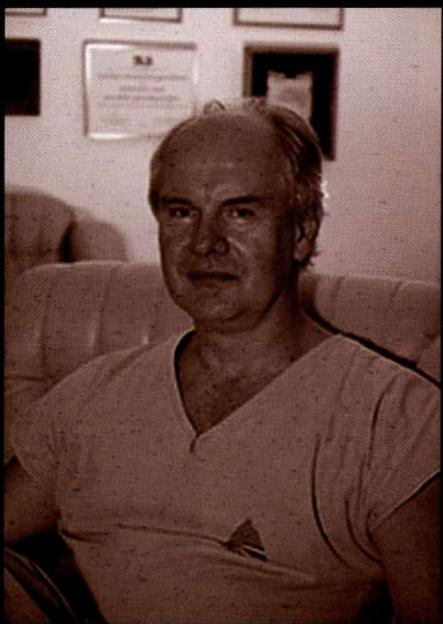
objekt, skulptúru, inštaláciu, ktorá sa približuje princípom, ktorými sa riadi nás vesmír.

Rudolf Uher povedal, že v soche je vždy toľko krásy, kolko času bolo na krásu, toľko rozhľadu, kolko času bolo na rozhľad. Ako vnímate vy atmosféru súčasného výtvarného umenia, nástup nových technológií, pri ktorých už človek nemôže precítiť nedokonalosť ľudskej ruky?

Som človek, ktorý je otvorený novým podnetom. Usilujem sa vnímať rozličné formy umenia, rozličné prístupy a metódy. Žijeme v dobe, keď nám výskum ponúka množstvo nových technológií spracovania hmoty, pomocou laseru, vodného lúča a nových digitálnych technológií. Dennodenne nám chémia produkuje nové plastické materiály. Svet sa digitalizuje a virtualizuje. Bolo by asi zlé, keby sme si pred tým zatvárali oči. Podľa môjho názoru dobré umenie môže vzniknúť len na základe symbiózy a kombináciou klasických materiálov a postupov s novými materiálmi a novými technológiami. Napríklad len taká motorová píla, aký prelom spôsobila vo výtvarnom myšlení dnešných sochárov. Sochári sa dostali hlbšie do hmoty, môžu si ju narezať a vyberať tak, ako to nemohli urobiť stredovekí majstri. Umenie sa teda môže vďaka novým technológiám posúvať do iných sfér, môže objavovať nové možnosti. V súčasnom umení pociťujem však príliš veľa trendovosti a málo poctivosti. Ako keby sa dnešným sochárom už nechcelo držať dláto a maliarom štetec a všetci radšej utekajú k počítačovej myši. Myslím si však, že to, čo si zažili naši starí rodičia, totiž byť v symbióze s prírodným materiálom, je veľmi dôležité aj pre dnešného človeka. Prírodná substancia má v sebe pozitívnu energiu a fyzická aktivita s prírodným materiálom je človeku prospiešná, dokonca si dovolím počítať, že až liečivá. Ak chodia ľudia do lesa objímať stromy, aby z nich získali energiu, sochár pracujúci s drevenom to má dennodenne, dennodenne zažíva aromaterapiu, môže nasávať energiu, ktorú drevo uchováva. Vykročenie k soche by malo byť návratom k prírode, k zemi, ale aj k hviezdam a novému poznaniu.

Zhovárala sa Martina Ivanová

Ukážky z tvorby autora pozri 3. strana obálky.

Titul Doctor honoris causa udelený prednostovi Urologickej kliniky FNsP akademika Dérera v Bratislave a prorektori Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave

causa v oblasti zdravotníckych vied na slávnostnom zasadnutí Vedeckej rady Prešovskej univerzity rozšírenom o Vedeckú radu Fakulty zdravotníctva Prešovskej univerzity v Prešove. Slávnostná promócia prebiehala v Dvorane evanjelického kolégia za účasti predstaviteľov vysokých škôl, cirkevných hodnostárov a zastupiteľstva mesta Prešov.

Prof. MUDr. Ján Breza, DrSc., pôsobí ako profesor urológie a prednosta Urologickej kliniky Fakultnej nemocnice s poliklinikou akademika Dérera v Bratislave. Od roku 2003 zastáva funkciu prorektora pre liečebno-preventívnu činnosť na Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave. Jeho pôsobenie vo vedecko-výskumnej oblasti je rozsiahle a činorodé. Úspešne sa angažuje, skúma a publikuje v oblasti medicíny – urológie. Je popredným odborníkom v oblasti chirurgie – transplantácie obličiek, operácií prostaty, obličiek a nadobličiek. Významné miesto v jeho odbornej i pedagogickej praxi zaberá oblasť sexuológie a ľudskej reprodukcie. V priebehu svojej lekárskej praxe absolvoval pracovné i študijné pobyt v zahraničí – v Cambridge v Londýne, v San Franciscu v Kalifornii, v Edinburghu. Zastáva významné odborné a vedecké pozície v Európskej urologickej spoločnosti. Disponuje vynikajúcimi profesionálnymi a manažérskymi vlastnosťami.

„Udelenie čestného titulu doctor honoris causa prof. MUDr. Jánovi Brezovi, DrSc., je nie len ocenením jeho prínosu pre zdravotníctvo na Slovensku i v zahraničí, ale zároveň sviatkom pre akademickú komunitu Prešovskej univerzity v Prešove, ktorá týmto aktom zviditeľňuje svoje úsilie zaujať dôstojuné postavenie v európskom vzdelenácom a výskumnom priestore,“ uviedol rektor Prešovskej univerzity v Prešove prof. RNDr. René Matlovič, PhD.

UNIPOCENTRUM a študenti ERASMUS

Dňa 1. marca 2010 sa v priestoroch UNIPOCENTRA PU uskutočnilo neformálne stretnutie ERASMUS študentov, ktorí sú na študijnom pobete na PU. Na úvod stretnutia riaditeľ UNIPOCENTRA PU Ing. Miloš Velička v krátkosti oboznámil zahraničných študentov s aktivitami, službami a možnosťami využitia priestorov UNIPOCENTRA PU počas pobytu na pôde PU.

Stretnutie bolo zamerané na využitie voľnočasových aktivít študentov a nadviazanie vzájomných kontaktov. Na všetky otázky, ktoré študentov zaujímali v súvislosti s pobytom, cestovaním, návštevou kultúrnych a historických pamiatok a využitím ISIC karty na pôde PU, odpovedali pracovníci UNIPOCENTRA. Po vzájomnej debaté sa študenti zhodli, že priestory UNIPOCENTRA PU budú využívať na prezentácii svojej domovskej krajiny so všetkými jej zaujíavosťami. Pod patronátom pracovníkov UNIPOCENTRA a študentky FF PU Bc. Martiny Urbanovskej bola zahraničným študentom poskytnutá možnosť zúčastniť sa na premietaní filmov slovenskej a českej produkcie s anglickými titulkami. Neformálne stretnutie zahraničných študentov v UNIPOCENTRE PU sa nieslo v duchu prijemného priateľského posedenia pri dobrom filme a malom občerstvení.

Nahliadnite do činnosti oddelenia vonkajších vzťahov a marketingu Prešovskej univerzity

Oddelenie zahraničných vzťahov PU bolo v uplynulých dvoch rokoch transformované na oddelenie vonkajších vzťahov a marketingu, ktoré pozostáva z dvoch úsekov: 1. úsek propagácie a marketingu a 2. úsek medzinárodných programov.

Základným cieľom úseku propagácie a marketingu je prezentovať produkty PU vo vonkajšom prostredí s cieľom zvyšovať prestíž a kredibilitu PU v situácii zvyšujúceho sa tlaku konkurenčného prostredia. Úsek medzinárodných programov koordinuje tvorbu a implementáciu programov medzinárodnej spolupráce, spadajúcich predovšetkým do databázy programov LLP - programov celoživotného vzdelávania. Tieto programy sú reprezentované mobilitnými a edukačnými grantovými schémami, ktoré smerujú k celkovým internacionalizačným procesom v akademickej sfére.

Vzhľadom na trendy v akademickom prostredí sa oblasť internacionalizácie stáva integrujúcim princípom procesov a výstupov akýchkoľvek aktivít. Zahraničná spolupráca preniká do oblasti štúdia a vedeckého výskumu, čím sa redukuje predchádzajúca tradícia separovania jednotlivých oblastí manažmentu univerzity na izolované úseky. Prioritným cieľom úseku medzinárodných programov na PU je diseminovať informácie o možnostiach využívania grantov v oblasti zahraničnej spolupráce, identifikovať pracoviská i jednotlivcov s potenciálom na vstup do efektívnej akademickej kooperácie so zahraničnými partnermi, podporovať a ďalej rozvíjať príklady dobrej praxe. Podstatnou súčasťou tohto úseku je prostredníctvom členstva v *European Universities Association, Danube Rectors' Conference* i medzinárodnej euromediteránnej siete univerzít EMUNI sledovať a vyhodnocovať najnovšie trendy v medzinárodnom akademickom priestore, oboznamovať akademickú obec s možnosťami našej univerzity hľadať a využívať siete a partnerstvá. Konzorciá a kvalitné univerzitné partnerstvá sú v súčasnosti entitami, ktoré vstupujú do selektívnych procesov získavania financí na edukačné a výskumné aktivity. Zo štruktúrovanej činnosti oddelenia vyberáme tri reprezentatívne aktivity, ktoré sa udiali v poslednom mesiaci a reprezentujú model spolupráce našej univerzity s vonkajším prostredím.

1. Vytváranie imidžu univerzity zvonku – Spolupráca s vonkajším prostredím alebo ako uviesť do života produkty tvorivých pracovníkov PU

V roku 2008 sa PU (ako jediná slovenská univerzita) stala členom Americkej obchodnej komory (*American Chamber of Commerce – AmCham, Slovak Chapter*). Účelom tohto kroku bol prienik do prostredia odlišného – v zmysle akademických indikátorov. Prostredníctvom kontaktov s „business“ prostredím sa pokúšame identifikovať partnerov na obojsstranne výhodnú spoluprácu, ktorá umožní prezentovať výsledky tvorivej činnosti pracovníkov PU ako produkty, ktoré sú na trhu schopné generovať pridanú hodnotu i finančné prostriedky.

Myšlienka spolupráce Prešovskej univerzity a hotela Kempinski, Štrbské Pleso, ktorá vnáša nový prvok do vnímania výstupov aplikovaného výskumu a činností na PU, bola prvýkrát prezentovaná na stretnutí firiem združených v Americkej obchodnej komore na Slovensku koncom roku 2009. Členom AmCham je aj hotel Kempinski na Štrbskom Plese.

V februári 2010 sa konalo na pôde PU v poradí už trete stretnutie zo zástupcami hotela Kempinski. Účelom stretnutia je definovanie možnosti spolupráce s týmto hotelom a Prešovskou univerzitou, konkrétnieji Centrom excelentnosti ekológie živočíchov a človeka. Predmetom spolupráce je exkluzívne šľachtenie a pestovanie bylín pre kuchyňu hotela Kempinski. Odborným garantom aktivity je doc. Šalamon z Katedry ekológie FHPV. V prípade tejto spolupráce ide obojsstranne pozitívne vnímanú marketingovú aktivitu, ktorej cieľom je prezentovať značku Prešovskej univerzity i jej produkty vo vonkajšom prostredí. V prípade hotela Kempinski je základnou ambíciou zvýšiť kvalitu služieb hotelovej kuchyne.

2. Vytváranie imidžu univerzity zvnútra – Otvorené diskusné fóra na PU

Kredibilita univerzity, jej imidž a značka vo vonkajšom prostredí je vytváraná dvomi skupinami faktorov: a) Faktory, ktoré súvisia so zámerným a profesionálnym budovaním značky univerzity prostredníctvom 1. imidžotvorných prvkov (kvalita dizajnu a obsahu propagačných a reprezentačných materiálov univerzity – web, časopis, filmy o PU, e-shop PU, kalendáre úspešných absolventov),

2. prezentácií produktov PU na medzinárodných i národných veľtrhoch vzdelávania, 3. systematickej pozitívnej medializácie a informačnej kampane univerzity v médiách s cieľom informovať o všetkých pozitívnych výsledkoch akademickej praxe. Táto skupina faktorov má svoje výrazné limity, keďže je značne determinovaná ďalšou skupinou vplyvov. b) Faktor individuálnej výkonnosti tvorivého pracovníka. Každý tvorivý pracovník univerzity vytvára svoj vlastný akademický imidž. Imidž univerzity je len kumulatívou hodnotou toho, čo sa deje na úrovni individuála, katedry či fakulty, s čím následne univerzita môže preniknúť do makroprostredia.

Predpokladom zvyšovania kvality individuálneho výkonu je poznanie, resp. informácia o tom, čo je aktuálne (aj s predikovaním budúceho trendu) vnímané ako hodnota v akademickom výkone, ináč povedané, aké sú nároky na individuálny výkon v UNIVERZITNOM akademickom prostredí. Toto poznanie je nevyhnutné zvlášť v transformačných obdobiach, keď sa menia základné princípy akademického fungovania, napr. keď prebieha zmena na nasledujúcich úrovniach: 1. Zmena principu tvorby rozpočtu univerzity a pridelovanie finančných prostriedkov zo štátnych zdrojov – automatické pridelovanie prostriedkov je nahradzané získavaním prostriedkov v selektívnych grantových národných aj medzinárodných procedúrach, ktorých úspešnosť sa v konečnom dôsledku premietá do sumy pridelených prostriedkov zo štátneho rozpočtu, 2. princíp posudzovania kvality výkonu v univerzitnom prostredí – univerzita je inštitúciou, ktorá generuje aj nové poznatky a prispieva tak k rozvoju vied. Redukcia akademických aktivít LEN na transmisiu už dávnejšie poznaného je výsadou iných typov inštitúcií vysokoškolského vzdelávania.

Diseminácia nových informácií je základným predpokladom individuálneho i skupinového uvedomenia si procesov zmeny, teda toho, ČO sa deje, PREČO sa tak deje a KTO je nositeľom zmeny. Informačné zdroje a subjekty zodpovedné za produkciu informácií týkajúcich sa transformačných procesov vo vysokoškolskom vzdelávaní možno rámcovo štruktúrovať do štyroch hierarchicky usporiadaných úrovni: 1. Európska komisia (definované strategické priority rozvoja akademického prostredia), 2. Európske združenia univerzít (spoločné postupy pri získavaní grantov EÚ, internacionálizácia študijných programov a prienik na mimoeurópske trhy, kvalita vysokoškolského vzdelávania a výskumu, možnosti medzinárodného benchmarkingu v akademickej sfére ako nástroja zvyšovania kvality), 3. Štátne orgány SR a Slovenská rektorská konferencia (strategické preferencie rozvoja slovenského vysokoškolského vzdelávania), 4. Manažment PU, manažment fakúlt a celouniverzitných pracovísk PU (strategické zámery transformácie univerzity na kvalitnú inštitúciu univerzitného charakteru so zodpovednosťou a prepojením na všetky vyššie definovanými subjektami a ich priority).

V univerzitnom a fakultnom manažmente existujú tradičné kanály prenosu informácií: kolégia rektora, dekanov fakúlt, zasadnutia inštitútorov a katedier, ako aj zasadnutie akademickej obce. Z dôvodu optimalizácie prenosu strategických informácií, ako aj možnosti diskutovať o veciach súvisiacich s otázkami na individuálnej úrovni členov akademickej obce i zamestnancov PU, z dôvodu „očistenia“ informácií od nánosu interpretácií rôznych komunikačných kanálov sa oddelenie vonkajších vzťahov a marketingu pokúša zaviesť na PU tradíciu otvorených diskusných fór. Predmetom diskusie budú vždy dopredu ohlásené témy, resp. otázky do diskusie, výmena informácií a skúseností bude riadená moderátorom. Predpokla-

dá sa vždy účasť dvoch zástupcov m a n a ž m e n t u univerzity alebo fakúlt PU, ktorí sa budú v riadenej diskusii vyjadrovať k otázkam relevantným k ohlásenej téme. Vitaná je, samozrejme, diskusia aj medzi všetkými zúčastnenými – učiteľmi, študentmi, zamestnancami... Hlavným

účelom je otvorená diskusia – transparentnosť smerujúca k zvyšovaniu kvality akademického života i výstupov na našej univerzite. Prvé otvorené diskusné fórum sa konalo 22. februára 2010 od 13,30 do 14,30 v Univerzitnej knižnici. Ohlásené témy prvého diskusného fóra boli 1. Štrukturálne fondy – prínos či záťaž?, 2. Osobný a inštitucionálny prínos projektov medzinárodnej spolupráce – alebo vyrušovanie medzinárodným prostredím? Hosťami reagujúcimi na tému i otázky z publiku boli doc. Ing. J. Burgerová, PhD., prorektorka pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality, a doc. PhDr. I. Kovalčíková, PhD., prorektorka pre oblasť vonkajších vzťahov a marketingu. Našou ambíciou je, aby otvorené diskusné fóra vošli do povedomia akademickej obce i zamestnancov PU ako aktivita, ktorá sa bude konať pravidelne – vždy posledný pondelok v mesiaci v popoludňajších hodinách v univerzitnej knižnici. Na otázky prítomných budú odpovedať dva pozvaní hostia manažmentu PU i fakúlt PU. Členovia akademickej obce a zamestnanci PU môžu spolupodieľať na určovaní témy diskusných fór prostredníctvom zaslania návrhu témy, resp. otázky do diskusie na adresu dankova@unipo.sk. Zvolená téma diskusie bude ohlášená týždeň pred konaním diskusného fóra.

3. Vytváranie imidžu univerzity v medzinárodnom prostredí – Stretnutie členov manažmentu Danube Rectors' Conference a rokovanie na Educons university (Novi Sad, Srbsko) o tvorbe spoločného študijného programu

Danube Rectors' Conference je profesionálne akademicke združenie rektorov univerzít. Asociácia bola založená vo Viedni v roku 1983 na stretnutí rektorov univerzít v Ulme, Linzi, Viedni a Budapešti. V priebehu 25 rokov existencie tejto akademickej asociácie sa jej členmi stali postupne ďalšie univerzity v Nemecku, Rakúsku, Bulharsku, Chorvátsku, Bosne a Hercegovine, Českej republike, Poľsku, Rumunsku, Srbsku, Čiernej Hore, Slovensku, Kosove a Ukrajine. V súčasnosti je členom asociácie DRC 50 univerzít z 15 krajín Európy. Prešovská univerzita bola prijatá za člena DRC dňa 27. 9. 2008 na 25. stretnutí zástupcov Danube Rectors' Conference (DRC), konanej na Eötvös Loránd University v Budapešti.

Na 26. stretnutí zástupcov DRC v Novom Sade v Srbsku sa v jednotlivých pracovných skupinách diskutovalo o vytváraní spoločných výskumných projektov, s prioritou transdisciplinárnych výskumných aktivít integrujúcich prírodné a spoločenské vedy, o zvyšovaní všeobecnej úrovne akademickej kvality asociovaných univerzít, o vytváraní možností pre akademickú mobilitu ako nevyhnutnej súčasti kvalitatívneho rozvoja univerzitného vzdelávania a výskumu. Inšpirujúce myšlienky o tom,

ako možno zvyšovať kvalitu procesov i produktov Prešovskej univerzity, zazneli v prezentáciach pozvaných hostí, hlavne rektorov univerzít, ktoré sa vyznačujú vysokou kvalitou v zmysle akademických štandardov, ďalej zástupcov Európskej komisie i odborníkov v oblasti riadenia rôznych univerzitných štruktúr. Pre ďalšie strategické smerovanie Prešovskej univerzity bola významná prezentácia a následný pracovný kontakt s Dr. Dagmar Meyerovou, zástupkyňou Európskej komisie a pracovníčkou oddelenia U4 Výskum a univerzity. Dr. Meyerová prezentovala výhody implementácie v univerzitnom prostredí Európskej chartry výskumných pracovníkov (dokument Európskej komisie z marca 2005). Charta výskumných pracovníkov (dokument, ktorý doposiaľ podpísalo viac ako 1000 vysokoškolských inštitúcií z 28 krajín sveta) reaguje na zistený potenciálny nedostatok výskumných

pracovníkov najmä v niektorých kľúčových vedných odboroch. Tento stav, ako sa konštatuje v dokumente, bude v blízkej budúcnosti predstavovať vážne ohrozenie inovačnej sily, znalostnej kapacity a rastu produktivity v EÚ. V dôsledku toho musí Európa výrazne zlepšiť svoju atraktívnosť pre výskumných pracovníkov (viac <http://ec.europa.eu/euraxess/rights>). Implementácia dokumentu v prostredí Prešovskej univerzity by bola prínosom minimálne v dvoch rovinách: zvýšila by reputáciu PU v medzinárodnom prostredí – ako univerzity, ktorá strategicky integruje zásadu kvality výskumných aktivít. Ďalšou pridanou hodnotou sú v dokumente definované priority a stratégie univerzity v oblasti výskumu, implementácia ktorých by smerovala nielen k deklarovanému zvýšeniu kvality v tejto oblasti na PU.

Rokovanie s manažmentom Educons univerzity (Novi Sad) bolo zamerané na

analýzu možností vytvorenia spoločných študijných programov v oblasti manažmentu, finančníctva a turizmu. Prešovská univerzita je spolu s Educons University a ďalšími univerzitami spoluzakladateľom Aliancie stredeurópskych univerzít (Aliancia vznikla v novembri 2009). Cieľom partnerstva je príprava spoločných projektov medzinárodnej vedeckej a edukačnej spolupráce pri získavaní grantov EÚ. Najbližšie stretnutie zástupcov Aliancie sa uskutoční na PU v aprili 2010, zámerom rokovania bude príprava konkrétnych spoločných programov a identifikovanie možností získania grantov na ich uvedenie do edukačnej praxe univerzít – členov konzorcia.

**Doc. PhDr. Iveta Kovalčíková, PhD.
prorektorka PU pre oblasť vonkajších vzťahov
a marketingu PU**

Konferencia Crossing the Borders – Transgressing the Boundaries in Literatures in English na KAJL FHPV PU v Prešove

V období posledných približne 30 rokov sa začínajú presadzovať autori literatúr v angličtine z bývalých britských kolónií, o čom svedčí udelenie Nobelovej ceny za literatúru takým autorom, akými sú N. Gordimerová a J. Coetzee z Juhoafrickej republiky, N. Mahfúz z Egypta, W. Soyinka z Nigérie či karibský básnik D. Walcott. Podobne prestížna Bookerova cena bola v poslednom období udeľaná austrálskym autorom P. Careymu a T. Kenneallymu či kanadskej autorke M. Atwoodovej. Následne sa štúdium literatúr bývalých koloniálnych krajín v angličtine stalo významnou súčasťou štúdia tak anglistiky, ako aj literárnych a kulturologických teórií, akými sú napríklad teórie postkolonializmu, postkoloniálnej literatúry a kultúry. V tejto súvislosti sa potom táto literatúra analyzuje často v kontexte politických, ideologických či sociologických kategórií, akými sú zobrazenie vzťahu medzi kolonizujúcim a kolonizovaným národom, zobrazenie žien, rodu, národnostných a iných menších (napríklad homosexuálov), pričom sa však často pri hodnotení tvorby týchto autorov neberú do úvahy umelecké, literárne či estetické kritériá. Literatúrami v angličtine sa zaoberá aj výskumný projekt grantu VEGA 1-0889-09, ktorého vedúcim riešiteľom je

Jaroslav Kušnír z Katedry anglického jazyka a literatúry FHPV PU v Prešove, a grant KEGA 3-6467-08, ktorého vedúcim riešiteľom je doc. PhDr. Anton Pokrivčák z FF UKF v Nitre. Austrálska literatúra sa vyučuje ako jediná na Slovensku na Fakulte humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity. V rámci riešenia týchto projektov Katedra anglického jazyka a literatúry FHPV PU zorganizovala medzinárodnú vedeckú konferenciu na tému Prekračovanie hraníc – prekonávanie limitov v literatúrach v angličtine, ktorá sa uskutočnila v Prešove v dňoch 26. – 27. 10. 2009 v priestoroch Metodického centra v Prešove. Na rozdiel od ideologickej, politickej a sociologickej orientovaných teórií postkoloniálnej literatúry cielom tejto konferencie bola analýza literatúr v angličtine z estetického a umeleckého hľadiska s dôrazom na analýzu symbolického významu hranice a jej narúšania, deštrukcie a prekonávania jednak tradičného chápania žánrovej stability ako nemenej štruktúry a jednak pri zobrazení rôznych ontologických rovín a módov v rámci textu, narušajúcich ontologickú stabilitu zobrazovanej skutočnosti (realistický módus, fantázia, metafikcia, sen atď.), ale aj kultúrnych a osobných identít jednotlivcov. Tieto identi-

ty sa v minulosti chápali z esencialistického hľadiska ako stále a nemenné, avšak z hľadiska niektorých súčasných teórií kultúrnych identít ako relativne, vyvíjajúce sa v procese kultúrnych vzťahov (S. Hall) či ako hybridné (H. Bhabha), vznikajúce v kontexte interkultúrnych vzťahov. O dôležitosti témy v súčasnej literárnej teórii svedčí účasť jedného zo zakladateľov teórií postkoloniálnej literatúry profesora B. Ashcrofta z Univerzity Nového Južného Walesu v Sydney v Austrálii, ktorý predniesol hlavný referát konferencie na tému Transnárod (Transnation). V tejto prednáške porovnával koncepty rôznych teórií kultúry a kultúrnych identít, akými sú multikultúrnosť, diaspora a transnárodnosť. Poslednú z nich považuje za najcharakteristickejšiu kultúrnu identitu ľudí žijúcich napr. v anglicky hovoriacej krajine, akou je napríklad Austrália, ktorí však pochádzajú z iného kultúrneho prostredia. Ich príslušnosť ku kultúrnemu povedomiu nesmeruje k identifikácii s kultúrnou identitou krajiny, z ktorej pochádzajú, ako je to v prípade diaspory. Tá je charakteristická túžbou príslušníkov národnostných menších žijúcich v inej krajine po návrate do rodnej krajiny, pričom súčasne nedochádza k úplnej identifikácii s novou kultúrou, v ktorej sa jednotlivci narodení v novej krajine ocitajú. Pojem transnation tak vystihuje metaforický význam témy konferencie ako prechodu, prekonávania hraníc, v tomto prípade z hľadiska kultúrnej identity blízkych pojmu transnation. Tento príspevok vhodne doplnila prednáška P. Appamy z Monash University v Južnej Afrike, ktorá sa zaoberala teoretickými aspektmi emigrantskej literatúry a problematikou jej zaradenia v kontexte jednotlivých národných literatúr.

Na konferencii sa okrem profesora Ashcrofta zúčastnilo približne 50 účastníkov z 20 krajín, medzi nimi aj z Južnej Afriky, Hongkongu, USA, Veľkej Británie, Turecka, Českej republiky, Belgicka, Poľska, Maďarska, Rumunska, Bieloruska, ale aj iných krajín. Napriek tomu, že väčšina príspevkov sa sústredila na problematiku konotačného potenciálu hranice a prekračovania hraníc v britskej a americkej literatúre, významná časť účastníkov konferencie sa zaoberala touto tematikou aplikovanou na austrálsku a kanadskú literatúru. Napríklad R. Wolny z Univerzity v Opole v Poľsku sa zaoberal zvláštnosťami zobrazenia austrálskej domorodej kultúry v diele austrálskeho domorodého autora J. Davisa, vyjadrenej podľa neho prostredníctvom zvláštej hybridizovanej formy angličtiny typickej pre austrálske domorodé obyvateľstvo. Podobne T. Gadzina z rovnakej univerzity sa zaobral zvláštnosťami zobrazenia kultúrnej identity v prozaickej tvorbe austrálskeho spisovateľa T. Wintona a J. Kušnír problematikou zobrazenia transnárodnej identity chápanej ako hraničná identita v poviedkovej tvorbe súčasného austrálskeho spisovateľa čínskeho pôvodu T. Choa. Kanadskou literatúrou sa zaoberala A. Serban zo Západnej univerzity v Tisimoare v Rumunsku, ktorá sa sústredila na prozaickú

tvorbu známej kanadskej autorky M. Atwoodovej, či A. Branach-Kallas z Koperníkovej univerzity v Toruni v Poľsku, ktorá sa zaoberala literatúrou kanadskej černošskej menšiny. Z ostatných príspevkov zaujali tie, ktoré sa zaobrali problematikou fantázie, sna a utópie, chápaných ako symbolické vyjadrenie prekračovania hraníc medzi skutočnými a fiktívnymi svetmi (napr. referát V. Sriratany z Univerzity St. Andrews v Škótsku, zaobrajúci sa románom britskej autorky V. Woolfovej Orlando, či I. Štrbu z KAJL FHPV PU o symbolickom zobrazení amerického sna v románe F. S. Fitzgeralda Veľký Gatsby). Formálnymi aspektmi narúšania hraníc medzi jednotlivými žánrami sa venovali príspevky Su Ping z Hong Kongu (v súčasnosti Univerzita v Liége v Belgicku) o prozaickej tvorbe britsko-karibského spisovateľa C. Phillipsa, M. Blahúta z KAJL FHPV, K. Školníkovej zo Žiliny (prozaická tvorba súčasného amerického spisovateľa J. Irvinga). Podobne zaujali príspevky D. Schauflera z USA, v súčasnosti pôsobiaceho na Sliezskej univerzite v Sosnowieci v Poľsku, ktorý sa zaobral americkou „ekologickou poéziou“, M. Ragačevskej zo Štátnej lingvistickej univerzity v bieloruskom Minsku, ktorá poukázala na hraničné aspekty fikcie a psychológie v prozaickej tvorbe súčasného britského autora J. Coea (román Dom spánku), či T. Tótha z Vysokej školy Karola Eszterházyho v Egeri v Maďarsku, porovnávajúceho rozličné aspekty zobrazenia nejednoznačných kultúrnych a náboženských identít jednotlivcov v próze britského autora J. Fowlesa. Dôležitou súčasťou konferencie bolo aj autorské čítanie slovenského básnika, prekladateľa a vydavateľa P. Milčáka, prezentácia jeho vydavateľstva Modrý Peter, ktoré publikuje literatúru tak v slovenčine, ako aj v angličtine, a J. Sutherland-Smitha, britského básnika, dlhodobo žijúceho a pôsobiaceho v Prešove. Obaja autori vyjadrujú metaforické naplnenie témy konferencie – P. Milčák je slovenským básnikom, ktorý žil určitú dobu v Kanade, publikuje a vydáva v angličtine, podobne ako J. Sutherland-Smith, ktorý je písce po anglicky a žije na Slovensku. Konferencia sa stala nielen vhodným fórom na diskusiu o aktuálnych problémoch súčasnej literárnej vedy stredo-, východo- a západoeurópskych odborníkov na literatúru, ale súčasne poskytla priestor adeptom doktorandského štúdia na predstavenie výsledkov svojho výskumu. Z konferencie bude vydaný súbor recenzovaných vedeckých štúdií, ktoré vyjdú v zahraničnom vydavateľstve. Na túto konferenciu nadviaže v roku 2011 ďalšia významná konferencia najväčšej asociácie pre štúdium australistiky v Európe – Európskej asociácie pre štúdium australistiky (European Association for the Studies on Australia), ktorú bude organizovať Katedra anglického jazyka a literatúry FHPV PU na pôde Prešovskej univerzity.

**Jaroslav Kušnír,
KAJL FHPV**

Prešovský Hyde Park

Na severozápade známeho anglického parku Hyde Park sa nachádza slávny Speaker's Corner. Je preslávený tým, že na tomto mieste môžu občania vystúpiť a vyjadriť svoj názor na akýkoľvek problém spoločenského života. Speaker's Corner vznikol po tom, ako si britská vláda približne v roku 1872 uvedomila, na kolko je v občianskom priestore potrebné miesto na slobodnú prezentáciu názorov. 22. februára 2010 sa na pôde Uverzitnej knižnice PU otvoril prešovský Speaker's corner - konalo sa totiž prvé otvorené diskusné fórum PU v Prešove.

Prečo diskusné fóra?

Moderátor podujatia Peter Oborník, interný doktorand na Inštitúte slovakistiky, všeobecnej jazykovedy a masmediálnych štúdií FF PU, na ňom privítal dvoch hostí - prorektora PU pre vonkajšie vzťahy a marketing doc. PhDr. Ivetu Kovalčíkovú, PhD., a prorektorku PU pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality doc. Ing. Janu Burgerovú, PhD. P. Oborník už v úvodnom privítaní ocenil, že „*myšlienka usporiadania diskusné fórum, ktoré možno pomôže naštartovať iný, uvoľnenejší komunikačný proces než doteraz, je pozitívna*“. Témami prvého diskusného fóra boli dve: problematika štrukturálnych fondov a otázka medzinárodnej spolupráce v rámci PU.

Ako prvá vystúpila iniciátorka tohto podujatia, doc. I. Kovalčíková, ktorá sa na úvod pokúsila zadefinovať účel a zmysel takéhoto podujatia. „*Ako pedagóg, pôsobiaci na Prešovskej univerzite vysé 24 rokov, som si často uvedomovala prieťasť medzi manažmentom univerzity a pedagógom, resp. študentom,*“ uviedla doc. I. Kovalčíková. Podotkla tiež, že akademická obec je príliš široké médium, aby sa na nej diskutovalo o konkrétnejších otázkach. Z tohto dôvodu vznikla myšlienka nájsť komornejšie prostredie na sprostredkovanie informácií. Ďalším motívom bolo uvedomenie si skutočnosti, že v mnohých prípadoch sa v komunikačnom procese objavovali rôzne komunikačné šumy, ktoré spôsobovali, že informácie sprostredkované konkrétnemu pedagógovi, resp. študentovi, neboli identické s východiskovou informáciou.

Štrukturálne fondy: prínos alebo záťaž?

Po tejto úvodnej explikácii sa prezentovala doc. J. Burgerová, ktorá uviedla tému Štrukturálne fondy: prínos alebo záťaž? V prvom rade prorektorka informovala, že počnúc rokom 2008 do roku 2013 vláda SR prostredníctvom svojich ministerstiev vypisuje tzv. výzvy v rámci jednotlivých operačných programov. Našej univerzity sa týkajú najmä výzvy z Ministerstva školstva SR, a to v rámci operačného programu Výskum a vývoj, ako aj z operačného programu Vzdelávanie. Pripomerala tiež, že napriek úmornosti administratívnej práce, ktorá čaká všetky kolektívy, ktoré sa do tejto práce pustia, iný spôsob, ako získať finančné prostriedky v takomto objeme, nevidí. Uviedla, že Prešov-

ská univerzita pripravila a podala 20 takýchto projektov, pričom počet schválených projektov dosiahol číslo 12 a zvyšných 8 projektov je v procese schvaľovania. Väčšina z nich sa realizuje v rámci operačného programu Výskum a vývoj a ich cieľom je, aby na univerzite vznikli špičkové výskumné pracoviská, ktoré budú následne schopne transformovať získané poznatky do praxe. „*Univerzity vo svete sú lídrom vedeckého výskumu, bohužiaľ, u nás to tak zatiaľ nie je, čo však určite nie je chybou len zamestnancov univerzít,*“ uviedla J. Burgerová. Medzi najvýznamnejšie projekty patria určite centrá excelentnosti. Prvé dve centrá, ktoré univerzita získala, fungujú na PU druhý rok. Významné je, že centrum excelentnosti, ktoré funguje na Filozofickej fakulte a ktoré je zamerané na lingvokulturologickú a prekladateľsko-tlmočnícku problematiku, je prvým centrom excelentnosti na Slovensku v oblasti humanitných vied. Druhé centrum excelentnosti, ktorého riešiteľský tím je z FHPV, je zamerané na ekológiu živočíchov a človeka. „*Momentálne sa nachádza v pomerne náročnom štádiu, ktoré zahŕňa verejné obstarávania na nákup finančne náročných zariadení,*“ uviedla doc. J. Burgerová. Ministerstvo školstva zároveň vydáva tzv. opatrenia, ktoré sa týkajú menších pracovísk, takže do tejto výzvy sa zapojili jednotlivé katedry univerzity.

Medzinárodná spolupráca

„*Princíp internacionalizácie sa stáva princípom akademického života a bez toho, aby sme realizovali zmysluplnú medzinárodnú spoluprácu, nemôžeme v súčasnej dobe obstáť ako univerzita s dostatočne vysokým kreditom,*“ uviedla na margo medzinárodnej spolupráce doc. I. Kovalčíková. Projekty medzinárodnej spolupráce sa delia na projekty edukačné a vedecko-výskumné. Najznámejšie sú schémy mobilitné, najmä Erasmus, d'alej Erasmus stáže, ktoré sa realizujú v rámci projektu medzinárodného vzdelávania, programy spojené s ďalším vzdelávaním univerzitných pracovníkov, so spoluprácou so základnými školami a pod. Podľa doc. I. Kovalčíkovej boli tieto typy projektov donedávna zaznávané, keďže metodika prideľovania dotácií univerzitám zo strany ministerstva nezohľadňovala objem získaných finančných prostriedkov v rámci týchto grantov. „*Momentálne nastal zo strany ministerstva obrat v nazení na tieto projekty,*“ uviedla I. Kovalčíková.

Pokiaľ ide o študentské výmeny, momentálne sú podľa doc. I. Kovalčíkovej trendy aj v rámci Európskej komisie nastavené tak, že výmenná študentská mobilita sa v horizonte piatich až šiestich rokov stane povinnou súčasťou kurikula. Už dnes by zahraničná mobilita doktorandov mala byť nevyhnutnou súčasťou ich doktorandského štúdia. I. Kovalčíková tiež uviedla, že jednou zo súčasti bolognského procesu bola práve unifikácia európskeho školstva s cieľom vertikálnej mobility. „*Mobilita je vlastne ako výstup na horu. A keď na tú horu vystúpim, zistím, že svet je väčší a otváraju sa mi nové horyzonty,*“ pripomenula prorektorka.

Do diskusie o medzinárodnej spolupráci vstúpila ako diskutérka doc. T. Matulayová z Katedry sociálnej práce. Vo svojom vystúpení upozornila, že získať na medzinárodnú spoluprácu zahraničného partnera je mimoriadne náročné. Dôvodom je najmä skutočnosť, že kvalitný zahraničný partneri majú široký výber potenciálnych spolupracovníkov. Ako limitujúce okolnosti tiež spomenula nedostatočné materiálové vybavenie univerzitných pracovísk, ktoré sťažuje prijatie zahraničných partnerov. Na prorektorku I. Kovalčíkovú sa tiež obrátila s otázkou, týkajúcou sa špecifikovania faktu, akým spôsobom ministerstvo prehodnotilo svoj postoj k výmenným vzdelávacím pobytom, keďže podľa nej nie je tento segment aktivity vysokoškolského pedagóga náležite braný do úvahy. Na jej otázky doc. I. Kovalčíková reagovala konštatovaním, že práve prvýkrát tohto roku sa pri kresťaní štátneho rozpočtu berú do úvahy aktivity súvisiace s projektmi celoživotného vzdelávania. Prvýkrát sa teda zapojenosť do týchto projektov a úspešnosť v nich premietne do univerzitného a následne fakultného rozpočtu. „*Do úvahy sa teda bude brať počet vyslaných a prijatých študentov vzhľadom na celkový počet študentov na fakulte, ako aj počet vyslaných a prijatých študentov v rámci*

učiteľských mobilít a počet získaných grantov v rámci edukačnej spolupráce. Rovnako sa na individuálnej úrovni bude reflektovať a oceňovať zapojenosť učiteľa nielen do vedecko-výskumných projektov, ale aj do týchto edukačných projektov," uviedla prorektorka. V otázke materiálovej vybavenosti doc. I. Kovalčíková priznala, že dlhodobo neexistovala korelácia medzi zvyšujúcim sa počtom študentov a učiteľov na univerzite a materiálovou vybavenosťou pracovísk. V tejto súvislosti však pripomenula, že práve štrukturálne fondy a štátna dotácia na rekonštrukciu priestorov bývalej základnej školy na Ulici 17. novembra môžu v tomto smere pomery zlepšiť.

Ďalšia otázka, ktorú doc. T. Matulayová otvorila, bol problém spolufinancovania projektov a aktivít zo strany univerzity. V reakcii na jej otázku doc. I. Kovalčíková uviedla, že spolufinancovanie konkrétneho projektu sa odvíja jednak od možnosti univerzity, jednak od efektívnosti daného projektu. Diferencuje sa medzi projektmi, pri ktorých sa finančná participácia univerzity pohybuje od 5 až do 50 percent. Ako však prorektorka podotkla, výška participácie závisí aj od návratnosti benefitov projektu pre univerzitu a študentov.

Mobilita a progres študentov v rámci projektov

Ďalšou otázkou moderátor P. Oborník otvoril problém viditeľnosti progresu medzinárodných mobilít študentov a pedagógov. Pokiaľ ide o študentskú mobilitu v rámci programu Erasmus, podľa doc. I. Kovalčíkovej je paradoxom, že hoci vidieť zvyšovanie študentského záujmu, nevidieť progres v počte vyslaných študentov. Dôvod je prozaický. Ako sa vyjadrila docentka na margo otázky, „naša univerzita nie je schopná ovplyvniť sumu, ktorá je pridelovaná na aktivity študentov a pedagógov v Národnej kancelárii.“ Ďalším dôvodom sú nákladnejšie granty. Záujem študentov totiž stúpa a primerane tomu rastú aj ich komunikačné schopnosti, čo má za následok fakt, že siahajú po drahších výmenných pobytach, ako tomu bolo kedysi. Čo sa týka samotnej univerzity, existuje aj istý presun v rámci fakult, keďže do mobilít sa postupne zapájajú aj ďalšie fakulty. Narastá počet študentov a učiteľov, ktorí k nám prichádzajú zo zahraničia. Pozitívnym a potešiteľným faktom je, že „existujú fakulty, ktoré za posledné dva roky zoštandardizovali počet prijatých učiteľov na mobility.“ Naopak, hoci podľa doc. I. Kovalčíkovej existuje tendencia nárastu prichádzajúcich pedagógov, „tieto skúsenosti sa nepremietajú do pridanéj hodnoty, nevidieť nárast ďalších významnejších projektov medzinárodnej spolupráce.“ Ako prorektorka dodala, danú skutočnosť vníma tak, ako keby išlo len o akúsi úroveň „akademickej turistiky.“ V rámci grantových schém existujú centralizované a decentralizované aktivity. Decentralizované sú menšie aktivity, ktoré sú financované z Bratislavы. Centralizované majú sídlo priamo v Bruseli, pribel finančných prostriedkov je v prípade týchto projektov vysší. U nás sa siahá zväčša po jednoduchších, decentralizovaných projektach, ale práve tie „majú byť mostom na to, aby sa siahalo po lukratívnejších.“

Modernizovať, modernizovať, modernizovať

Zaujímavou bola aj otázka týkajúca sa centra excellentnosti na FF PU. Moderátora P. Oborníka zaujímalо, či je možné, aby sa študenti zapojili do jednotlivých aktivít, späť s činnosťou centier. K otázke sa vyjadrila doc. J. Burgerová. Vysvetlila, že toto centrum je len jeden z projektov a zapojiť sa priamo do neho je pre študentov ťažké, keďže je určené pre specializovaný tím. Obrovským prínosom pre Filozofickú fakultu však bude 12 učební, zrekonštruovaných z týchto finančných prostriedkov. Pre študentov to bude značiť výrazné zlepšenie podmienok. Ďalším projektom je modernizácia infraštruktúry PU a IKT. Zahŕňa výmenu okien internátu, internetizáciu v 13 objektoch univerzity a tiež aj 170 počítačov pre Filozofickú fakultu. Výsledky projektu budú pozorne, odrazí sa to v odborných učebniach, internetizácia bude viditeľnejšia, spoľahlivejšia.

S súvislostí s problematikou modernizácie učebného komplexu diskutérka doc. D. Matulayová predostrela zaujímavú otázku týkajúcu sa videokonferencií na pôde našej univerzity. Potešujúcou bola odpoved' zo strany kompetentných. „Miestnosť číslo 97 bude špičková multimedialna aula, ide tam nejakých 9 miliónov eur, bude tam videotechnika na svetovej úrovni,“ reagovala doc. J. Burgerová. Do učebne budú inštalované tlmočnícko-prekladateľské kabinky, v ktorých bude pracovať celý tím

pracovníkov. Pokiaľ ide o štruktúru projektov, každý projekt tvorí z 50 % infraštruktúra (stavebné práce) a z 50 % IKT. Tú prvú polovicu už má univerzita za sebou a druhá etapa, teda IKT spojená s internetizáciou, by sa mala realizovať v štúdiu niekedy v júni. Vtedy by mali prísť aj spomínané počítače a potešujúcim bolo aj vyjadrenie doc. J. Burgerovej, že „každá učebňa, ktorá je na univerzite, by mala mať projektor a počítač“.

Prečo a ako projekty?

Zaujímavá bola otázka motivácie pedagógov v ich účasti na projektach. Ako ich zapojiť do príslušného projektu a čo je dôvodom ich participácie? „Existuje administratívna personálna matice, v ktorej sú pracovníci participujúci na administratívne projektoch. Týchto pracovníkov prijímane na dobu trvania projektu tak, aby sme nezaťažovali univerzitu,“ uviedla doc. J. Burgerová. Pokiaľ ide o zapojenosť pedagógov, tam je potrebné jedine nadšenie. „Nadšenie ľudí, ktorí chcú katedru posunúť ďalej.“ Ako sa vyjadrila doc. I. Kovalčíková, „napísaf projekt nie je jednoduché“. Príručka má 150 strán v angličtine s poznámkami pod čiarou, učitelia nemajú čas a často ani možnosť pripraviť projekt samostatne. Univerzita je však schopná zamestnať človeka, ktorý bude poskytovať administratívnu pomoc ľuďom zaujímajúcim sa o napísanie projektu. Osobitého človeka pre každú fakultu či katedru však nie je možné mať. Riadenie projektu je centralizované, celú agendu má na starosti príslušný pracovník. Problémom u nás však je, ak „neprichádza aktívita zdola,“ podotkla doc. I. Kovalčíková. Pri porovnávaní situácie na ostatných slovenských univerzitách zistila, že u nich informačná fáza o projektoch prebehla pred 15 rokmi a momentálne už univerzita iba riadi aktivity konkrétneho učiteľa. Iniciatíva však musí prichádzať priamo od učiteľa. „Vstup do medzinárodného projektu je obrovský záväzok, ktorý predpokladá intenzívnu participáciu všetkých zúčastnených,“ zdôraznila prorektorka.

Budúcnosť univerzity v plánoch a víziách

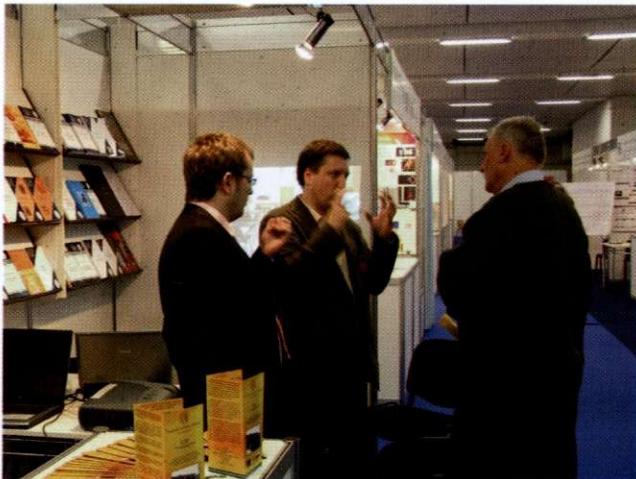
Na záver moderátor P. Oborník položil otázku týkajúcu sa vízie univerzity a jej smerovania v oblasti projektového manažmentu. „Čo sa týka štrukturálnych fondov, tie prostriedky nám zďaleka nestačia,“ uvidela doc. J. Burgerová. Zhodnotila zanedbanie finančnej podpory počas uplynulého obdobia, ktoré sa odrazilo na doslova zúfalom stave či už starého internátu, alebo ďalších miestností. Zároveň však vyjadrila nádej na zmenu, ktorá sa spája so skutočnosťou, že „dosiaľ máme schválených 16 miliónov eur, a ak by vyšlo všetko, čo sme podali, tak by to bola suma 41 miliónov.“ Ak by sme sa pozreli na počet schválených projektov, pre univerzitu je prínosom to, že prešli všetky projekty okrem jedného, v ktorom sa vyskytla administratívna chyba. Univerzita sa sice zapojila do každého projektu, ale na Slovensku jestuje veľká súťaž. „Nejde o našu pasivitu, ale o situáciu na Slovensku. Univerzity si hľadajú rôzne spôsoby, aby boli v týchto projektoch úspešné. No myslím si, že sme na tom veľmi dobre vďaka všetkým riešiteľom,“ zhodnotila doc. I. Burgerová.

Podobná situácia je pri projektoch medzinárodnej spolupráce. „V tejto oblasti existuje obrovský priestor na rozvoj, plánov je veľmi veľa,“ zhodnotila doc. I. Kovalčíková. Univerzita má snahu o neustále zlepšovanie sa, ale ako poznámenala doc. I. Kovalčíková, „kreditibilita univerzity je tvorená akademickým výkonom každého pracovníka univerzity. A to, že sa mení profil tvorivého pracovníka univerzity v súvislosti s medzinárodnými kritériami, je zrejmá vec. Univerzita generuje nové poznatky prostredníctvom vedy a výskumu.“

Možno povedať, že prvé diskusné fórum naznačilo spôsob, akým smerom sa podobné podujatia môžu uberať. Avšak na vytvorenie ozajstného a zmysluplného diskusného priestoru bude potrebná jednak schopnosť generovať príťažlivé a prínosné témy, jednak väčšia participácia pedagógov a študentov a ich ochota vstupovať do diskusie fundovanými a prínosnými otázkami.

Speaker's corner Prešovskej univerzity bol postavený. Ostáva dúfať, že skupina diskutujúcich sa bude perspektívne zväčšovať. Otvorená diskusia o problémoch je totiž nevhodným sine qua non akademického fungovania.

Martina Ivanová – Mária Dudová-Bašistová

Výstava Centier excelentnosti vo výskume a vývoji v rámci Týždňa vedy a techniky

V termíne od 5. do 8. novembra 2009 v Incheba Expo Bratislava okrem súbežného konania troch zaujímavých podujatí (17. ročník medzinárodného knižného veľtrhu BIBLIOTÉKA, 14. ročník výstavy vzdelávania a didaktickej techniky PEDAGOGIKA a 13. ročník medzinárodnej výstavy HODINY a KLENOTY) prebiehala aj výstava CENTIER EXCELENTOVSTI VO VÝSKUME A VÝVOJI nadväzujúca na Týždeň vedy a techniky na Slovensku pod záštitou Ministerstva školstva SR (MŠ SR).

Týždeň vedy a techniky na Slovensku je organizovaný každoročne MŠ SR od roku 2004. Cieľom Týždňa vedy a techniky na Slovensku je: informovať verejnosť o význame a úlohách vedy a techniky pre rozvoj spoločnosti, presvedčiť verejnosť o význame vedy a techniky, nutnosti podporovať vede a techniku, ktoré prinášajú hospodársky a spoločenský pokrok a pomáhajú riešiť globálne výzvy a problémy, ktorým Slovensko čelí v 21. storočí, zvýšiť informovanosť verejnosti o výsledkoch vedy a techniky, zvýšiť záujem mladej generácie o štúdium vedecko-technických disciplín. Akcia sa konala v spolupráci s partnermi, ktorí sú významnými predstaviteľmi akademickej sféry, podnikateľského a bankového sektora a médiami.

Lingvokulturologické a prekladateľsko-tlmočnícke centrum excelentnosti na FF PU

Jednotlivé centrá dostali za úlohu prezentovať oblasť výskumu, v rámci ktorej realizujú svoje aktivity, a oboznámiť s nimi odbornú, ale aj širokú verejnosť. Keďže projekty, vďaka ktorým jednotlivé centrá fungujú, sú zatiaľ v počiatočných fázach, primárny cieľom účasti na výstave bolo bližšie charakterizovať vedecko-výskumný zámer konkrétneho centra a vedecko-výskumné personálne a technické zázemie domovských inštitúcií, ktoré umožnili získanie nenávratného finančného príspevku z operačného programu Výskum a vývoj. Lingvokulturologické a prekladateľsko-tlmočnícke centrum excelentnosti na výstave zastupovali: doc. PhDr. Z. Malinovská, CSc., Mgr. M. Blaho, PhD., Mgr. J. Drengubjak, PhD., a Mgr. L. Palko. Súčasťou našich diseminačných aktivít bolo jednak prezentovanie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity (so zameraním na jej filologické pracoviská), ako aj samotného centra (informačné skladačky, plagáty). Predmetom záujmu najmä odbornej verejnosti boli práce kolegov z jednotlivých jazykových pracovísk (monografie) a zborníky z konferencií konaných na pôde fakulty i mimo nej. Z ohlasov na centrum môžeme spomenúť živé diskusie na tému potreby posilňovania odborných jazykových kompetencií tlmočníkov a prekladateľov a publikovania v oblasti lingvokultu-

rologie, prípadne tvorbu špecifických cudzojazyčných slovníkov. Okrem týchto výmen odborných informácií sme získali niekoľko zaujímavých kontaktov a pozvaní na konferencie, prípadne ďalšiu spoluprácu. Je potrebné spomenúť i kontakty na úrovni firiem zameraných na špeciálny prekladateľský a tlmočnícky softvér. Aj takto formou sme sa ako novovzniknutá inštitúcia v štruktúre Filozofickej fakulty snažili prezentovať svoju činnosť v oblasti výskumu a vzdelávania filologického zamerania, čo nesporne prispeje k posilneniu konkurenčieschopnosti nielen fakulty, ale aj univerzity.

**Mgr. Martin Blaho, PhD.
doc. PhDr. Zuzana Malinovská, CSc.**

Centrum excelentnosti ekológie živočíchov a človeka PU v Prešove

„.... v túžbe poznávať zázraky prírody.“

V rámci výstavy centier excelentnosti vo výskume a vývoji malo svoj priestor aj Centrum excelentnosti ekológie živočíchov a človeka, ktoré podporuje špičkový výskum na Prešovskej univerzite v Prešove, koncentruje vedecké kapacity za účelom posilnenia vedy v Prešovskom kraji a riešenia regionálnych disparít. Jeho vzniku dali základ špičkoví vedeckí pracovníci, ktorých činnosť vychádza z úspešnej výskumnnej činnosti so zameraním na ekofyziológiu živočíchov a rastlín, obnoviteľné zdroje, molekulárnu ekológiu živočíchov a človeka, na populačno-genetické štúdie populácií Slovenska vrátane minorít z aspektu ekologického, fyziologického, zdravotného a genetického. Aktuálne sa za posledné roky podieľali na riešení 4 medzinárodných projektov, 3 projektov financovaných Agentúrou pre podporu výskumu a vývoja, 3 projektov aplikovaného výskumu MŠSR, výskumnou činnosťou na vecných etapách 2 štátnych úloh výskumu, 5 projektov VEGA a 2 projektov KEGA.

Centrum excelentnosti ekológie živočíchov a človeka PU v Prešove pozostáva z troch laboratórií. Realizácia novej infraštruktúry laboratória ekofyziológie živočíchov a rastlín bude využitá na základný a aplikovaný výskum biologicky aktívnych látok z rastlinných extraktov a silíc, ekofyziologických procesov živočíchov a rastlín v súvislosti s pôsobením faktorov prostredia. Laboratórium molekulárnej ekológie živočíchov a biodiverzity sa orientuje na širšie spektrum organizmov s dôrazom na vzťahy druhov medzi sebou v jednotlivých biotopoch a ich biologickú rozmanitosť. Nie menej významné laboratórium molekulárnej ekológie človeka svoju výskumnú činnosť aktuálne zameriava na populačno-genetické štúdie slovenských populácií vrátane rómskej minority z aspektu, ekologického, antropologického, zdravotného a genetického.

Zdôrazňovali sa hlavne aspekty činnosti, ktoré sa profilujú so zameraním na trvalo udržateľný rozvoj, biodiverzitu, vzťah živočíchov a rastlín k prostrediu, humánej populácie s dôrazom na rómske etnikum, environmentálne aspekty organizmov, aplikácie mo-

derných informačných technológií a transfer vedeckých poznatkov do hospodárskej a klinickej praxe. Zakúpením špičkovej experimentálnej techniky sa sústredí výskumná infraštruktúra, čo umožní vytvorenie realizačného priestoru pre tvorivé osobnosti a ich synergické zapojenie sa do medzinárodných vedeckých projektov, čo zvýši intenzitu medzinárodnej vedeckej spolupráce. Vytvoria sa príležitosti pre mladých výskumných pracovníkov, doktorandov a studentov uskutočňovať výskum na experimentálnych zariadeniach, ktorými disponujú európske a svetové výskumné inštitúcie, čo sa prejaví zvýšenou úspešnosťou pri získavaní zahraničných pobytov. Intelektuálny a infraštrukturálny potenciál sa výrazne premietne do študijných programov fakulty a univerzity so silným synergickým efektom prezentovaným kreovaním moderných foriem vzdelávania v rámci univerzitných a medziuniverzitných programov. Expertízna báza bude predstavovať potenciál na vytváranie rôznych foriem vzdelávania, ktoré môžu pružne reagovať na požiadavky praxe.

Milým návštěvníkom výstavy centier excelentnosti vo výskume a vývoji bol podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, Dušan Čaplovič. Pri osobnom styku zdôrazňoval, že Slovenská republika má silný vedecký potenciál, ktorý musí využiť, aby sa stal našou najvyššou konkurenčnou výhodou. Je potrebné, aby široká verejnosť vnímala celoživotné vzdelávanie, výskum, vývoj a inovácie ako pozitívne faktory svojho rozvoja, ako procesy, ktoré posúvajú naše vedomosti a vývoj spoločnosti ďalej. Prácu prezentujúcich členov tímu Centra na podujatí prišiel podporiť aj rektor PU v Prešove prof. RNDr. René Matlovič, PhD.

Záverom je možné konštatovať, že výsledkom realizácie podujatia bolo predovšetkým zlepšenie všeobecného vnímania vedy a techniky v povedomí celej spoločnosti, ich popularizovanie a prezentovanie, vzbudenie záujmu mladých ľudí o štúdium vedeckých a technických disciplín, informovanie verejnosti o poznatkoch vedy a techniky a o nutnosti ich podpory, ktoré sú základom hospodárskeho a spoločenského pokroku a pomáhajú riešiť globálne problémy.

Centrum excelentnosti ekológie živočíchov a človeka PU v Prešove sa prezentovalo, propagovalo a poskytlo tlačené materiály ako koordinačné a riešiteľské pracovisko výskumu a vývoja v rámci trvalo udržateľného rozvoja prešovského regiónu s dôrazom na prieskum, monitoring, zber a sústredovanie genetických zdrojov zvierat a rastlín, šľachtenie nových a inováciu starých odrôd liečivých rastlín a zvierat, využívanie bezodpadových technológií a likvidáciu odpadov, zlepšenie produkčných ukazovateľov a zdravia zvierat ako zdroja potravín živočíšného pôvodu implementáciou rastlinných produktov a prírodných látok, zlepšenie kvality života ľudskej populácie rastom životných štandardov, vytváraním primeraného sociálneho prostredia, chránením kultúrneho dedičstva a hodnoty krajiny.

doc. RNDr. Ivan Šalamon, CSc.

Životné jubileum doc. PhDr. Ľuby Sičákovej, CSc.

Jazykovedkyňa a vysokoškolská učiteľka doc. PhDr. Ľuba Sičáková, CSc., členka katedry Komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty PU, oslávila začiatkom februára svoje okruhliny. Relatívnosť fyzických časových medzníkov potvrdzuje to, že napriek jubilejnej šestke je naša milá kolegynia stále plná vitality, životného optimizmu a nesmiernej pracovnej húževnatosti, ako aj otvorenosti novým pracovným výzvam.

Docentka Ľuba Sičáková je významnou vedeckou osobnosťou najmä slovenskej onomastiky a rovnako významnou pedagogickou osobnosťou prešovského akademického života. Najvýznamnejším vedeckým prínosom jubilantky je niekoľkoročná výskumná práca venovaná slovenskej hydronymii, ktorej výsledky sú okrem radu domáčich a zahraničných štúdií publikované v syntetizujúcej podobe v monografii *Hydronymia slovenskej časti povodia Slanej* (Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ, 1996). V súčasnosti autorka hydronymického bádania prehľbuje a rozširuje do nových transdisciplinárnych súvislostí. Onomastické výskumy Ľuby Sičákovej sú oceňované aj za hranicami Slovenska, svedčia o tom mnohé ohlasy v českej onomastickej literatúre. Rovnako aj domáce hydronymické práce sa „nezaobídú“ bez nadviazania na vedecko-metodologický prínos autorkinho výskumu.

Ako dlhorčná vysokoškolská učiteľka na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity (predtým Univerzity P. J. Šafárika) docentka Sičáková v poslednom období takisto dokazuje syntetizujúci, ale aj inovačný prístup k jazykovednej príprave budúcich učiteľov predprimárneho, primárneho a špeciálneho vzdelávania. Syntetizujúci v podobe vydania vysokoškolskej učebnice *Fonetika a fonológia pre elementaristov* (Prešov: Náuka, 2002), ktorá je jednou z mála vysokoškolských učebníčkov spracúvajúcich jazykovednú teoretickú bázu pre budúcich učiteľov nižších stupňov vzdelávania. Inovačný prístup jubilantky sa prejavuje otváraním nových témat aplikovaného jazykovedného výskumu, ktoré sa týkajú tzv. konceptuálneho kurikula slovenského jazyka v primárnej škole, teda kognitívneho modelu vyučovacieho predmetu usporiadaneho z hľadiska didaktickej komunikácie. Ide o témy, ako pravopisná kodifikácia a školská prax, pedagogické aspekty morfológickej paradigmatickej vyučovania znelostnej asimilácie a v poslednej dobe, v súvislosti s riešením grantového projektu KEGA 3/7270/09 *Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie*, najmä o problematiku teórie vlastného mena v edukačných súvislostiach.

Docentka Ľuba Sičáková sa dokázala veľmi úspešne adaptovať aj v neľahkom procese elektronizácie vysokoškolského štúdia a vypracovala celý rad e-learningových študijných materiálov pre študentov tak dištančného, ako aj prezenčného štúdia a pôsobí ako katedrová tútorka elektronického výučbového prostredia Moodle. V neposlednom rade treba oceniť učiteľské majstrovstvo vysokoškolskej učiteľky L. Sičákovej, ktorá s obdivuhodným entuziazmom rok čo rok jazykovedne vzdeláva stovky študentov bakalárskeho a magisterského štúdia a viedie desiatky bakalárskych, diplomových, rigoróznych a dizertačných prác.

Osobitné pristavenie si žiada editorská činnosť docentky Ľuby Sičákovej. Ako je v prešovskej akademickej obci známe, v roku 1995 iniciovala vydávanie spravodajcu Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty UPJŠ *Slovo o slove*. Dnešné 15-ročné Slovo o slove, zborník Katedry komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity, sa pod jubilantkou editorskou taktovkou vypracovalo na renomované periodikum reagujúce na aktuálne jazykovedné, literárnovedené a odborovodidaktické výskumy Slovensku, ale i v Čechách. *Slovo o slove* tak úspešne reprezentuje Prešovskú univerzitu v domácom i zahraničnom akademickom priestore.

Našej kolegyni pani docentke Ľubke Sičákovej pri príležitosti jej životného jubilea d'akujeme za nesmierny prínos k vedeckovýskumnej a pedagogickej kvalite katedry a za výrazný podiel na vytváraní prajnej tvorivej atmosféry na našom pracovisku. Do ďalších rokov pracovného i osobného života jubilantke želáme dobré zdravie, neubúdajúcu energiu na zvládanie nových pracovných úloh, veľa radosti z pracovnej sebarealizácie a šťastné chvíle v kruhu milovanej rodiny.

za katedru Komunikačnej a literárnej výchovy PF PU
doc. PaedDr. Ľudmila Liptáková, CSc.

Príbeh jedného Slova
alebo 15 rokov zborníka
Katedry komunikačnej
a literárnej výchovy
Pedagogickej fakulty PU

Vincent Šikula povedal: „Ľudská reč je jedným z najdôležitejších hudobných nástrojov. Slová sú hudobným inštrumentom, pretože tak ako tón aj slovo, keď zní samo osebe, je fádne, no len čo k nemu priradíme iné tóny, slová, stáva sa smutným, komickým, väzonym či láskavým.“

Narodenie Slova o slove, najprv časopisu, neskôr zborníka Katedry komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty PU (do roku 2004 Katedry slovenského jazyka a literatúry), sa udialo v roku 1995. Narodené Slovo o slove vtedy „vážilo“ 13 príspevkov a „meralo“ 30 strán. Dnešné pätnásťročné Slovo o slove narastlo do rozmerov 60 príspevkov a 389 strán. Časopis vyprevadila pred pätnásťimi rokmi do života doc. PhDr. Ľuba Sičáková, CSc., ktorá sa na jeho editovaní podieľa dodnes. Rastúce „zborníča“ si postupne vyžadovalo čoraz väčšiu starostlivosť, preto sa do nej museli zapojiť aj ostatní členovia katedry pod vedením doc. PaedDr. Ľudmily Liptákovej, CSc.

Prispievatelia položili Slovu o slove kvalitné základy, ktoré redakčná rada usporiadala do rubriek: teória jazyka a literatúry, didaktika jazyka a literatúry, tvorba učiteľov a študentov a aktuality. Každým rokom ale zdravo pribiera, a tým sa menila aj jeho obsahová štruktúra. Z roka na rok sa rozširoval aj počet prispievatelia, ku ktorým patria okrem pracovníkov editorskej Katedry komunikačnej a literárnej výchovy PF PU kolegovia z partnerských pracovísk Prešovskej univerzity a ďalších slovenských, ako aj českých univerzít.

Teória jazyka a literatúry je hlbokou studňou, z ktorej bohatu čerpali všetci publikujúci. Počas pätnásťich rokov časopisu a zborníka sa v ňom prelínali aktuálne jazykovedné a literárnovedené témy, ktoré reagovali na najnovšie výskumy v daných oblastiach. Keďže primárne cieľovou skupinou čitateľov sú študenti a učitelia materinského jazyka a literatúry v predprimárnom a primárnom vzdelávaní, odrazilo sa to aj na tematickom zameraní príspevkov. Napríklad posledné číslo zborníka prináša dokonca osobitné rubriky ako Detská reč a reč orientovaná na dieťa či Kontexty čitateľskej gramotnosti. V literárnej časti každého ročníka Slova o slove zase dominujú teoretické a interpretáčné štúdie z literatúry pre deti a mládež.

Didaktická časť zborníka prináša každý rok nielen štúdie z teórie vyučovania jazyka a literatúry, ale aj mnoho praktických námetov na vyučovanie, ktoré oceňujú najmä začínajúci, ale aj večne sa inšpirujúci učitelia.

V roku 1998 sa obsah zborníka rozšíril o rubriku recenzie. Odvtedy Slovo o slove pravidelne prináša prehľad a hodnotenie knižných noviniek na jazykovednom a literárnovedenom trhu a z ponuky slovenskej i zahraničnej umelcnej tvorby.

Vlastná tvorba učiteľov a študentov je rubrikou, ktorá sa počas historie zborníka menila asi najmenej. Na druhej strane, konštantne pri-

nášala krásu slova a „šikulovsky“ povedané, vyludzovala pôvabné tóny reči.

Zborník v polovici svojho života začal ponúkať aj popularizačné jazykové okienka. Ich obsahom boli najmä príspevky, ktoré pripravovali pracovníčky domacej katedry a sesterských jazykových katedier Prešovskej univerzity do Rádia Regina v Košiciach, kde sa odborne, no s ľahkým nadhľadom vyjadrovali k aktuálnym jazykovým problémom.

Začiatkom akademického roka 2009/2010 teda vyšiel ďalší ročník zborníka Slovo o slove, a to v položubilejnom – pätnástom vydani. Obsahová štruktúra zborníka nadobudla novú podobu, ktorú predstavujú časti s názvami – *Kalamárum Slova*, *Učiteľské iluminácie*, *Unne o novinkách*, *Katedrové kalendárium*, *Knižné a časopisecké novinky katedry*, *Umelecký skicár*.

Kalamárum slova je zostavené z príspevkov, ktoré čitateľov informujú o výsledkoch výskumov jazyka, literárnej vedy a didaktiky materinského jazyka a literatúry. Smerujú k okruhom ako dialektológia a aplikovaná slavistika, k detskej reči a reči orientovanej na dieťa, literárnovedným reflexiám, lingvodickej v súvislostiach a kontextom čitateľskej gramotnosti.

Učiteľské iluminácie ponúkajú didakticko-metodické spracovanie rôznych aspektov vyučovania materinského jazyka a literárnej výchovy. Príspevky poukazujú na využitie didaktickej hry ako jednej z možností rozvoja komunikačnej kompetencie žiakov, na smerovanie k medzizložkovej integrácii jazyka, slohu a literatúry v edukačnom procese a na vhodnosť výberu vyučovacích metód. Svoje zastúpenie v zborníku majú aj recenzie, ktoré môžeme nájsť pod názvom *Unne o novinkách*.

Katedrové kalendárium má za úlohu informovať o katedrových aktivitách a návštevách počas akademického roka. Informuje o vzácných návštevách deviatich kolegín z Českej republiky, ktoré sa vďaka programu učiteľskej mobility Erasmus v priebehu minulého akademického roka podelili s učiteľmi a študentmi katedry o svoje vedecké poznatky a praktické skúsenosti z ich domáceho prostredia. Ďalší príspevok rubriky ponúka informácie o tom, že v roku 2008 Prešovská univerzita v Prešove odštartovala 1. ročník Prešovskej detskej univerzity, ktorej hlavným organizátorom je Kabinet výskumu detskej reči a kultúry PF PU. Prešovská detská univerzita sa zaradila do siete detských univerzít EUCU.NET, ktoré sa usporadúvajú v celej Európe.

Knižné a časopisecké novinky ponúkajú prehľad o aktuálnej publikáčnej činnosti katedry. Vlastná literárna tvorba študentov je predstavená v rubrike *Umelecký skicár*.

Záverom môžeme konštatovať, že aj položubilejný 15. ročník zborníka Slovo o slove priniesol širokú paletu obohatenia doterajšieho poznania a jednotlivé príspevky sú výbornou inšpiráciou pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry, študentov a odbornú verejnosť. A ešte užitočná informácia – posledných päť ročníkov zborníka je dostupných aj na internetovej stránke katedry.

Ľubica Adamčíková – Dana Cibáková

Univerzita napreduje v spolupráci

KOŠICE
INTERFACE2013
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY

„La tierra es de quien la trabaja“.

(Pôda je toho, kto na nej pracuje.)

Emiliano Zapata

V tomto prípade to platí aj pre Prešovskú univerzitu a celý jej tím pracovníkov a zástupcov z radov študentov. Ich kvality dokazujú, že úsilie vynaložené pri procesoch výučby študentov je efektívne a spätnou väzbou dokazuje svoj význam. Svojimi schopnosťami a šikovnosťou študenti preukazujú, že je o ich prácu a poznanie záujem aj vonku, v rámci spolupráce univerzity so slovenskými a zahraničnými partnermi pri riešení rôznych projektov.

Začiatkom januára 2010 bola Prešovská univerzita oslovená na spoluprácu s mestom Košice v rámci projektu „Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013“, ktorý mesto vyhralo 9. septembra 2008. V rámci tohto projektu európskeho rozmeru sa mesto snaží o vytvorenie trvalo udržateľných aktivít, ktoré budú povedomí Slovákov, ale aj zahraničných turistov.

Spoločne s projektovým tímom zastúpeným výkonnou riaditeľkou projektu Mgr. Alenou Vachnovou a Mgr. Petrom Germuškom bola univerzita oslovená aj britskou Leedskou metropolitnou univerzitou (*Leeds Metropolitan university*) a jej Centrom pre turizmus a kultúrne zmeny (*Centre for tourism and cultural changes*).

Pri priblížení činností partnerov a ich kvalít bola po prvotnom stretnutí s rektorm Prešovskej univerzity prof. RNDr. René Matlovičom, PhD., a dekanom Fakulty manažmentu prof. Ing. Dr. Róbertom Štefkom, PhD., uskutočnená hosťujúca prednáška. Konala sa 20. januára 2010 v priestoroch VŠA PU pod názvom „Kde sa globálne stretáva s miestnym – skúsenosti Medzinárodného výskumného centra (Where the global meets the local – The experiences of an international research centre)“.

Prednášky viedol prof. Mike Robinson (Chair of tourism studies, Director of CTCC), ktorý priblížil prácu a koncept CTTC, jeho chod a výsledky v oblasti inovácií vo vzdelávacích procesoch a výskume v turizme, ako aj Dr. Philip Long, ktorý svoju prednášku zameral na problematiku aktivít v rámci rozvoja platformy destinačného manažmentu ako oblasťi výskumu a skúsenosti z Veľkej Británie.

PhDr. Daniela Matušíková

Ekonómia a proces poznania

Konferencia „Ekonómia a proces poznania“ sa konala 16. novembra 2009 na pôde Fakulty manažmentu PU v Prešove pod záštitou štátneho tajomníka Ministerstva školstva SR Ing. Jozefa Habánka, PhD., a dekana Fakulty manažmentu PU v Prešove prof. Ing. Dr. Róberta Štefka, PhD. Odborným garantom podujatia bol profesor Jaroslav Husár z Ekonomickej univerzity v Bratislave. 30 účastníkov z celého Slovenska sa vo svojich prezentáciach sústredilo na niekoľko aktuálnych a kľúčových ekonomických a matematických témy, ako sú modely dynamiky dlhov v období finančnej krízy, approximačné metódy posudzovania HDP, nezamestnanosti a inflácie ekonomik jednotlivých štátov vrátane posúdenia HDP, nezamestnanosti a inflácie v SR, úsekové vyhladzovanie tzv. časových radov, použitie špecializovaných softvérov, ako napríklad SPSS, MATLAB, STATISTIKA, energetická hospodárlosť budov vrátane budov terciárnej sféry a s tým späť energetická certifikácia budov a pod. Príspevky z konferencie budú uverejnené v konferenčnom zborníku.

Témy týkajúce sa poznávacích postupov v makroekonomickej vede, merania a štatistického vykazovania makroekonomických veličín a aplikácie matematicko-štatistických metód vo vedeckých prácach, ktoré rezonovali na konferencii „Ekonómia a proces poznania“, sú aktuálne natoľko, že priestor na ich ďalšiu interpretáciu a prezentáciu nových poznatkov podľa slov dekana prof. Ing. Dr. Róberta Štefka, PhD., vytvorí Fakulta manažmentu PU v Prešove i na svojej tradičnej konferencii MANAŽMENT na jeseň roku 2010 v samostatných sekciách.

PhDr. PaedDr. Martina Ferencová, PhD.

Poľsko-slovenská vedecká konferencia v Gorliciach

25. februára 2010 sa časť vedecko-vzdelávacieho potenciálu Pravoslávnej bohosloveckej fakulty PU v Prešove presťahovala na jeden deň do Poľska. V historicky bohatom poľskom meste Gorlice sa totiž uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia na tému „Spiritualita ako sociálny faktor rozvoja spoločnosti v Poľsku a na Slovensku“. Jej iniciátormi boli Kresťanská teologická akadémia vo Varšave, Pravoslávny duchovný seminár vo Varšave a Eparchiálne stredisko pravoslávnej kultúry „Elpis“ v Gorliciach. Konferencia sa uskutočnila v Poľsko-slovenskom dome, ktorý bol založený s cieľom rozvíjať cezhraničnú spoluprácu susediacich regiónov týchto dvoch kultúrnych blízkych štátov. Hlavnou myšlienkou konferencie bolo prehĺbenie medzinárodnej spolupráce v celospoločenských otázkach, ktoré boli jej elementárnu tému. Z tohto dôvodu poľská strana rozoslala členom pedagogického zboru PBF PU osobné pozvania na aktívnu účasť na konferencii, ktoré, samozrejme, neostali bez odozvy. Konferenciu otvoril Jeho preosvetlenosť Dr. Paisiusz z Pravoslávneho duchovného seminára vo Varšave tému Pravoslávna spiritualita, na ktorú bezprostredne nadviazal dekan PBF PU prof. ThDr. Ján Zozuľák, PhD., myšlienkami o mieste mníšstva v zjednotenej Európe. Referát na tému Spiritualita vo Svätom Písme Novej zmluvy prednesol Dr. Jerzy Ostapczuk. V prvej časti konferencie zazneli taktiež príspevky doc. Alexandra Capa, CSc., Mgr. Artura Aleksiejuka, prof. ThDr. Milana Gerku, CSc., a doc. ThDr. Štefana Šaka, PhD. Sekciu hlavných referátov uzatvorila PaedDr. Anna Derevjaniková, PhD., svojím excelentným príspevkom, v ktorom prítomným dokázala význam vnímania formy kultúrnej tradície ako jej prirodzenej a nenahraditeľnej súčasti. Po obednejšej prestávke sa prítomní rozdelili do dvoch pracovných skupín. V prvej sa riešili otázky Spirituality v kontexte Svätého Písma a Svätej Tradície. V druhej sa rokovalo o sociálno-spoločenských dôsledkoch duchovnosti. Obe skupiny sa jednoznačne zhodli na úsilí naďalej prehľbovať vzájomnú spoluprácu vo viacerých načrtutých sférach. Z úst

dekana PBF PU zaznel konkrétny návrh usporiadať podobnú akciu v novembri tohto roku pri príležitosti významného výročia. Po referátoch pozval hlavný koordinátor a moderátor konferencie ThDr. Roman Dubec prítomných do Mestského múzea v Gorliciach. Účastníci sa zoznámili s históriaou tohto mesta, ktorá siaha do polovice 14. storočia. Gorlice založil krakovský radca a bankár Dersław Karwacjan okolo roku 1355. Toto mesto je situované na starej uhorskej obchodnej ceste. Po stáročia pohostinne prijímal a prijíma pocestných, čoho svedectvom je aj opisovaná udalosť.

Koordinátori konferencie – Mgr. Vasyl' Kuzmyk, PhD., z slovenskej strany a hlavný koordinátor Poľsko-slovenského stretnutia ThDr. Roman Dubec – odviedli vynikajúcu prácu. Podarilo sa im vytvoriť uvoľnenú atmosféru, ktorá vypodukovala množstvo cenných nápadov podnetných pre profesionálnu sféru každého zo zúčastnených. Neostáva nič iné len vyjadriť nádej na skoré vydanie konferenčného zborníka, ktorý pripomene toto stretnutie.

Mgr. Bohuslav Kuzyšin, PhD.

Kolokvium o právach dieťaťa

Pred 20. rokmi (20. novembra 1989) VZ OSN prijalo Dohovor o právach dieťaťa. Ide o významný medzinárodný dokument, ktorý je záväzný aj pre SR. Preto je súčasťou študijného programu v odbore sociálna práca, resp. charitatívna a sociálna služba na PBF PU.

Koncom novembra minulého roku študenti internej i externej formy štúdia o obsahu dohovoru a jeho prepojení s jednotlivými disciplínami hovorili na kolokviu v rámci predmetov: rodinné právo a právo a spoločnosť. V časovom priestore určenom na semináre prezentovali (verbálne i písomne) aktuálne problémy, ktoré korešpondujú s predmetným dohovorom. Interpretovali najmä filozofiu preambuly dohovoru vo vzťahu k aplikačnej praxi. Z jeho jednotlivých článkov študenti svoje vystúpenia cielili na problematiku týkajúcu sa: nediskriminácie detí, povinnosti štátu poskytnúť každému dieťaťu adekvátnu starostlivosť v prípade, keď ju nemôžu poskytnúť rodičia alebo iné zodpovedné subjekty, záväzku štátu chrániť základné otázky identity dieťaťa (meno, štátna príslušnosť, rodinný záväzok), práva dieťaťa žiť s rodičmi, okrem prípadov, keď to je nezlučiteľné s jeho záujmami, práva dieťaťa udržiavať kontakt s oboma rodičmi, ak došlo napr. k rozvodu manželstva rodičov.

Záujem bol tiež o tieto otázky: právo dieťaťa na názor v súvislosti so záležitosťami, ktoré sa ho týkajú; sloboda prejavu dieťaťa; sloboda svedomia; myslenia a náboženstva, ako aj ochrany súkromia dieťaťa.

Niekteré vystúpenia súviseli s problematikou prístupu dieťaťa k vhodným informáciám, rodičovskej zodpovednosti (mravnej a právnej), s problematikou ochrany detí pred zneužívaním a zanedbávaním. V kontexte predmetu rodinné právo boli prezentované aj články dohovoru týkajúce sa adopcie detí či života telesne alebo duševne postihnutých detí. Zmienka bola tiež o práve detí na zdravie a na prístup k zdravotníckym službám. V neposlednom rade rezonovali otázky sociálneho zabezpečenia detí, resp. sociálnych služieb, najmä pokiaľ ide o právo dieťaťa využívať sociálne zabezpečenie vrátane sociálneho poistenia.

Zjednodušene možno vyjadriť, že deti (aj s prihlásením na dokumenty o základných ľudských právach a slobodách) vyžadujú zvláštnu starostlivosť a ochranu pre svoju zraniteľnosť, resp. osobitný status i v 21. storočí. Kolokvium bolo inšpirujúcim faktorom pre viacerých študentov, aby v rámci možností dohovor využili tiež pri písaní záverečných prác najmä v dimenziách empirickej časti.

Doc. JUDr. Ján Roháč, CSc.

Začal sa Cyklus hispánskych filmov

Aula Cervantes Bratislava v spolupráci s Katedrou španielskeho jazyka a literatúry FF PU v Prešove pripravili pre študentov Prešovskej univerzity zaujímavé podujatie s názvom Cyklus hispánskych filmov.

Cyklus sa začal 3. marca 2010. Projekciu filmov otvorila Ana Elisa Suárez Zamorano, koordinátorka Auly Cervantes v Bratislave. Aula Cervantes je pobočkou Cervantessovho inštitútu, čo je celosvetová nezisková organizácia, ktorú založila španielska vláda v roku 1991. Jej cieľom je propagovať výučbu, štúdium a používanie španielčiny ako druhého cudzieho jazyka a prispievať k rozvoju španielskej a americkej hispánskej kultúry v nešpanielsky hovoriacich krajinách. Ana Suárez predstavila prítomným hostom aktivity Auly Cervantes.

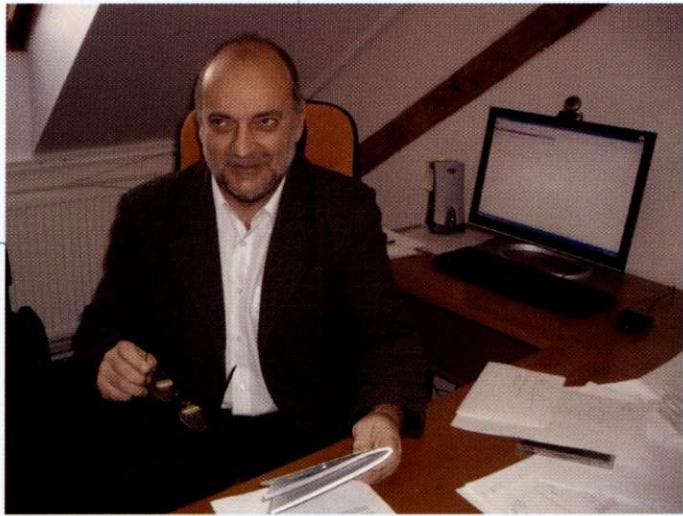
Jednou z možností ďalšieho vzdelávania

sú kurzy DELE (Diplomas de Español como Lengua Extranjera), kde je možné získať oficiálne certifikáty osvedčujúce rôzne stupne kompetencií a ovládania španielskeho jazyka, ktoré v mene Ministerstva školstva, sociálnej politiky a športu udeľuje Cervantesov inštitút.

Jednou z foriem kultúry, ktorá dokáže osloviť mladého človeka, je filmové umenie. Zvlášť španielska kinematografia má čo divákom ponúknut'. Známe režisérskie mená ako Alejandro Amenábar, Rodrigo Pla, Emilio Mertínez Lázaro či Javier Rebollo zaručujú pútavé projekcie. Cyklus je rozdelený do troch častí. V marci ponúkame filmy s tematikou „Súčasné mesto“. Aprílové premietanie predstaví „Animované filmy“ a v máji čaká divákov posledná časť cyklu „Horor a triler“.

Pestrý výber jedenástich filmov hispánskej produkcie sľubuje zaujímavé zážitky. Pozrieť si ich môžete každú stredu o 17.00 hod. v budove VŠA, miestnosť č. 94. Pozvaní sú nielen po španielsky hovoriaci diváci, pretože filmy budú premietané s anglickými titulkami. Vstup je voľný. Bližšie informácie vám radi poskytneme na Katedre španielskeho jazyka a literatúry.

Adriána Koželová

Fakulta manažmentu a Centrum excelentnosti výskumu kognícií (CEVKOG)

Centrum excelentnosti CEVKOG bolo vytvorené na základe Uznesenia č. 588 Predsedníctva Slovenskej akadémie vied zo dňa 12. decembra 2006 v súlade s Čl. 4 ods. 2 písm. a) Štatútu Slovenskej akadémie vied. Za vedúceho CEVKOG bol Predsedníctvom

SAV menovaný prof. PhDr. Imrich Ruisel, DrSc., a za základné pracovisko tohto centra bol určený Ústav experimentálnej psychológie SAV v Bratislave. Ďalšími účastníckymi organizáciami CEVKOG sú Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove, Spoločenskovedný ústav SAV v Košiciach, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave.

Fakultu manažmentu PU v Prešove v tomto centre excelentnosti zastupujú doc. PhDr. Miroslav Frankovský, CSc., ako zodpovedný riešiteľ účastníckej organizácie a prof. Ing. Dr. Róbert Štefko, PhD., ako štatutárny zástupca účastníckej organizácie. Tematické zameranie účasti Fakulty manažmentu v Centre excelentnosti výskumu kognícií je vymedzené problematikou špecifikácie a využívaním znalostných modelov v rozvoji spoločnosti, konkrétnie uplatňovaním znalostných modelov v regionálnom rozvoji a v manažmente organizácií a problematikou sociálnej inteligencie a jej podielu na efektívnej manažérскеj činnosti. V obidvoch týchto oblastiach majú riešitelia z Fakulty manažmentu zapojení do CEVKOG bohaté skúsenosti, ktoré sa odrazili aj v mnohých hodnotných publikáčnych výstupoch. Z výstupov je ako najhodnotnejšie možné uviesť príspevky v karentovaných vedeckých časopisoch *Strategies of behavior in demanding managerial work situations in social context* autorov Miroslava Frankovského, Lucie Ištvaníkovej a Róberta Štefka a *Behavioral-situational approach to examining social intelligence* autorov Miroslava Frankovského, Róberta Štefka a Františka Baumgartnera. Zároveň je možné v uvedenom tematickom zameraní uviesť monografie *Marketingová koncepcia špecifických nástrojov dominantnej univerzity v Prešovskom regióne ako súčasť znalostného regionálneho modelu*, autorom ktorej je Radovan Bačík, *Model marketingového inštrumentária pri akceptácii projektov v procese zvyšovania konkurenčnosti regiónu*, autorkou ktorej je Ivana Butoracová Šindleryová, a *Nezamestnanosť a kvalita života* od autoriek Zuzany Birknerovej a Daniely Vnenkovej.

Vedecký zborník príspevkov venovaný problematike znalostných modelov *Implementation of specific marketing and knowledge models and tools in regional development*, editorom ktorého bol Róbert Štefko mal charakter syntetickej publikácie, ktorou Fakulta manažmentu výrazne prispela k riešeniu výskumného projektu v rámci CEVKOG. Účasť Fakulty manažmentu v prezentovanom centre excelentnosti je nielen potvrdením kvality jej vedecko-výskumného potenciálu, ale zároveň aj možnosťou a priestorom na tvorivý rozvoj všetkých vedecko-pedagogických pracovníkov fakulty a na vedecko-výskumný rozvoj fakulty ako celku.

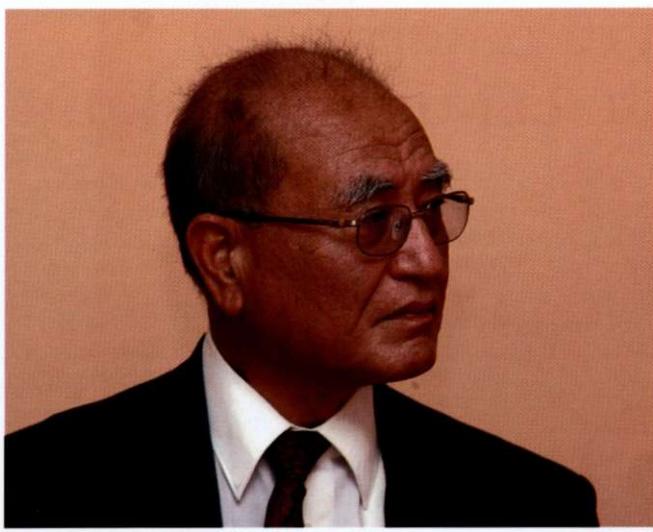
doc. PhDr. Miroslav Frankovský, CSc.

Velký úspech našich absolventov

Slovenský syndikát novinárov (SSN) 18. januára 2010 pri príležitosti 20. výročia vzniku organizácie vyhlásil výsledky Novinárskej súťaže SSN, Špeciálnej ceny Allianz SP 2009 a Ceny Mercurius Veridicus ex Slovakia. Do súťaže prišlo spolu 286 prác od 126 autorov, čo je najviac v historii súťaže. Ocenených bolo spolu 41 autorov. Medzi ocenenými boli až štyria absolventi odboru Vzdelávanie dospelých FF UPJŠ v Prešove (teraz odboru Andragogika na FF PU).

Osobitnú cenu za investigatívny prípevok získal Peter Navrátil s kolektívom pracovníkov Slovenskej televízie Košice za dokumentárny film Pamätník. Toto ocenenie je osobitne vzácné, lebo mohlo byť udelené iba jednému kandidátovi, ktorého práca svojím kvalitným spracovaním ovplyvnila postoj verejnosti k téme. V kategórii Beletristické žánre – tlač komisia ocenila 1. miestom súčasnú externú učiteľku na Katedre andragogiky FF PU v Prešove Beátu Hybačkovú, redaktorku v časopise Život, za príspevok Aká budúcnosť ho čaká? V kategórii Spravodajstvo – tlač bol ocenený 3. miestom Michal Frank, redaktor časopisu Korzár, za sledovanie kauzy o tom, ako primátor Prešova prišiel o vodičský preukaz. V kategórii Rozhlas získala 3. cenu Gabriela Horečná, redaktorka Slovenského rozhlasu v Bratislave, za príspevok Čo Dante nevidel (aj s prihládzaním na jej ďalšie prihlásené príspevky). Učitelia/íky a študenti/ky Inštitútu edukológie a sociálnej práce FF PU sú na svojich študentov/ky a spolužiakov/čky hrdí/é a úprimne im blažoželajú.

Prof. PhDr. Anna Tokárová, PhD.

Študijný a prednáškový pobyt prof. Akihira Ishikawu na Prešovskej univerzite

V mesiacoch september – november 2009 pôsobil na Ústave ázijských štúdií Prešovskej univerzity v Prešove prof. Akihiro Ishikawa z Japonska. Počas trojmesačného pôsobenia boli jeho aktivity spojené nielen s činnosťou Ústavu ázijských štúdií PU, ale aj s jednotlivými fakultami PU a tiež rôznymi kultúrnymi a spoločenskými organizáciami v Prešove i v rámci Prešovského samosprávneho kraja.

Tento významný japonský sociológ z Chuo University v Tokiu už niekoľkokrát počas posledných desiatich rokov navštívil Prešov, Prešovskú univerzitu a významne sa podieľa na propagácii mesta, univerzity i nášho regiónu v Japonsku i v rôznych iných štátach sveta, ktoré často navštěvuje. Práve za tieto jeho dlhodobé aktivity a efektívnu spoluprácu predovšetkým s Prešovskou univerzitou bol v roku 2006 udelený čestný doktorát PU v Prešove – doctor honoris causa.

Aj počas pobytu v zimnom semestri akademického roku 2009/2010 nezostal nič dlžný svojej dobrej povesti a jeho prednášky na Ústave ázijských štúdií, Pedagogickej fakulte, Fakulte humanitných a prírodných vied a Fakulte manažmentu mali veľmi dobrý ohlas tak u študentov, ako aj u učiteľov Prešovskej univerzity. Často, žiaľ, nemohli byť akceptované mnohé opäťovné požiadavky na ďalšie

prednášky či diskusie so študentmi a učiteľmi, ale príslušná pána profesora, že sa rád opäť na univerzitu vráti a ponúkne svoje ďalšie miromiadne pútavé prednášky, dáva nádej, že v blízkej budúcnosti sa s ním opäť na pôde našej univerzity stretneme. Treba ešte určiť dodať, že spomínaná atraktívnosť a hlavne zrozumiteľnosť jeho prednášok a workshopov je umocňovaná jeho výbornou slovenčinou, čím si zaisťe ešte získava stále viac a viac nových nadšencov.

Veľmi dobrý ohlas zaznamenali tiež kurzy japonského písania a čítania pre začiatočníkov, ktoré sa v októbri a novembri uskutočňovali pod vedením prof. Ishikawu na Ústave ázijských štúdií. Účastníci kurzov z radov študentov PU, ale tiež z radov verejnosti vo svojich hodnoteniach vysoko vyzdvihli úroveň týchto kurzov, osobný nenapodobniteľný vklad profesora Ishikawu, ktorý vo svojej koncepcii kurzov poskytol nielen základné poznatky o japonskom jazyku a spôsobilosť účastníkov kurzu ovládať základy tohto jazyka slovom a písmom, ale nevynechal ani mnohé príležitosti na zoznámenie s historiou, spoločnosťou, kultúrou a umením ďalekého Japonska. V závere kurzu sa účastníci zúčastnili na klavírnom recitálij japonskej klaviristky Hiromi Tanaka vo Východoslovenskej galérii v Košiciach.

K ďalšiemu rozšíreniu obzoru poznatkov o Japonsku prispeli iste aj mnohé neformálne stretnutia, diskusie a rozhovory s profesorom Ishikawom, ktoré absolvoval počas svojho pobytu. Sám sa veľmi zaujal o mladú nastupujúcu generáciu študentov, zaoberajúcich sa výskumom v rôznych oblastiach vedy na našej univerzite. Takéto stretnutia a diskusie s doktorandmi predovšetkým na Fakulte humanitných a prírodných vied a Pedagogickej fakulte PU viedli aj ku konkrétnym ponukám spolupráce a participácie študentov na riešení medzinárodných projektov. Rozhovory, diskusie s učiteľmi a vedením PU dospeli k príprave návštevy delegácie PU v Japonsku, ktorá sa uskutočnila následne po ukončení pobytu prof. Ishikawu v Prešove v čase od 3. do 10. decembra 2009. Prednášky a workshopy členov delegácie, prof. RNDr. Reného Matloviča, PhD, rektora PU, doc. PhDr. Milana Portika, PhD., dekanu PF PU, a doc. PaedDr. Daniela Šimčík, PhD., riaditeľa Ústavu ázijských štúdií PU, ako aj rokovania s vedeniami univerzít (Daito Bunka University Tokyo a International University Tokyo) priniesli mnoho nových podnetov a konkrétnych návrhov spolupráce do nastávajúceho obdobia.

Doc. PaedDr. Daniel Šimčík, PhD.

Rozhovor s prešovským emeritným biskupom Mons. Dr. h. c. Jánom Hirkom

Mons. Dr.h.c. Ján Hirka, prešovský emeritný biskup, si 17. februára 2010 pripomenal 20. výročie od svojej biskupskej vysviacky, ktorá bola prvou biskupskou vysviackou po tzv. Nežnej revolúciu vo vtedajšom Československu. Pri príležitosti tohto výročia sme otcovi biskupovi položili niekoľko otázok.

Otec biskup, Gréckokatolícka teologická fakulta je historicky najstaršou vo zväzku Prešovskej univerzity. Aj vy ste na tejto fakulte študovali. Ako si spomíname na vaše študentské roky?

Boli to ťažké roky. Nie pre samotné štúdium, ale pre udalosti okolo nás. Štúdium som začínať v septembri 1944 v budove knazského seminára, ktorý stal tam, kde je teraz Divadlo Jonáša Záborského, ale pre vojnové udalosti bolo štúdium v novembri prerušené. Budovy v centre Prešova obsadiло vojsko a nás poslali domov. Vrátili sme sa do seminára až niekedy na jar 1945, keď sa situácia v Prešove po prechode frontu upokojila. Okrem štúdia sme pomáhali pri odstraňovaní následkov bombardovania okolo seminára, v priestoroch biskupstva i na iných miestach v Prešove. Na samotné štúdium mám veľmi dobré spomienky. Mali sme prísnych, ale dobrých profesorov. Spomínam si okrem iných na Dr. Mikuláša Russnaka, Mons. Jozefa Ďulaia i na dnes už blahoslaveného biskupa Dr. Vasiľa Hopka, ktorý ma učil morálnej i pastorálnej teológiu. Nad tým všetkým mal „patrónát“ dnes už tak tiež blahoslavený prešovský sídelný biskup Pavol Peter Gojdič, ktorý seminár pravidelne navštěvoval a živo sa zaujímal nielen o študijné výsledky, ale aj o kvalitu stravy a iné, na prvý pohľad menej dôležité veci. Všetci sme cítili, že otec biskup bol naozaj naším otcom.

Z vášho životopisu vieme, že ste svoje štúdia ukončili v Prahe. Prečo?

Otec biskup Gojdič poslal mňa a ďalších desať bohoslovcov do Prahy so slovami: „Posielam vás, aby ste mali širší rozhľad.“ Bolo to v akademickom roku 1948/49, teda po nástupe komunistického režimu v Československu k moci. Ten rozhľad sme naozaj získali hlavne v tom, že na vlastné oči sme videli i skúšili metódy nového režimu vrátane domovej prehliadky seminára. Kedže som bol v poslednom ročníku, štúdium sa mi ešte podarilo dokončiť a 14. júla 1949 som dostal absolútórium. Ostatní moji spolužiaci, ktorí boli v nižších ročníkoch, už také šťastie nemali, lebo v apríli 1950 bola Gréckokatolícka cirkev v Československu postavená mimo zákon.

Po povolení činnosti Gréckokatolíckej cirkevi v Československu v roku 1968 ste sa stali jej najvyšším predstaviteľom. Nebolo možné obnoviť aj činnosť teologickej fakulty?

Štátny súhlás na vykonávanie funkcie ordinára Gréckokatolíckej cirkevi v Československu s právami rezidenčného biskupa som dostal 2. apríla 1969. V tom čase už znova začínať režim proti cirkvám pritvrdzoval. Napriek našim mnohonásobným intervenciám, v ktorých sme sa dovolávali na náboženské slobody, nedostali sme od štátnej moci súhlas na otvorenie našej fakulty. Späť sme nedostali ani biskupskú rezidenciu. Dokonca

sme museli zavrieť aj konzultačné stredisko, ktoré sme zriadili ešte v roku 1968 v Košiciach pre tých bohoslovov, ktorí potrebovali dokončiť svoje štúdia, začiaté ešte pred rokom 1950.

Podarilo sa to až po Nežnej revolúcii?

Áno, lebo po mojom nástupe do služby prešovského sídelného biskupa jednou z mojich najdôležitejších priorít bolo obnova činnosti našej teologickej fakulty. Mali sme totiž veľký nedostatok knazov a väčšinou to boli starí knazi a doslova zodrati v pastorácii. Za pomocí mojich spolupracovníkov Doc. Vladimíra Poláčka, Mons. Jána Krajnáka a Mons. Jozefa Tótha i ďalších sa nám podarilo vybaviť začlenenie našej fakulty do zväzku Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a ešte v roku 1990 začať akademický rok na našej fakulte.

Odtedy ubehlo už 20 rokov. Teda tento rok je jubilejným rokom pre Vás i pre Gréckokatolícku teologicú fakultu. Aký mate z toho pocit?

Som zaiste rád, že s Božou pomocou sa nám podarilo spolu s obnovou našej cirkevi obnoviť aj činnosť našej

teologickej fakulty a nielen obnoviť, ale dostať ju na vyššiu kvalitatívnu úroveň. Za to patrí vďaka všetkým, ktorí stali pri zrade jej obnovy, ale aj všetkým, ktorí na nej študovali a potom v ďalšom štúdiu získali potrebnú kvalifikáciu, aby mohli na tejto fakulte pôsobiť ako jej kvalifikovaní pedagógovia. Som už emeritný biskup, ale sledujem pozitívny vývoj našej fakulty i jej výsledky a teším sa z toho.

Otec biskup, v roku 1998 vám Vedecká rada Prešovskej univerzity udelila čestný titul „Doctor honoris causa“. Čo toto ocenenie pre Vás znamená?

Je potrebné vedieť, že pred 20-imi rokmi, v deň mojej biskupskej vysviacky, sme zažili veľký deň nielen pre mňa, ale pre celú cirkev i spoločnosť. Ved po 40-ich rokoch likvidácie a útlaku dostala Gréckokatolícka cirkev vo vtedajšom Československu biskupa. Dovtedy bola táto cirkev pod stálym štátnym a policajným dozorom. Vtedajší režim toho veľa zruinoval, a tak bolo treba mnoho obnovovať a zveľaďovať. Toto vyžadovalo nemalé úsilie nielen mňa, ale i knazov a veriacich. Uvedomoval som si, že pre život cirkevi sú potrebné nielen materiálne, ale predovšetkým duchovné a intelektuálne hodnoty. Bolo teda nevyhnutné čím skôr obnoviť činnosť teologickej fakulty i knazského seminára. To sa mi s Božou pomocou podarilo vďaka neúnavnej pomoci mojich spolupracovníkov knazov a laikov, ktorá bola podporovaná modlitbami našich veriacich. Ocenenie „Doctor honoris causa“ teda chápem ako vyznamenanie celej gréckokatolíckej cirkevi.

Otec biskup, čo by ste našim čitateľom odkázali na záver?

V tomto roku, keď si Gréckokatolícka teologická fakulta pripomína 130 rokov od jej založenia a 20 rokov od obnovenia jej činnosti, želám a vyprosujem všetkým jej pedagógom i študentom, ale i pedagógom a študentom celej Prešovskej univerzity hojnosť Božích milostí a darov Svätého Ducha a všetkým udeľujem svoje arcipastierske požehnanie.

Za rozhovor d'akuje

doc. ThDr. Marek Petro, PhD.

Účelové centrá prešovskej archieparchie na pôde GTF PU

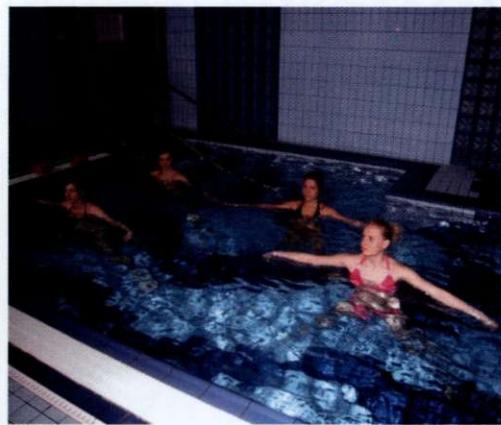
V dňoch 19. a 26. februára 2010 sa na pôde Gréckokatolíckej teologickej fakulty v Prešove uskutočnili pod vedením Katedry aplikovanej edukológie pozvané prednášky, ktorých cieľom bolo priblížiť prácu pastoračných centier Gréckokatolíckej metropolie.

Podnetnou myšlienkovou na toto podujatie bola výzva prezentovania centier smerovaná zo strany otca arcibiskupa a metropolitu Jána Babjaka, veľkého kancelára fakulty, pod ktorého taktovkou vznikli a rozvíjajú sa štyri účelové centrá.

19. februára 2010 sa ako prvé predstavili centrá, ktorých pôsobenie je zamerané na prácu s deťmi a mládežou. Ide o účelová centrá, prostredníctvom ktorých sa ponúka formácia mládeže na základe učenia Cirkvi, pričom sa nezabúda na vnútornú formáciu, ktorá svedčí o dôstojnosti človeka. Centrum voľného času a Gréckokatolícke mládežnícke centrum v Juskovej Voli predstavil jeho riaditeľ Mgr. Erich Eštván, spolu s ThLic. Dominikou Komišákovou, ktorá priblížila prácu Animátorskej školy, kde sa pripravujú na svoje budúce poslanie animátora mladí ľudia so zápalom odovzdávať Krista pre tých, s ktorými sa stretávajú na farskej či celoarchieparchiálnej úrovni. Riaditeľ centra v úvode priblížil jeho vznik, rekonštrukčné práce, súčasný stav a kapacitu a informoval tiež o možných využitiach aktivít, ktoré centrum ponúka permanentne počas celého roka. V ďalšom bloku bolo predstavené Gréckokatolícke mládežnícke pastoračné centrum v Prešove (Ul. hurbanistov), ktorého pôsobenie priblížil ThDr. Peter Tirpák, PhD. Účelom tohto zariadenia je centralizácia stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže v rámci trávenia ich voľného času. Ponuka centra, ktorá bola prezentovaná, jasne naznačila rôznosť možnosti trávenia voľného času, pričom sa nezabudlo ani na podporu rozvoja vlastného talentu, napr. účasťou v študentskom speváckom mládežníckom zbere, divadelnom krúžku a pod. Centrum ponúka tiež intelektuálny rozhlás, či už príležitostnými prednáškami a besedami, projekciou a besedou k filmom, alebo študentskými stretnutiami sa, ktoré sú vynikajúcim prostriedkom na hlbšie spoznávanie Božieho slova.

V druhej časti pozvaných prednášok, ktoré sa uskutočnili 26. februára 2010, boli prezentované dve centrá, ktorých úlohou je venovať sa konkrétnnej skupine ľudí. V prvom prípade ide o Centrum pre rodinu – Sigord, ktorého riaditeľ, ThLic. Peter Jakub, informoval o vzniku účelového zariadenia a o možnostiach jeho využitia prostredníctvom kurzov a aktivít, ktorých cieľom je formovať manželstvá a rodiny v duchu evanjelia a morálnych zásad. Okrem spomínaných aktivít predstavil program zameraný na výchovu a formáciu detí a program určený na prípravu snúbencov, ktorý funguje a ponúka sa pod záštitou Konferencie biskupov Slovenska. Spolupracovníkmi Centra pre rodinu, ktorí sa okrem iného podieľali na predmetnej prezentácii, sú tiež Mgr. František Sochovič a Mgr. Ľuboš Kohút, ktorí predstavili technicko-materiálne zabezpečenie centra, ako i jeho praktické fungovanie počas jednotlivých kurzov. Posledným predstaveným centrom v rámci pozvaných prednášok bolo Pastoračné centrum Rómov v Čičave, ktoré je miestom, kde evanjelium a jeho zásady prenikajú do rómskych komunít. Riaditeľ centra, Mgr. Martin Mekel, začal svoj výstup veľmi dojímavou ukážkou divadelného predstavenia, v ktorom boli účinkujúci z rómskej komunity. Poukázal tak na skutočnosť, že človek často vytváraním vlastných predsudkov nedokáže pracovať a byť otvorený pre týchto ľudí. Súčasťou prezentácie boli ukážky dosiahnutých výsledkov (divadlo DIK, gospelová skupina F6 – známa z médií, skautský oddiel a mnohé iné) a vízie budúcej práce s týmto etnikom. Zaujímavá bola aj informácia o priebehu samotnej stavby či rozširovania Centra pre Rómov, na ktorom participujú samotní Rómovia.

ThDr. Peter Tirpák, PhD.

ŽNsP v Košiciach opäť vďačne privítala študentov fyzioterapie FZ PU

Dňa 19. februára 2010 sme sa ako študenti druhého ročníka Fakulty zdravotníctva z odboru fyzioterapie zúčastnili na odbornej exkurzii na Fyziatricko-rehabilitačnom oddelení v Železničnej nemocnici s poliklinikou v Košiciach. Náplňou tejto exkurzie bolo oboznámiť sa s hydroterapiou a hydrokinezioterapiou. Na vysvetlenie, hydrokinezioterapia je pohybová liečba vo vode. A aj my sme si ako budúci fyzioterapeuti takúto pohybovú terapiu vyskúšali a bližšie sa s ňou oboznámiли. Na spestrenie sme využívali rôzne pomôcky ako napríklad lopty, plávacie dosky, rukávniky, kolesá a ī. Prekvapením pre nás bolo využitie prvkov tanca ī behu vo vode. Na tejto odbornej exkurzii sme mohli absolvovať aj procedúry hydroterapie, a to perličkový kúpeľ, celotelový vírivý kúpeľ, automatický striedavý kúpeľ dolných končatín, podvodnú masáž, škôtske streky, či vyskúšať si hydromasážny parný box. Okrem úseku hydroterapie sme nahliadli aj do iných súčasti tohto oddelenia. Veľmi nás zaujala oblasť elektroterapie s novým prístrojovým vybavením. Neobvyklé pre nás bolo vidieť aj iné pomôcky, ktoré sa nevyskytujú na všetkých rehabilitačných oddeleniach. Najzaujímavejším pre nás bol trakčný stôl a TherapyMaster. Táto exkurzia bola pre nás zdrojom nových informácií a obohatila naše vedomosti, za čo by sme sa chceli veľmi pekne podaňovať Mgr. Eve Kavčákovej a Mgr. Emílii Vaľkovej.

I. Ferencová – I. Vidumská

Prešovský krvavý súd

Novinky z historického sveta filmov

Prvý marcový týždeň bol Prešov pod drobnohľadom kamier. Celoslovensky uznávaný historik Pavel Dvořák, ktorý sa už roky venuje aj tvorbe dokumentárnych filmov, sa totiž rozhodol zmapovať kus miestnej histórie. Na východ Slovenska ho prilákal príbeh rákociovského brigádneho generála Juraja Ottlyka. „Bol to veľmi zaujímavý vojak s nejedným hrdinstvom na pleciach. Ako účastník protisárskeho povstania bojoval v role kuraca, po odchode sa zas postavil proti Turkom. Ked' však vojna skončila, cisár Leopold sa prostredníctvom Karafu, ktorý je v Prešove veľmi známy, začína mstiť.“ Tento film má byť malým svedectvom o krutosti Karafových ľudí, ktorí odsúdili asi 24 mužov a popravili ich naozaj veľmi tvrdým spôsobom. Pred smrťou si však ešte museli vytrpieť niekoľko nocí v mučiarňach. Mnohí z nich sa preto na popravisko ani nedostali. Dokument ale nebude len o smrti, ale aj o víťazstve. „Ottlyka zatkli v Horných Obzoroviach pri Trenčíne a postavili pred tento krvavý súd. Pred popravou ho však v poslednej chvíli zachránilo vlastné hrdinstvo a láska. Znie to ako z rozprávky, však? Ale aj takto vyzerá história,“ vysvetľuje P. Dvořák. Mnoho informácií o živote Juraja Ottlyka sa však dozvedel až z publikácie prorektora Prešovskej univerzity prof. Petra Kónyu Za Boha, vlast' a slobodu! Pohnuté osudy generála Juraja Ottlyka: „Všetky fakty som čerpal z Ottlykovho životopisu, ale aj rôznych archívov. Spomeniem viedenský, taliansky, budapeštiansky, ukrajinský a uhorský. Tu je odložená aj časť jeho korešpondencie so šľachticmi až dodnes. No a samozrejme, využil som tiež už publikovanú literatúru a rôzne iné pramene.“

Diváci, ktorí očakávajú klasický príbeh plný dobových kostýmov a atmosféry starého Prešova, sú však na omyle. Dokument o krvavom súde bude v rámci seriálu Hľadanie stratených svetov spracovaný úplne iným spôsobom. „V tomto cykle som zúročil svoju 30-ročnú prax a vymysleli sme úplne nový žáner,“ vysvetľuje P. Dvořák, „Pôjde o autorské rozprávanie. Celé to vlastne bude postavené na princípe rozprávky. Ide o starobyly žáner, ku ktorému sme sa touto cestou vrátili. Nie sme zariadení, aby sme mali svojich kostymérov a odborných poradcov, napriek tomu prítomnosť hlavných postáv nevynecháme. Vždy sa tam niekto v náznaku mihne, napríklad kat, Ottlyk a Karafa. Bude tu cítiť však iba náznak dobového kostýmu – červená kukla, vojenský kabát so šablou či popravčí meč.“ Dokument by mal byť hotový ešte v priebehu tohto roka a okrem kina či televízie bude podľa Pavla Dvořáka dostupný aj na DVD.

Dana Strculová

Koniec politológie v Prešove?

„Politológia má trvalé bydlisko na Ulici 17. novembra v Prešove,“ týmito slovami reagoval dekan Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity prof. Rudolf Dupkala na čoraz častejšie otázky študentov i novinárov.

Študentov politológie prenasledujú obavy. Po avizovanom odchode garantky magisterského a doktorandského štúdia prof. Marceley Gbúrovej sa obávajú o svoje štúdium. Prof. M. Gbúrová sa totiž rozhodla prejsť so svojimi garanciami na Filozofickú fakultu do Košíc, kde sa od septembra chystá aj s ďalšou štvoricou interných vyučujúcich. „Aj keby nám odišli títo piati učitelia, neznamená to, že politológiu na Prešovskej univerzite nebude mať kto učiť. Okrem deviatich pedagogov, aktuálne prednášajúcich na Katedre politológie, sa totiž na vyučovaní podieľa ďalších 11 ľudí z iných katedier a dokonca aj z iných fakúlt. Medzi nimi sú štyria univerzitní profesori a traja docenti,“ vysvetľuje aktuálnu situáciu dekan Filozofickej fakulty prof. Rudolf Dupkala. Neistota študentov je však oprávnená. Na množstvo otázok o ich budúcnosti sa preto rozhodol odpovedať osobne na stretnutí, ktoré sa konalo 10. 3. 2010. „Rozhodnutie profesorky Gbúrovej zatiaľ nie je definitívne. Vedenie fakulty informovala len ústne a garantovanie študijného programu nám prisľúbila na minimálne ďalších 7 mesiacov. Ak sa však k septembru rozhodne naozaj odísť a garancií sa zriekne aj písomne, vedenie Filozofickej fakulty sa pokúsi ruka v ruke s vedením univerzity vyriešiť túto situáciu čo najrýchlejšie,“ pokračuje prof. R. Dupkala. V súlade s platnou akademickou legislatívou by tak mala fakulta požiadať akreditačnú komisiu o ročnú lehotu na „odstránenie nedostatkov“, čím získa 365 dní, počas ktorých môže hľadať adekvátnu náhradu za prof. M. Gbúrovú, a tým zabezpeči kontinuitu vo vyučovaní všetkých študijných programov politológie.

O predmety, ktoré katedra nebude môcť vyučovať bez tejto päťice, študenti neprídu. Všetci učitelia na odchode prisľúbili ďalšiu spoluprácu s Prešovskou univerzitou, aj keď ich nová „alma mater“ bude mať sídlo v Košiciach. Na staré pracovisko by sa mali podľa slov samotnej prof. M. Gbúrovej vracať ako externí zamestnanci a svoje predmety odučiť v rámci blokovej výučby. Aj napriek všetkým faktom sa však mnoho študentov o budúnosť politológie v Prešove stále obáva a zvažuje prestup na inú univerzitu. „Ak sa predsa len rozhodnú prejsť na inú fakultu, určite im nebudeť stáť v ceste. Už som požiadal aj pracovnícky študijného oddelenia, aby týchto študentov zúradovali rýchlo a zodpovedne. Robiť však závery v tomto štadiu je podľa mňa predčasné,“ dodáva dekan Filozofickej fakulty prof. R. Dupkala.

Dana Strculová

Ústav ázijských štúdií Prešovskej univerzity v Prešove oficiálne vznikol 1. novembra v roku 2008 a svoju činnosť rozvíjal predovšetkým v kalendárnom roku 2009. Prakticky má teda za sebou prvý rok existencie, čo je tu príležitosť obzrieť sa späť za uplynulým obdobím.

Pozoruhodný počin PU si pochopiteľne všimli na Veľvyslanectve Japonska v Bratislave a hneď vo februári 2009 navštívila japonská ataše Masako Morishita vedenie PU a riaditeľa ústavu doc. Paed-Dr. Daniela Šimčíka, PhD., aby sa dozvedela viac o koncepcii činnosti a zámeroch na najbližšie obdobie. Pri príležitosti svojej návštevy japonská ataše zároveň oznámila, že nová súčasť PU, Ústav ázijských štúdií (ďalej UAŠ), bol úspešný vo svojej žiadosti o pridelenie grantu na propagáciu japonskej kultúry a spoločnosti a bol mu schválený grant osackej nadácie svetovej výstavy „COMMEMORATIVE ORGANIZATION FOR THE JAPAN WORLD EXPOSITION '70“ na zorganizovanie podujatia „Japonská pohánková kuchyňa“. Treba povedať, že táto dobrá správa bola nao-

zaj výborným stimulom pre nastávajúce aktivity ústavu, a čo zaistne je zanedbateľné, vytvorila zároveň aj istú finančnú a materiálno-technickú základňu na rozvíjanie činnosti v roku 2009. Riešenie tohto grantového projektu napokon veľmi úspešne vyvrcholilo v októbri 2009 za účasti významných hostí z Japonska, Taiwangu, zástupcov Veľvyslanectva Japonska a zástupcov taiwanskej reprezentačnej kancelárie so sídlom v Bratislave. Záujem o zdokumentovanie podujatia „Japonská pohánková kuchyňa“ prejavila aj Slovenská televízia, ktorá spracovala a odvysielała samostatný dokument z tohto podujatia na 2. programe STV. Dobrý chýr o prešovskej univerzitnej iniciatíve zrejme rýchlo „zaletel do Japonska“, konkrétnie do prvej štátnej japonskej televízie NTV, ktorá osloviла koncom februára 2009 riaditeľa ústavu a požiadala ho o spoluprácu pri realizácii televízneho projektu zameraného na prípravu televíznych dokumentov o kultúrnych pamiatkach UNESCO v Európe. Krajinou, ktorú japonská štátna televízia do tohto projektu zaradila, bolo aj Slovensko a ešte potešiteľnejšia bola skutočnosť, že

Prvý rok činnosti Ústavu ázijských štúdií PU

tvorcovia dokumentu prejavili záujem o natočenie dokumentárneho filmu o drevených kostolíkoch na východnom Slovensku a o zachovávaní ľudovej tradície vynášania Moreny. Takúto ponuku samozrejme nebolo možné odmietnuť, a tak si ústav nečakane pripísal do svojich „neplánovaných“ aktivít v roku 2009 aj spoluprácu so štátou japonskou televíziou. V mesiacoch marec - apríl prebiehala intenzívna práca na dokumentárnom filme o drevených kostolíkoch v Ladamírovej, Bodružali, Hervartove, Kežmarku, ale aj o Spišskom hrade, meste Levoča a o rázovitej dedine Vlkovce v okrese Kežmarok, kde sa dodnes zachovala tradícia jarného vynášania Moreny. Dokumentárny film mal v Japonsku premiéru 18. mája 2009 a potešíl nás nielen veľký ohlas u japonských divákov a písomné podávanie zo strany vedenia televízie, ale určite aj uvedenie Ústavu ázijských štúdií PU ako spolupracujúcej inštitúcie zo Slovenska v záverečných titulkoch tohto televízneho dokumentu. Kópiu tohto zaujímavého dokumentu zaslala japonská televízia riaditeľovi UAŠ a je samozrejme uložená v archíve ústavu.

Pri hodnotení aktivít ústavu v uplynulom roku treba určite uviesť aj kurzy japonského jazyka pre začiatočníkov, ktoré organizoval ústav v jarných a jesenných mesiacoch roku 2009. V troch týždenných aprílových turnusoch to bol „Intenzívny kurz japonského jazyka a kultúry pre začiatočníkov“ pod vedením Mgr. Ara Chikashigeho, odborného referenta UAŠ. Tento kurz úspešne absolvovalo 11 účastníkov z radov študentov PU, učiteľov základných a stredných škôl aj záujemcov mimo univerzity. Piatí sa potom zúčastnili aj na jesennom kurze, organizovanom v mesiacoch október - november pod názvom „Kurz japonského písania a čítania pre začiatočníkov“, ktorý viedol hostujúci profesor Akihiro Ishikawa z Tokia. Treba ešte dodať, že profesor Ishikawa počas svojho študijného a prednáškového pobytu

na UAŠ od septembra do konca novembra 2009 absolvoval s veľmi pozitívnym ohlasom viaceré prednášky a workshopy na fakultách PU (Pedagogická fakulta, Fakulta humanitných a prírodných vied, Fakulta manažmentu) aj na súromnej Univerzite medzinárodného podnikania so sídlom v Prešove. Jeho študijný pobyt bol v podstate výsledkom ďalšieho získaného grantového projektu z nadácie Japan Fundation. Okrem japonského profesora je na študijnom pobiete na UAŠ v tomto akademickom roku aj taiwanská študentka Huan-g-Li-Ying zo Soochow University v Taipei, Taiwan, s ktorou má od roku 2008 Prešovská univerzita podpísané memorandum o spolupráci. Táto taiwanská študentka v rámci svojho doktoranského štúdia prišla získavať poznatky a osobné skúsenosti z oblasti východoslovenského folklóru. Spolu s profesorom Ishikawom sa v septembri 2009 významne podieľali na zorganizovaní workshopu pre študentov, učiteľov PU a širokú

prešovskú verejnosť pod názvom „Príprava origami a obrad pitia japonského a taiwanského čaju“. Toto podujatie a už spomínané podujatie „Japonská pohánková kuchyňa“ bolo sprístupnené aj verejnosti v Košiciach a vo Vysokých Tatrách v spolupráci s Východoslovenskou galériou v Košiciach a hotelom Grand v Starom Smokovci. V spolupráci s košickou galériou bol v závere mesiaca november zorganizovaný aj klavírny recitál japonskej klaviristky Hiromi Tanaka, na ktorom sa zúčastnili aj frekventanti jesenného kurzu

japonského čítania a písania pre začiatočníkov.

V úplnom závere kalendárneho roka, v dňoch 3. - 11. decembra 2009, navštívila delegácia Prešovskej univerzity dve univerzity v Tokiu. Rektor PU prof. RNDr. René Matlovič, PhD., dekan Pedagogickej fakulty PU doc. PhDr. Milan Portik, PhD., a riaditeľ UAŠ doc. PaedDr. Daniel Šimčík, PhD., navštívili Daito Bunka University Tokyo a International University Tokyo. Cieľom tejto návštevy pripravenej a zorganizovanej Ústavom ázijských štúdií PU bolo jednak umocnenie doterajšej spolupráce zakotvenej v zmluve o spolupráci (Daito Bunka University), ako aj hľadanie nových potenciálnych partnerov na spoluprácu s podobne zameranými univerzitami (International University). Na oboch univerzitách sa zároveň členovia delegácie prezentovali prednáškou a workshopom so zámerom ešte viac priblížiť Slovensko a Prešovskú univerzitu vysokoškolským študentom a učiteľom tejto vzdia-

lenej krajiny. Snahu a úsilie Prešovskej univerzity ocenilo aj Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Japonsku pozvaním členov delegácie na pôdu slovenskej ambasády. Veľvyslanec SR v Japonsku pán Drahomír Štos prerokoval so zástupcami Prešovskej univerzity aj ďalšie možnosti spolupráce s vysokými školami mimo hlavného mesta Tokia.

Z predchádzajúcich statí o činnosti Ústavu ázijských štúdií Prešovskej univerzity v Prešove v roku 2009 celkom evidentne vyplynula dominantná orientácia aktivít ústavu

v tomto kalendárnom roku na Japonsko. Tieto aktivity aj prirodene vyústili do oficiálnej návštevy japonských univerzít koncom kalendárneho roka. Zámerom na rok 2010 bude dominantná orientácia aktivít ústavu na Taiwan. Stimulom pre tieto aktivity je už spomínaný prebiehajúci študijný pobyt taiwanskej študentky na UAŠ v tomto akademickom roku, ale určite to budú aj ďalšie snahy o zefektívnenie začatej

spolupráce so Soochow University v Taipei, s ktorou bolo koncom novembra 2008 podpísané memorandum o vzájomnej spolupráci. V závere roku 2009 prišiel aj nový písomný podnet z tejto univerzity, v ktorom vedenie prejavuje záujem o zintenzívnenie spolupráce a uzavretie dlhodobejšej dohody o vzájomnej spolupráci oboch univerzít. Pri tejto príležitosti pozýva vedenie Soochow University na návštevu zástupcov Prešovskej univerzity a očakáva, že do uskutočnenia tejto návštevy budú vytvorené vhodné podmienky na podpísanie dohody o spolupráci. Na dosiahnutie tohto výsledku bude UAŠ vyvíjať maximálne úsilie, pretože nová efektívna dohoda o spolupráci s ďalšou ázijskou krajinou by bola tým najlepším výsledkom činnosti v roku 2010, ktorý je zameraný na ďalšiu ázijskú krajinu - Taiwan.

**doc. PaedDr. Daniel Šimčík, PhD.
riaditeľ UAŠ**

O Histórii Detektívky

Prešovskú Christianiu, ako aj Univerzitnú knižnicu PU poctili v dňoch 2. – 3. marca 2010 svojou návštavou hostia zo „západu“.

Prvý z nich – Koloman Kertész Bagala – viedie vydavateľstvo L.C.A. v Leviciach. Ako sám o sebe hovorí, je redaktorom s hrubou redakčnou ceruzkou, a keďže je vlastníkom vydavateľstva, vydáva len texty, ktoré sa mu páčia. Predstavil zatiaľ neznáme knihy dvoch už známych autorov – Petra Šuleja a Kornela Földváriho.

Prvý zo spomínaných autorov prezentoval, po zbierkach poézie a novelách, prvý z dlhších prozaických textov – román História. Podľa slov samotného autora si v ňom každý čitateľ nájde „to svoje“, pretože použil postupy erotického románu, románu noir či cyberpunku. Mnohoplánosť, ako to potvrdil aj úryvok prečítaný samotným autorom, nie je však jediným znakom kvality pri posudzovaní textu. Zbavovanie sa zodpovednosti za text považujem za prekrútenie postmoderného postoja k autorovi ako k barthesovsky mŕtvemu tak, ako je anarchia prekrútením slobody či demokracie v tvorbe prezentovanej napríklad W. Welschom.

Ďalšou tému bola hybridizácia literárnych druhov a žánrov súčasnej slovenskej literatúre. Samozrejme, postoj P. Šuleja ako autora spriazneného s textovou generáciou (aj keď sami sa takto neoznačujú) k hybridizácii je v duchu mnohosti pre mnohosť len a len pozitívny. Bezhraničnosť v prelínaní druhov a žánrov sa však stáva ich strácaním, rozplývaním. Autor má skúsenosti aj s vydávaním časopisu – je šéfredaktorom časopisu Vlna, ktorý je venovaný mladej, inovatívnej a experimentálnej kultúre na Slovensku a vo svete, aj keď sa od otázky, či je prehľo jednoduché škrtáť texty prispievateľov, dištancoval.

S redaktorskou prácou má skúsenosti aj tretí host, ktorého literárnoteoretická publikácia O detektívke je knihou ojedinej kvality. Je venovaná žánru, ktorý sa zvykne označovať ako okrajový. Kornel Földvári má vzácnu schopnosť rozprávať s humorom o sebe samom. Je neodolateľný, keď vráví, že publikáciu o slovenskom výtvarníkovi Dušanovi Polakovičovi napísal, keď mal o tri vrstvy machu menej ako dnes, že skleróza je dôsledok toho, že nezomrel včas, alebo že za vyhynutím redakcie dnes už neexistujúceho denníka je príchod neho – technického antitalentu s disketou v ruke. Pomohol nám, detektívky menej znály, vyjasniť si, ako vyzerá alebo by mala vyzeráť dobrá detektívka. Samozrejme, že jednou zo špecifických čŕt detektívky je pútavosť, jej hodnota však nespočíva len v odhalení vraha. Ako autor vráví, detektívka nie je len tajnička, ktorá stráca zmysel vylúštením. Tak, ako pri každom teste, aj pri detektívke je dôležité to, ako je napísaná, vystavaná špecifická realita plná zločinov, zločincov a detektívov. Citujúc slová Kornela Földváriho: „Ak však detektív začne filozofovať, pozor na vec! Nestihne totiž ani vytiahnuť búchačku.“

Zostáva nám len dúfať, že diskurzívnych či múzických čitateľov bude pribúdať, že sa knihy budú kúpovať v takých množstvách, ako to bolo na prezentácii v Prešove, a že sa vydavateľ zastaví na „ďalekom východe“, ak sa mu zas zapáči nejaký rukopis.

Mgr. Daniela Lešová

Každý má svoju farbu a zvuk

Univerzitná knižnica zas raz poskytla priestory mladému umelcovi. Od 16. februára do 3. marca 2010 tu na stenách študovne ožívali práce absolventa Prešovskej univerzity – Jozefa Palaščáka.

Čo sa dialo počas výstavy Teloi, viete povedať vy, ktorí ste tam boli. Zdalo sa mi však, že v posledný deň výstavy boli plátna obrazov štruktúrovanejšie, fotografie lesklejšie a kresby žiarivejšie. Asi to bude tým osvetlením.

Na otvorení výstavy nám samotný autor predstavil svoju výtvarnú a literárnu tvorbu. Niektoré obrazy pôsobili suverénne, zjavne sa už stretli so zvedavými poohládmi a pri očiach hladných po interpretácii nemykli ani rohom plátna, iné, na ktorých ešte nezaschla farba, sa chveli tak, že ste mali pocit, že ak sa ich dotknete, rozplynú sa ako hmla. Poézia aj hudba boli akoby jazykom, ktorý otvára hlavičky divých makov, vlní hladinu jazier, vpíja sa ako pigment do plátna a zostáva s vami ako peľ v záhyboch prstov. Trocha červene do líc nám po prezentácii dodali nielen rozhovory, ale aj pohár vína vonajúci po tokajskej zemi a po hrozne.

Derniera bola komornejšia, ale aj uvoľnenejšia. Od Hada Eda sme sa dozvedeli, že nedostatok môže byť prednosťou, len treba vedieť, ako na to a mať pri sebe invenčnú Zebru Ebru. Pruhovaná bola ona, aj klavír, ktorý bol určite zázračný, pretože prsty po ňom behali, na kláves stačilo ukázať a on zacinkal. Takéto výstavy sú akoby pripomienkou toho, že každý človek má svoj zvuk aj farbu.

Tak, ako sme skladali obraz na začiatku výstavy, čo predstavovalo našu spoluúčasť na tvorbe autora, na záver sme si každý odnášali okrem zážitkov rôznych zmyslov aj kúsok obrazu s citátom na cestu.

Nech je svetlo(m)!

Mgr. Daniela Lešová

Miska, čo sa sama miesi.

Na nej dužina bedier
prelomená po jadierka.

Džbán je hniezdo ulepené z tiel a slín.

Džbán je kolíska,
v ktorej hlina odstúpila k stenám,
aby urobila miesto Tomu,
ktorý vteká.

Jozef Palaščák

Akademické majstrovstvá Podkarpatského regiónu v zjazdovom lyžovaní

V dňoch 7. a 8. 1. 2010 sa v lyžiarskom stredisku Ustrzyki Dolne (Poľsko) uskutočnili Akademické majstrovstvá Podkarpatského regiónu v zjazdovom lyžovaní. Za organizáciu podujatia bola zodpovedná Panstwowa Wysza Szkoła Zawodowa w Krosne (Dr. Zbyszek Barabasz) v spolupráci

s Fakultou športu PU (Mgr. Patrik Durkáč, PhD., a Mgr. Terézia Slančová, PhD.).

Akademické majstrovstvá sa konali ako jedna z častí medzinárodného projektu „Aktywnosc na cale Zycie – Poľsko-slovenská platforma telesnej kultúry a upevňovania zdravia študentov“. Program cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovensko 2007 – 2013, úloha PI-SK/KAR/IPP/I/49 na roky 2009 – 2010, na ktorom sa podieľa aj Fakulta športu PU. Fakultu športu PU reprezentovali študenti: Bc. Pavol Jambrich, Bc. Peter Martinek, Ján Mazág, Miroslav Gočík, Matej Lukáč, Peter Béreš a Tomáš Kravec. V rámci priateľských vzťahov medzi oboma inštitúciami sa na svah postavili aj učitelia – Fakultu športu reprezentoval Mgr. Patrik Durkáč, PhD.

Pretekári absolvovali dve kolá obrovského slalomu. Výsledkom bol súčet oboch jazd. Všetci reprezentanti Fakulty športu sa v 64-člennom štartovom poli umiestnili v prvej dvadsiatke. Dobré výkony našich študentov vyšperkoval Tomáš Kravec, ktorý sa umiestnil na 3. mieste s minimálnou stratou na víťaza (0,3 s) a pretekára na 2. mieste (0,05 s). V programe podujatia nechýbal ani spoločenský večer, ktorý umožnil učiteľom, no najmä študentom oboch inštitúcií upevniť či nadviazať nové kontakty.

Mgr. Terézia Slančová, PhD.

Medzinárodný študentský futsalový turnaj

Dňa 18. 2. 2010 sa na pôde Prešovskej univerzity v Prešove v priestoroch haly PU uskutočnil medzinárodný futsalový turnaj. Za organizáciu bola zodpovedná Fakulta športu (Mgr. Patrik Durkáč, PhD.) a PWSZ Krosno, Fakulta telesnej výchovy (Dr. Zbyszek Barabasz).

Turnaj sa konal ako jedna z častí medzinárodného projektu „Aktywnosc na cale Zycie – Poľsko-slovenská platforma telesnej kultúry a upevňovania zdravia študentov“. Program cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovensko 2007 – 2013, úloha PI-SK/KAR/IPP/I/49 na roky 2009 – 2010, na ktorom sa podieľa aj Fakulta športu PU. Na turnaji mala zastúpenie Prešovská univerzita v Prešove v podobe družstiev Filozofickej fakulty, Fakulty športu a Univerzitného futsalového družstva PFK PU Slávia Prešov a posledným tímom bol zástupca Rzeszowskej univerzity z Poľska, Fakulta telesnej výchovy.

Turnaj prebiehal podľa platných pravidiel Slovenského futsalového zväzu. Hralo sa 2x15 minút vyradovacím spôsobom. V prvom zápase sa stretli družstvá Filozofickej fakulty a PFK Slávia PU Prešov. Tento duel skončil v pomere 7:6 (1:3) v prospech Filozofickej fakulty. V druhom zápase na seba narazili družstvá Fakulty športu a Rzeszowskej fakulty telesnej výchovy. Zápas vyhralo po tuhom boji družstvo poľského zástupcu, ktoré zdolalo Fakultu športu 4:2 (0:1). V boji o 3. miesto sa stretli tímy Fakulty športu a PFK Slávia PU Prešov s konečným rezultátom 2:10 v prospech Univerzitného futsalového tímu. Finále obsadili družstvá Rzeszowskej univerzity a Filozofickej fakulty PU v Prešove. Výsledok bol jednoznačný v prospech poľského zástupcu v pomere 9:3. Najlepším brankárom bol vyhlásený brankár PFK Slávia PU Prešov Matej Lukáč (študent FŠ PU v Prešove). Najlepším hráčom sa stal futsalista z Rzeszowskej univerzity.

Celý turnaj prebiehal v duchu fair-play a všetci zúčastnení sa zhodli na tom, že akcie tohto druhu majú nielen športový význam pre zúčastnených, ale aj spoločenský v zmysle nadväzovania nových kontaktov jednak medzi inštitúciami, ako aj medzi účastníkmi akcie.

Mgr. Patrik Durkáč, PhD.

Memoriál Š. Stanislaya v skoku do výšky s novým rekordom

Atletický klub Slávia PU v spolupráci s Fakultou športu PU v Prešove usporiadali 3. 2. 2010 už 18. ročník Memoriálu Š. Stanislaya v skoku do výšky. Podujatím si prešovskí atléti pripomenuli vynikajúceho atléta, významnú osobnosť slovenského športu, niekoľkonásobného majstra Československa v skoku do výšky z obdobia pred druhou svetovou vojnou – Štefana Stanislaya.

V hale PU súťažilo v jednotlivých kategóriях 63 pretekárov zo Slovenska a Poľska. Začiatok podujatia spestrilo vystúpenie gymnastiek klubu športovej gymnastiky pod vedením doc. Paed-Dr. K. Perečinskej, PhD.

Vrcholom podujatia bolo preknanie rekordu v hlavnej kategórii mužov. Zaslúžil sa oň študent Fakulty športu Lukáš Beer, ktorý zvíťazil výkonom 207 cm. Zo športovej a spoločenskej stránky podujatie predstavuje významnú udalosť na začiatku novej atletickej sezóny, ktoré získalo pevné miesto v kalendári atletických súťaží na Slovensku.

PhDr. Marcel Nemec, PhD.

Výstava kresleného humoru „Šport (vždy) zvíťazí?!“

Dňa 23. novembra 2009 Fakulta športu a Olympijský klub Prešov v priestoroch PF PU sprístupnili kolekciu súťažných prác kresleného humoru pod výstižným názvom „Šport (vždy) zvíťazí?!“ Vyhlasovateľom súťaže, do ktorej bolo zapojených 726 súťažných prác, bol Slovenský olympijský výbor – kultúrna komisia Slovenskej olympijskej akadémie a Klub fair play v spolupráci s Ministerstvom školstva SR. Cieľom projektu bolo vzbudiť záujem o výtvarné stvárnenie športu prostredníctvom kresleného humoru a cez úsmevný pohľad poukázať na kladné i záporné momenty súčasného športu.

V neposlednom rade výstava poukazuje na výchovnú funkciu športu a jeho posanie v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu realizáciou ideí olympizmu, zásad fair play, tolerancie a boja proti dopingu.

Výstava trvala do 28. novembra a výber z kolekcie prác bol v roku 2010 zaslaný na X. Medzinárodnú výstavu kresleného humoru v Turecku.

PhDr. Marcel Nemec, PhD

Na pulze dňa s pulzovaním v pohybe

Schuťou a nadšením sme „vhupli“ do letného semestra. Neviem čím to je, ale azda vidina odhadzovania hrubých vetroviek alebo blížiaceho sa leta, a tým aj hľadania plaviek v skriní prevedlo študentov všetkých fakúlt, aby navštívili športoviská našej Univerzity? Alebo že by to bolo podľa hesla „Pohni sebou a pohneš celým svetom“? V každom prípade sme zaznamenali prudko stúpajúci záujem o množstvo pohybových aktivít, ponúkaných Fakultou športu v rámci voliteľného predmetu Telesná výchova. Je to nádherný pohľad na plnú telocvičnu študentiek „aerobičiek“, cvičiacich s plným nasadením, úsmevom na perách a občas výskajúcich v rytmie strhujúcej hudby. Je veľmi príjemné počúvať slová chvály a uznania za kvalitne vedené cvičebné jednotky. No najmä nás teší, že mladí ľudia opäť našli cestu na športoviská a výborným spôsobom tak kompenzujú študentský sedavý spôsob života, a tým vlastne podporujú svoje zdravie. Len tak ďalej, príďte na aerobik, do posilňovne, bazénu a športovej haly, tešíme sa na Vás!

Mgr. Jaroslava Rubická, PhD.

V jednotlivých kategóriach Memoriálu Š. Stanislaya v skoku do výšky zvíťazili: ml. žiaci Jaroslaw Chwalyk 135 cm (USK Maraton Sekowa), ml. žiačky Zuzana Wilgová 135 cm (ZŠ Šmeralová), st. žiaci Ondrej Grega 170 cm (ZŠ Šmeralová), st. žiačky Veronika Mularčíková 145 cm (ZŠ Šmeralová), dorastenci Jakub Kosiba 180 cm (USK Maraton Sekowa), dorostenky Zuzana Petreková 155 cm (ŠK Junior PO), muži Lukáš Beer 207 cm (FŠ Prešov).

Ako ďalej?

Zamyslenie sa pri významnej etape života

Dožil som sa 66 rokov a zdá sa mi, že som začal žiť intenzívne iba pred niekoľkými rokmi. Ostatné uplynuli veľmi rýchlo a možno neboli dostatočne využité. „S rokmi sa nielen získava, ale hlavne stráca.“ Pokúsim sa preto vrátiť k svojmu kurikulu.

1

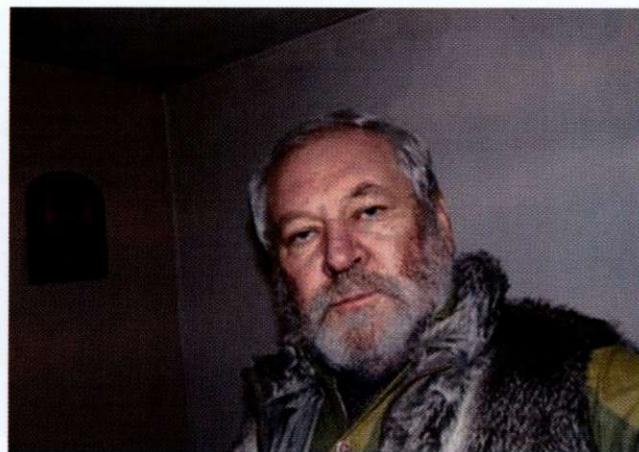
Na začiatku to bola iba veľká túžba poznávať. Ako absolvent Strednej poľnohospodárskej technickej školy v Čaklove som nemal v tomto smere veľkú šancu. Štúdium poľnohospodárstva, aj keď ma veľmi nebavilo, som bral vážne, čo sa napokon prejavilo na maturitnom vysvedčení a na prijímacích skúškach na Prírodovedeckú fakultu KU v Bratislave. Následne som bol presunutý na novozaloženú Prírodovedeckú fakultu UPJŠ v Košiciach. S počiatočnými vedomosťami pre štúdium biológie – chémie to bolo žalostné. Spomínam si, že som na skúške z matematiky dostał deriváciu inverznej funkcie a niečo z integrálov. A ja som vedel akurát tak podobu znaku integrálu, ktorá mi pripomínila skôr hák na slaninu. Vyše pol roka som sa hanbil pozrieť spolužiacom do očí pre svoju nevedomosť, ale usilovnosť to vyriešila, po piatich semestroch som prestúpil na UK Bratislava, kde som pokračoval v odbore, a diplomovku som robil už na UK Praha. Kde sú tie časy, keď som ako praxujúci študent IV. ročníka Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave bol počas prázdnin na stáži na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity. Mal som kľúče od celej budovy a spával v obrovskom pohodlnom kresle. Pri odchode mi povedali, že to bolo kreslo akademika Landu, ktoré už dávno predtým využíval aj fyzik menom Albert Einstein počas svojho pobytu na nemeckej univerzite, ktorá sídlila na Viničnej. Vtedy sa bežne tvrdilo, „mladý pracovník, ktorý nespí na pracovisku, nebude dobrým pracovníkom ani v starobe“.

2

Do zamestnania som nastúpil v pamätný deň 21. augusta 1968. Špecializoval som sa v rámci zoologie na hydrobiologiu. Učil som, zbieraním a determinoval zoologické materiály, najmä planktonické druhy, ktoré boli vo vtedajšom slangu nazývané „piššívory“. Robil som zoznamy druhov v lokalitách, ktoré boli dovtedy len málo študované alebo neboli preskúmané vôbec. Na užitočnosť svojej práce som sa neraz díval dosť skepticky a kládol som si otázku, „či by nebolo užitočnejšie pliesť košíky“. Neuspokojený počas vyhodnocovania vzoriek som si neustále priberal a rozširoval problematiku a nemôžem tvrdiť, že mi v tom niekto pomáhal. Dnes by šírka problematiky vystačila na niekoľko habilitačných prác. Až pri spisovaní kandidátskej práce som začal trochu chápať jej význam a možnosti uplatnenia. Podobne aj poznatky pre študentov som v tom období prezentoval spôsobom „čím nezrozumiteľnejšie, tým vedeckejšie“, za čo sa hanbím. Jednoduchá a stručná formulácia faktov ochutená ľudsky zrozumiteľným teplým slovom patrí medzi dôležité úlohy pedagogickej vedy. Ale nestotožňujem sa s terajším trendom vzdelávania na vysokej škole typu „je lepšie málo, ako veľa, alebo stačí málo, lebo veľa začaže“.

3

Pretože cestovanie mimo ZSSR a ostatných socialistických štátov bolo problematické, stal som sa vodákom, horolezcom, jaskyniarom, potápačom, dokonca aj polárnikom a publicistom. Tu som si osvojil zásadu „treba hľadať, ako sa dá problém riešiť, nájsť spôsob, ako splniť svoje túžby“ a už roky vyvraciam tvrdenie že „to sa nedá“. Hoci som od športu upustil, pôžitok nielen z cestovania, ale aj poznania u mňa stále pretrváva. Doteraz je pre mňa

cestovanie najjednoduchší a najpríjemnejší spôsob, ako získať poznatky a inšpirácie. Pri cestovaní je potrebné aj proti svojej vôle viac počúvať ako hovoriť a ostatné príde. Pri streedianí záujmov prichádzam k notoricky známej pravde, že „z mozgu prepleného detailmi ľažko niečo nové dostať“. A preto je potrebné sa púšťať aj do problémov, s ktorými nemáme veľké skúsenosti či o nich veľa nevieme. Výsledok potom závisí od osobných dispozícií. Dostał som sa na stáž do ZSSR a potom na celý rad expedícií, či už horolezeckých, vodáckych, potápačských, jaskyniarských, publicistických a už ani neviem akých. Na nich som zbieraním, triedil a časť poznatkov aj publikoval, desiatky zostali v zásuvke. Výsledkom boli tiež zbierky katedry zoologie a antropológie Pedagogickej fakulte UPJŠ, „za ktoré by sa nemuselo hanbiť ani Národné múzeum SR“, takto to komentoval profesor Pedagogickej fakulty UK z Prahy. Boli to prevažne morské živočíchy z rôznych lokalít Zeme. Ešte šťastie, že časť z nich sa uchovala v Múzeu ochrany prírody a krasu v Liptovskom Mikuláši, na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach, aj keď väčšia časť z nich prešla do súkromných zbierok. Absolvoval som vyše dvoch desiatok expedícií rôzneho charakteru do všetkých klimatických pásiem Zeme, počiatom iba tie, ktoré trvali najmenej mesiac, a bol by som rád keby ich počet nebol konečný. Na cestách vznikajú nové myšlienky, kryštalizujú sa názory dotýkajúce sa postavenia človeka v environmente, ale aj geografického či ekologickejho determinizmu. Vďaka inšpiráciám z expedícií vznikli rôzne analógie, nové pohľady, nové podnete pre vedu a množstvo cestopisných čít. Navštívil som všetky klimatické oblasti Zeme, včítane tých extrémnych – pohoria nad 7-tisíc metrov (vyliezol som na niektoré šífty Pamíru i Hindúkušu) a via nad 5-tisíc metrov (Kaukaz, Altaj, Alpy), arktické oblasti (Špicbergy – trikrát, Nová Zembla), viaceré púšte, ale aj pralesy Európy, Ázie, Afriky. Zostúpil do hĺbok až 100 m v trópoch, ale potápal som sa aj v arktických oblastiach.

4

Po zrušení katedry biologie som dostał ponuku pracovať na SAV v Košiciach s tým, že založím ústav pre riešenie problémov poľnohospodárskej krajiny. Ponuku som odmietol s tým, že pre mňa je to problematika vzdialená a ľažká. Nakoniec podľa hesla „odvážnemu šťastie praje“ som sa podujal vybudovať pracovisko, ktoré malo názov Pobočka pre ekológiu poľnohospodárskej krajiny Centra biologicko-ekologických vied SAV Bratislava s lokalizáciou v Košiciach. Za pochodu som rekonštruoval budovu a zriadil tri analytické laboratória, v ktorých pracovalo 30 pracovníkov. Úspechy sa dostavili v podobe množstva analytických i syntetických prác aj v renomovaných vedeckých a odborných časopisoch (25 CC) a ďalšie vhodné sú v zásuvkách, desiatky boli uverejnené prevažne v periodikách. Za prácu Zonation of the makrozoobenthos and ecological condition, ktorú som vypracoval ešte na Pedagogickej fakulte UPJŠ a doplnil na SAV, som v roku

1982 dostal Cenu literárneho fondu SAV. Pochvál veľa nebolo, ale aj tie potešili. „... začali ste nový smer slovenskej zoölógie,“ vypočul som si po prednáške „O možnosti využitia faunistického poznatku v krajinnoekologickom hodnotení“. Nasledovala týždenná exkurzia dvanásťich renomovaných českých pracovníkov prevažne z Ústavu krajinnej ekológie v Českých Budějovic na našu pokusnú plochu, ktorou bola Východoslovenská nížina. V terénnych podmienkach sme kryštalovali názory na problém uplatňovania ekologickej poznatkov v práci. Nasledovali projekty celoštátneho významu a s nimi aj nové riešenia. Musím konštatovať, že pôsobenie na pracovisku SAV predstavovalo z profesionálneho hľadiska najplodnejšie obdobie. Dr. Ružička (teraz profesor na plný úvazok na Univerzite KF v Nitre), vedúci Oddelenia krajinnej ekológie CBEV SAV, nás nútí, aby sme každý biologický či ekologickej poznatok kategorizovali a typizovali a využili pre krajinnoekologickej plánovanie. Samozrejme, že sme sa neraz búrili, že sa to jednoducho nedá, ale nakoniec som prestúpil na jeho vieru a doteraz neľutujem. Všetky lepšie práce vznikli pri spoločných práciach a diskusiách i vymene názorov často až v konfrontačnom prostredí, niektoré z nich neboli plne odbornou verejnoscou prijaté, čo nie je na škodu, pretože sa k nim sporadicky vraciám. Odborná kritika zatiaľ nikomu neuškodila a v takomto demokratickom prostredí vzniklo viacero odvážnych prístupov. Tu je treba si uvedomiť základný postulát demokracie „podiel jedinca na správe vecí verejných“, resp. právo vyjadriť svoju mienku. Toho priestoru je teraz po skromne.

5

Po 14 rokoch na SAV som opäť na Pedagogickej fakulte PU a následne na novovznikutej hybridnej FHPV PU. Po niekoľkých rokoch snaženia som inicioval založenie katedry ekológie, následkom čoho vzniká nová študijná špecializácia – ekológia. Pôvodne navrhovaný názov bol Katedra ekológie a kvality životného prostredia a mala iniciovať budovanie chémie, resp. rozvoj analytických laboratórií. Vzhľadom na medzioborový a syntetický charakter ekológie, ktorá je náročná na množstvo analytických predmetov o prírode, som predložil požiadavku, aby štúdium ekológie bolo iba v kombináciach s biológiou a geografiou. Keďže záujem o štúdium ekológie bol veľký, vytvorila sa možnosť kombinácie pre všetky odbory, aj keď sme predpokladali náročnosť takéhoto štúdia. Embargo dostala iba študijná kombinácia biológia – ekológia. Samozrejme, že sme počítali s nárastom pracovníkov katedry. Napriek nekompletnému odbornému zloženiu katedry bol počet pracovníkov v posledných rokoch redukovaný o 1,5 pracovného miesta. Bez dostatočnej chémie a bez zvýšenia počtu pracovníkov sa otvorilo jednopredmetové štúdium ekológie. Proces postupnej kompletizácie prírodnovedných disciplín, aj keď sľubne začatý, bol pribrzdzený, čo stále pretrváva. Ale predsa len na FHPV PU vzniklo niečo nové – „Centrum excelencie – ekológia živočíchov a človeka“, v ktorom zakladajúci členovia katedry nefigurujú.

6

Pred niekoľkými rokmi som, vychádzajúc z reálií PU, podal a dostal grant v rámci KEGA s názvom Environmentalistika – nová disciplína pre teologické fakulty Prešovskej univerzity. Vznikla publikácia, ktorá je základom a podľa dostupných údajov aj prvým pokusom o implementáciu ekológie do náboženského života. Ochrana stvorenstva sa totiž stáva podstatnou dimensiou Cirkvi. Táto ideia má korene v Starom i Novom zákone. Človek je zodpovedný za stav v prírode i spoločnosti a ekológia je veda, ktorá má prostriedky, ako problémy súvisiace s globálnou ekologickej krízou riešiť. Terajší spôsob života, ktorý nerešpektuje hodnoty produkčnej schopnosti Zeme a negatívne pôsobí na svoje prostredie, je potrebné

prehodnotiť a vytvoriť v každom z nás novú hierarchizáciu hodnôt. A to je nielen ekologickej stránka problému, je v tom už zahrnutá aj etická a morálna dimenzia. Za najväčší problém považujem absenciu hierarchie hodnôt adekvátnu súčasným podmienkam. Už netúžim po karentoch, publikáciách v renomovaných časopisoch. Oveľa väčšiu radosť mi robí nejaká praktická aplikácia ekologickej poznatku, a pokiaľ vidím jej skutočnú realizáciu, tak som spokojný. Pre ekológa je zásadou „konaj lokálne a myslí globálne“, a preto sa neštítim riešiť lokálne problémy. Mojom najobľúbenejšou tému na bakalárské práce je „Ekologickej stav Vášho bydliska (obce, okresu) a možnosti jeho zlepšenia“.

7

Pracovník vo vede by mal permanentne získavať nové informácie, „nemal by zostať iba na jednom pracovisku počas svojej odbornej kariéry, a pokiaľ áno, mal by to kompenzovať aspoň študijnými cestami a pobytmi“. Takisto by mal robiť vedecké hodnoty na rôznych, ale odborne zdatných pracoviskách. Dobrá pracovná kondícia je iba v dobrom inšpiračnom kolektíve. Avšak ani założenie katedry ekológie na FHPV, od ktorej som si veľa slúboval, výrazne neovplyvnilo napredovanie ekologickej vedy. Je to neprajnosť, nepochopenie jej obsahu alebo absolútne nepochopenie súčasného stavu sveta? Zdá sa, že odpoveď je niekde inde. Nadobudol som presvedčenie, že schopnosť pochopiť tohto druhého je už prejavom syntézy, a tam, kde jej niet, nemôžu vzniknúť ani základné podmienky na vedecké poznanie. Sú to potom iba opisovačky a opakovania už známych vecí, ktoré predstierajú vedeckú činnosť.

Veda sa môže úspešne rozvíjať iba kontinuálne v zdravej pospolitosti a v zdravom prostredí bez očakávania veľkých pochváľ a ocenení. Ekológia sa v súčasnosti stáva novodobou koncepciou prežitia, akousi filozofiou života, v ktorej kauzalita je povýšená na najvyššiu úroveň. V prírode ani v spoločnosti nič nie je izolované, ale jestvuje vo vzťahu a v previazanosti. Túto para- či pseudoparadigmu sa snažím prenášať aj do osobného života. Ekológia, to nie je iba veda a poznanie, ale je to aj osobný spôsob života, kde sa majú presadzovať ušľachtilé cnosti vedúce k trvalo udržateľnému životu.

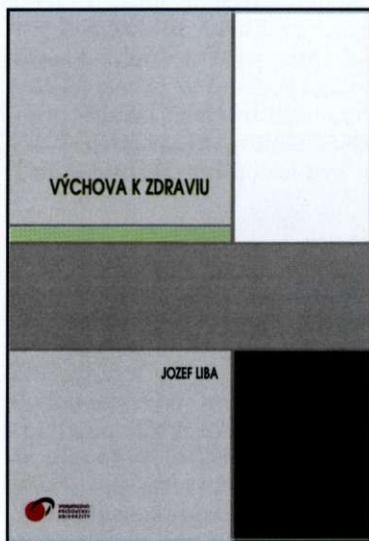
Ktorá vlastnosť je pre vedeckého pracovníka nevyhnutná? Vnútorná disciplína a snaha každý deň niečo urobiť. Netreba krotiť ambície, skromnosť v tomto prípade nie je na mieste. Robiť vedu, to je rehoľa a rehoľa je absolútnej pokora. Proti pokore sa nedá bojovať, iba ak slabomyseľnými intrigami a tými sa nemusíme zaoberať. Čo nám chýba v našom odbornom napredovaní? Rešpektovanie evolučného faktora, t. j. schopnosť ctiť a vážiť si to, čo bolo vytvorené pred nami. My môžeme veci posunúť možno aj k progresu, pretože budujeme na základoch vytvorených. Ten, ktorý túto skutočnosť nerešpektuje, iba brzdí evolúciu a túto tézu by si mali osvojiť nielen malí, ale aj veľkí.

Ešte jedna vec mi je blízka. Môžem tvrdiť, že „ekológia je mravná disciplína, nie je to žiadna ideológia, je to veda o prežití“. Z prírody, aj spoločnosti by sme si mali brať iba toľko, kolko spotrebujeme. To navyše je na úkor iných, je to vlastné okrádanie druhých a to viac škodí, ako pomáha. Príkladov okolo nás je nesmierne veľa.

A teraz nakoniec: Ako d'alej s katedrou ekológie, fakultou a napokon aj Prešovskou univerzitou? Isté je, že s populizmom, spekulovaním a sebaadoráciou typu „sme veľkí, svetoví“ si nevystačíme. Centra excelencie budú fungovať iba za predpokladu, že budú obsadené excelentnými pracovníkmi, ale takých nie je ich málo, ale hlavne vtedy, ak medzi pracovníkmi budú excelentné vzťahy. Napokon, „vzťah“ je základný predmet výskumu ekológie.

prof. RNDr. Jozef Terek, PhD.

Výchova k zdraviu

Recenzovaná monografia prof. PaedDr. Jozefa Libu, PhD., Výchova k zdraviu (Prešov, 2010) reflektouje aktuálnu požiadavku a potrebu orientovania sa v základnom penze teoretických a pritom funkčných informácií o kreovaní zdravého životného štýlu.

Terminologickým východiskom prezentovaného kontextu sú pojmy zdravie, zdravý životný štýl, výchova k zdraviu, kvalita života ako určujúce determinanty zmysluplného bytia človeka umožňujúce jeho sebaidentifikáciu, sebaprezentáciu, sebarealizáciu, sebapoznanie, sebahodnotenie a sebaakceptáciu. Autor zdôvodňuje pozíciu zdravia a zdravého životného štýlu ako určujúcich predpokladov kultivovanosti ľudskej existencie, zdôrazňuje potrebu rešpektovania bio-psicho-socio-kultúrnej identity človeka v procese podpory zdravia. V jednote uvedeného systému vidí určujúce podmienky a predpoklady efektívnosti ľudského a spoločenského fungovania.

Autor systematicky spracúva a akcentuje determinány zdravia a prepája túto rovinu s rovinou edukačného úsilia školy. Cieľom takého prístupu je komplexná prezentácia zdravotnej dimenzie edukačného pôsobenia školy v procese intencionálnej výchovy k zdraviu. V optike zvoleného prístupu je cennou zdôraznená a zdôvodnená požiadavka vyváženosť informatívneho a formatívneho prozdravotného pôsobenia v kurikule školy, potreba integrovania zdravotno-preventívnej kompetencie do profesiogramu učiteľa.

Vychádzajúc z analýzy a kauzality negatívnych posunov v postojoch a hodnotových štruktúrach životného štýlu populácie autor uvádza viaceré bázové východiská orientujúce edukačné úsilie nielen do roviny kognitívneho pôsobenia, ale rovnako do roviny vyváženého štruktúrovania afektívnej a psychomotorickej stránky osobnosti. Významný je transfer ponúkaných odporúčaní do celospoločenského vzťahového rámca s ambíciou formulovať univerzálne inštrukcie a prístupy vo vzťahu k zdraviu a zdravému životnému štýlu. Monografia je komplexným, uceleným a erudovaným príspevkom užitočným nielen pre učiteľov a ďalších výchovných činiteľov, ale aj pre širšiu odbornú verejnosť.

doc. MUDr. Mirianna Brtková, PhD.

Manažérské financie nielen pre manažérov

Peniaze, financie sú jedna z mnohých vecí, ktoré nás každodenne sprevádzajú po celý život a ovplyvňujú ho podstatným spôsobom. Každý človek uvíta, ak má možnosť získať základné informácie o svete financií a finančnom manažemente v jednoduchej, zrozumiteľnej podobe. Mnohí z nás zvažujú, že by si po ukončení štúdia alebo keď sa naskytne tá správna príležitosť založili svoju vlastnú firmu, a rozmyšľajú, kde získať na to financie. V tom im môže pomôcť aj publikácia Manažérské financie I. Vybrané kapitoly, ktorú vydali vedecko-pedagogickí pracovníci Fakulty manažmentu PU. Okrem toho otázky financií vystupujú zvlášť do popredia aj v súvislosti s globálnou krízou a jej dopadmi, ktoré sa určitým spôsobom týkajú nás všetkých a ktoré musíme neustále riešiť. Financie sú dynamickou vednou disciplínou, ktorá sa zaoberá okrem iného problémom, ako z peňazí, ktoré máme dnes k dispozícii, získať zajtra viac, je to umenie riadenia peňazí. Táto publikácia poskytuje všeobecný návod na možnosti získavania financií, finančných zdrojov a finančnej podpory v SR pre rôzne aktivity s prepojením na ekonomickú prax. Hlavná pozornosť je zameraná na finančnú podporu podnikov a možnosti financovania z fondov EÚ. Tieto finančné zdroje plynú SR v súvislosti s jej členstvom v EÚ, ale stále nie sú dostatočne využívané v praxi. Programovacie obdobie 2007 – 2013 je pre SR prvým programovacím obdobím, v ktorom má možnosť využívať zdroje z fondov EÚ v priebehu celého trvania, a to na základe dokumentu Národný strategický referenčný rámc SR na roky 2007 – 2013. Ďalšia časť publikácie sa zameriava na malé a stredné podnikanie, kde podniky môžu využiť podporné programy Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMS). Siedmy rámco-výskumný program pre MSP a programy na rozvoj inovačného podnikania. Pozornosť je venovaná aj financovaniu prostredníctvom vybraných osobitných úverových foriem, veľmi často využívaných v podnikovej praxi, ale aj pre osobné financovanie. Túto formu reprezentuje najmä leasingové financovanie. Určitá pozornosť je v publikácii sústredená aj na novú alternatívnu formu financovania rizikovým kapitálom (venture kapitálom) a na metódy stanovenia trhovej hodnoty podnikov, ktoré nadobúdajú svoj význam v praxi vo väzbe na maximalizáciu trhovej hodnoty, fúzie a akvizície podnikov v trhovej ekonomike. Publikácia poukazuje na to, že je nevyhnutné efektívnejšie využívanie finančných zdrojov z fondov EÚ pre verejný aj súkromný sektor, pretože ide o zdroje, ktoré sa poskytujú ako nenávratné finančné príspevky (NFP), t. j. nie je potrebné ich splácať, čo zvyšuje ich atraktívnosť. Publikácia je venovaná nielen študentom Fakulty manažmentu, ale aj širokému okruhu záujemcov o aktuálnu problematiku manažérskych financií z manažérskej a podnikovej praxe, odborníkom i čitateľom z rôznych oblastí verejného a spoločenského života.

Stáž v Nórsku

Fond NIL na podporu spolupráce v oblasti vzdelávania, ktorého sprostredkovateľom je SAIA, n. o., je vytvorený na posilnenie bilaterálnej a multilaterálnej spolupráce slovenských vzdelávacích inštitúcií s partnermi v Nórsku, na Íslande a v Lichtenštajnsku. Je zameraný na vytvorenie mechanizmu, ktorý umožní prostredníctvom grantov vytvoriť lepšie podmienky pre dlhodobú spoluprácu a vzájomné spoznanie sa študentov a učiteľov stredných a vysokých škôl, ako aj doktorandov a výskumných pracovníkov vysokých škôl. O stáži v nórskom Osle, absolvovanom v rámci fondu NIL, sa Mgr. Martina Poláková zhovárala s Mgr. Lukášom Petrušom, doktorandom na GTF PU v Prešove.

V rámci fondov NIL si sa zúčastnil na stáži v nórskom Osle. O akú stáž išlo?

Prešovská univerzita sa v rámci svojho enormného úsilia skvalitniť výskumnú oblasť zapojila do medzinárodného projektu s názvom „Profesijná etika ako súčasť odbornej spôsobilosti pomáhajúcich profesii“, ktorý je financovaný z fondov NIL a ktorý sa realizuje s nórskymi partnermi. Naša univerzita mala možnosť v rámci projektu vyslať 4 doktorandov na Diakonhjemmet University College priamo v Osle. Našou úlohou bolo najmä na základe seminárov, osobných konzultácií a rozhovorov analyzovať miesto etiky v nórskej spoločnosti, spozať sociálny systém ich krajiny a hlavne diskutovať na témy o prítomnosti etických aspektov, respektívne problémov v profesiách, ktoré sa odlišujú od iných najmä svojím charakterom, teda že sú pomáhajúce. Tie sa totiž vyznačujú zásadným diferencujúcim prvkom, ktorým je „vzťah“, a ten si vyžaduje pri pomáhajúcich profesiách značnú mieru etického myslenia a hlavne konania. Práve tieto kľúčové pojmy sme vo svojich diskusiách analyzovali a porovnávali s naším chápaním preberanej problematiky.

Čo ťa v rámci stáže zaujalo najviac?

Ich prepracovaný systém starostlivosti o druhého zo strany štátu. Aj keď sme nad niektorým vecami žasli a niektoré nám tam chýbali, musím sebkriticky priznať, že sú v tejto oblasti sociálnej starostlivosti a empatie voči druhému ďaleko pred nami. Zaujímavé však je, že sami vravia, že ich systém má množstvo nedostatkov a stále ho potrebujú zdokonaľovať. V tomto ohľade musím potvrdiť, že ich

sociálno-humánné mysenie ide stále vpred, pričom my za nimi zostávame stále viac. Samozrejme, že silnú úlohu zohráva postavenie samotného Nórsku v Európe a jeho priemyselno-ekonomická pozícia a dispozícia. A nesmierne ma šokovali ich ceny, ktoré sú niekedy až osemkrát vyššie ako tie naše.

V čom sa líši štúdium na Slovensku od Nórsku?

Je tam jeden zásadný rozdiel, ktorý ovplyvňuje celé vnímanie a mysenie školy, a to je postoj študentov. Bol som až šokovaný, ako zodpovedne a svedomito pristupujú k svojmu štúdiu. Samozrejme, že následne celý výchovno-vzdelávací proces vyzeral inak ako u nás. Samotné spoplatnenie školy motivuje k tomu, aby zaplatené peniaze nevyšli nazmar a aj postoj a spôsoby prednášajúcich sú nielen motivujúce, ale aj podnetné pre ich štúdium. Páčilo sa mi časté zájitzkové učenie, ale aj to, že takmer na každej prednáške študenti sedia v kruhu a neboja sa diskutovať a vyjadrovať svoje názory.

Ako ťa odborne obohatila táto stáž?

V miestnej knižnici som našiel veľmi veľa zaujímavých a podnetných materiálov k téme projektu a aj k mojej dizertačnej práci. Ešte viac ma však ohúrila ponuka publikácií v Národnej knižnici, kde by som dokázal presiedieť celé dni, týždne, ba až mesiace. Veľmi pozitívne hodnotím príležitosť študovať databázy, na ktoré nemáme na Slovensku alebo v rámci našej univerzitnej knižnice prístup. A samozrejme, v neposlednom rade mi naše semináre a diskusie dali množstvo nových myšlienok a nápadov na rozvíjanie problematiky etiky v pomáhajúcich profesiách.

Čo zaujímavé si zažil?

Zrejme jedným z nezabudnuteľných zájitzkov pre mňa bude prítomnosť na udeľovaní Nobelovej ceny za mier americkému prezidentovi Barackovi Obamovi, ktorá sa v danom čase počas našej prítomnosti v Oslo konala. Nebol som priamo prítomný v miestnosti odovzdávania ceny, ale mohol som cítiť tú „nobelovskú“ atmosféru z prvého radu ľudí na ulici. Nešlo o to, kto ju dostáva, ale o to, že som bol pri historickej udalosti v dejinách ľudstva. Veľmi krásne dojmy vo mne zanechalo celé Nobel Piece Centrum, ktoré je akýmsi memoriálom všetkých, ktorí sa v histórii ľudstva zaslúžili o mier a lepšie spolužívanie ľudí. A samozrejme, nemôžem nespomenúť milé pocity z prezentácie našej Prešovskej univerzity, ktorú sme robili nórskym študentom a ich pozorné vnímanie našich slov a našej prezentácie nielen univerzity, ale aj celého Slovenska. Je toho veľa, čo som zažil a čo ma nesmierne osloivilo – môj prvý let, Karl Johans Gate, Holmenkollen, nórské predvianočné tradície, vianočný trh atď.

S akými pocitmi, výzvami, plánmi si sa vrátil na Slovensko?

Vrátiť sa! Bolo mi tam krátko. Myslím, že by sme tam urobili ešte príradny kus práce, ak by sme tam mali možnosť zostať aspoň ďalší mesiac. Boli sme tam ideálna konštelácia doktorandov z oblastí, v ktorých sa pohybujeme (psychológ, sociológ, liečebný pedagóg a teológ). Takéto zoskupenie pre výskum profesijnej etiky je podľa mňa ideálnym. No samozrejme, že tamojší pobyt ma navnadiel na výskumnú činnosť. Dal mi nové skúsenosti, zájitzky, nové kontakty a v neposlednom rade nové vedomosti.

Študoval politológiu a história na FF PU v Prešove. Štúdium na vysokej škole bola preňho „materská škola“ života. Pracoval v Ústave pamäti národa, z ktorého na jeseň 2008 na vlastnú žiadosť odišiel. Momentálne pracuje v Historickom ústave SAV. Venuje sa problematike arizácií v regionálnom kontexte.

Ján Hlavinka.

Medzi slovenskými historikmi niet utláčaných ani martyrov

Ste absolventom histórie a politológie na Filozofickej fakulte PU v Prešove. Ako si spomíname na svoje štúdium?

Asi to bude znieť ako klišé, ale študentské roky patria medzi najkrajšie roky môjho života. Mal som to šťastie, že ma oba odbory, ktoré som študoval, ľudovo povedané, bavili. Štúdium som tiež od začiatku bral ako výzvu. Chcel som sebe, a aj iným dokázať, že na toám. Na štúdium som bol totiž prijatý až na odvolaňanie. Bolo to však, najmä čo sa týka histórie, dosť náročné. Už v prvom semestri nás čakali ľažké skúšky. Dodnes si veľmi živo spomínam na 400 odborných pojmov, ktoré som sa musel „nadrvit“, aby som vôbec mohol odpovedať na otázky na skúške z Dejín praveku. A pokiaľ ma pamäť neklame, na dejinách nebolo, okrem jedného či dvoch výberových predmetov, ľahkej skúšky. Jednoducho už len pre to obrovské penzum informácií, ktoré sme nasávali v každom predmete. Človek mohol mať radosť z každého podpisu v indexe. A keď sme si už mysleli, že sme „za vodou“, prišli štátnice, v ktorých sme to museli celé „preplávať“ ešte raz. Politológia, okrem sociologických disciplín, nebola veľmi náročná. Aj preto, že ju dejiny vhodne dopĺňali. Nechcem tu teraz vyvolať dojem, že študentské roky sa spájali iba so školou a knihami. Myslím, že všetci, čo študovali, vedia, o čom hovorím. Mám pekné spomienky na „starý“ a „nový“ intrák, takzvané chodbovice, izbovice a rôzne iné akcie. Povedzme, že to bola „materská škola“ života. Vďaka štúdiu spoločného odboru som spoznal aj svoju manželku.

Môžete povedať, kto z historikov

Vás či už bezprostredne, alebo sprostredkovane najvýraznejšie ovplyvnil?

Som len na začiatku kariéry a tak to, čo tu teraz poviem, musíme brať ako nedokončený príbeh. Prvým historikom, ktorý na mňa už na škole dosť výrazne zapôsobil, bol prof. Uličný, lebo počas jeho prednášok na Dejiniach Slovenska v stredoveku som videl po prvýkrát v živote historika kriticky rozoberať historický prameň – listinu mesta Trnava. Dovtedy boli pre mňa dejiny iba príbehmi a pojem historický prameň iba teoretickou poučkou. Dosť často si na to spomínam, hoci v tom čase som ešte netušil, že aj ja si raz vyberiem toto remeslo. Pokiaľ by som však mal povedať meno historika, ktorý najviac ovplyvnil môj vlastný výskum, tak to je jednoznačne Ivan Kamenec. Na začiatku sprostredkovane, lebo s jeho prácam mi som sa zoznamoval najprv iba ako čitateľ, a potom aj bezprostredne, keď sme diskutovali o mojich publikačných výstupoch a spolupracovali na knihe Spory o biskupa Vojtaššáka. U Kamenca obdivujem obrovské penzum informácií, ktoré dokázal zhromaždiť poctivým výskumom, a aj eseistický štýl jeho prác. A azda najviac zo všetkého obdivujem jeho skromnosť a úctu k prameňu.

Istý čas ste pracovali v Ústave pamäti národa, kde ste participovali na projekte zverejnenia databázy arizovaných židovských podnikov. Skúste nám sprostredkovať, ako ste vnímali prácu a atmosféru v ÚPN počas pôsobenia Jána Langoša a ako vnímate ÚPN dnes.

V ÚPN som prežil niečo viac ako päť rokov. Bol som jedným z prvých zamestnancov tohto Ústavu

po jeho založení v roku 2003 a odišiel som z neho na vlastnú žiadosť na jeseň roku 2008. Ideu, na ktorej stojí ÚPN, považujem za veľmi dôležitú. Dva totalitné režimy v 20. storočí poznačili našu spoločnosť natoľko, že verejnoscť musí dostať možnosť oboznámiť sa s utajovanými dokumentmi, ktoré vypovedajú o represívnom konaní štátu namiestom proti vlastným občanom. A to aj v tom prípade, ak sa pri tom odkrýva spolupráca časti obyvateľstva s režimom. Ján Langoš, ktorý bol zakladateľom tohto ústavu, nestihol zavŕšiť ani dobudovanie a myslím, že ani dodaňanie niektorých činností ÚPN. Niektoré základné otázky zostali nedoriešené dodnes. Považujem za tragickomické, že ÚPN do dnešných dní nemá vlastnú budovu, alebo aspoň dôstojný stánok, v ktorom by mohli byť pod jednou strechou všetky odbory tejto inštitúcie, vrátane archívu. Ja sám som zažil štyri sťahovania po Bratislave. Keď si spomeniem na skupinku zamestnancov, ktorí na samom začiatku preberali archívy bývalej ŠtB na Kvetnej ulici v Bratislave a pozriem sa na všetky doteraz zverejnené informácie, tak sa v ÚPN urobil kus práce. Budovanie inštitúcie bolo plné očakávaní a tie sa nie vždy podarilo naplniť. Istým minulosom bolo slabé prepojenie Ústavu s historickou obcou. Boli sme väčšinou mladý kolektív a až počas práce sme sa špecializovali na určité témy a činnosti. Mohlo to byť oveľa efektívnejšie. Postupom času sa aj v našej práci objavila rutina. O smerovanie ÚPN sme sa, myslím, veľmi nestarali. Za to nieslo a nesie zodpovednosť vedenie. Keby som mal povedať, ako hodnotím ÚPN dnes, tak musím konštatovať, že najmä v oblasti vedeckého výskumu ÚPN dal svoj znak na niektoré výstupy, ktoré, podľa môjho názoru, nie sú toho znaku hodné. Argumentácia typu „recenzent to predsa v posudku nevytkol“ v prípade publikácie pod hlavičkou ÚPN nastačí. Aj na príklade obdobnej poľ-

skej organizácie – Institutu Pamieci Narodowej – a kauzy Jedwabne, počas ktorej sa IPN kvalifikoval ako „arbiter“ v najboľavejších témach, je možné dokumentovať, že Ústav by mal byť autoritou v oblasti hodnotenia totalitnej minulosti. A to sa, podľa môjho názoru, nedarí plniť. Tiež si myslím, že niektoré aktivity ÚPN môžu ísť mimo rámca Zákona o pamäti národa. Neviem totiž, čo si vedenie ÚPN predstavuje pod pojmom „najrôznejšie prejavy každodenného života v rokoch 1939 – 1945“, ale pokiaľ by išlo o skúmanie každodennosti, tak organizácia konferencie na takú tému, podľa môjho názoru, nepatrí do kompetencie ÚPN. Misia ÚPN, nazdávam sa, spočíva v odhalovaní zločinov a dokumentovaní mechanizmov a ciest, ktoré k nim viedli.

Ste autorom knihy Židovská komunita v okrese Medzilaborce v rokoch 1938 – 1945. História Židov na Slovensku patrí aj v súčasnosti k tématam málo preskúmaným a historicky spracovaným, najmä pokiaľ ide o lokálne, resp. regionálne dejiny. Ako ste sa k tejto téme dostali?

K tejto problematike som sa dostal krátko po škole, keď som si ako pracovník Múzea SNP hľadal tému, ktorú by som mohol spracovať. V Slovenskom národnom archíve som narazil na zoznam Židov z môjho rodného mesta Medzilaborce. Ako študent som sa sice dozvedel čo-to o dejinách Židov na východnom Slovensku, ale o Medzilaborciach nepadla ani zmienka. Židia v mojom rodnom meste pritom tvorili tretinu obyvateľstva. Téma ma preto veľmi zaujala. Jej spracovanie bolo mojom doteraz najväčšou školou. Situáciu komplikoval aj fakt, že výskum som musel na istú dobu obmedziť, lebo po prechode do ÚPN som sa istý čas musel venovať predovšetkým úradníckej práci. Až neskôr nám vedenie dovolilo špecializovať sa a pracovať aj na výskume. Problematika ŠtB, v ktorej som, myslím, zorientovaný, ma navzdory svojej nespornej zaujímavosti neoslovila a rozhodol som sa špecializovať sa na výskum holokaustu a v rámci toho na úvod na výskum jeho priebehu a dôsledkov v Medzilaborciach. Musím povedať, že to bolo veľmi náročné. Historik, ktorý sa venuje holokaustu na regionálnej úrovni, narazi v archívoch, v ktorých by mali byť fondy okresných úradov z bývalej Šarišsko-zemplínskej župy, na fakt, že väčšina materiálov je zničená. Chcel som sa tiež dostať na koreň niektorých otázok,

a tak som veľa cestoval. Chcel som stretnúť svedkov a preživších.

Z. Bauman, autor knihy o holokauste, sa ho nesnaží interpretovať ako náhly výbuch nenormálnosti v inak normálnom svete. Na Slovensku boli ešte pred samotnými deportáciami Židia vylúčení zo škôl, z profesijných združení lekárov a právnikov, dôležité boli tiež zdanlivé drobnosti ako právo vlastní vodičský preukaz, rybársky lístok, rozhlasový prijímač a podobne. Aký bol osud komunity Židov v Medzilaborciach?

Vážim si filozofov, sociológov a psychológov, ktorí analyzujú dejiny a na základe historických faktov prichádzajú k určitým záverom. Výsledkom sú niekedy veľmi zaujímavé teórie, ktoré si rád čítam. Ale osobne nemám nadanie na filozofovanie

ho tohto obdobia sa perzekúcia Židov stupňovala a radikalizovala. So zadefinovaním pojmu Žid, aby bolo jasné, kto je adresátom protižidovských opatrení, prišlo obmedzenie počtu Židov v slobodnom povolaní, potom obmedzenia v ďalších povolaniach, v práve na štúdium, živnostenskom podnikaní a podobne. Po septembri 1940 boli veľmi rýchlo a radikálne obmedzené majetkové práva Židov pri všetkých druhoch majetku. Vyvlastnenie a prevod majetku, takzvanú arizáciu, sprevádzali ďalšie a ďalšie obmedzenia ľudských práv a útoky na ľudskú dôstojnosť. Na jeseň 1941 to došlo tak ďaleko, že asi 65 000 Židov z 90 000 nebolo schopných užiť sa a celá komunita bola vytačená na okraj spoločnosti a donútená nosiť označenie. Keďže protižidovské opatrenia režimu mali celoplošný charakter, je úplne jedno, ktorú židovskú komunitu na Slovensku spomenieme. Rozdiely sa ukážu vtedy, ak k celkovému obrazu pridáme regionálne štruktúry ľudáckeho režimu, čiže župné a okresné zložky. Potom si napríklad uvedomíme, o čo ľažši musel byť život Židov v okresoch Šarišsko-zemplínskej župy, ktorým prešovský župan Andrej Dudáš nariadił na jar 1941 nosiť na ľavom ramene žltú pásku, aby boli dobre rozoznateľní. Celoplošné nariadenie o povinnosti Židov nosiť označenie prišlo až o niekoľko mesiacov neskôr 1941. Aj okresní náčelníci či velitelia Hlinkovej gardy vedeli byť niekedy iniciatívnejší ako vláda a župné štruktúry.

Vo svojej monografii používate aj metódu tzv. oral history, ktorá umožňuje nahliadnuť poza „veľké dejiny“ do „malých dejín“, do individuálnej skúsenosti jednotlivca. Využívanie osobných svedectiev stále vyvoláva vo vedeckej obci prudké diskusie. Ako by ste reflektovali svoju skúsenosť s touto metódou? Čo môže dať metóda oral history „veľkej“ historiografii?

Vo výskume holokaustu je dnes metóda oral history široko používaná a akceptovaná. Z jedného konkrétneho dôvodu: páchatelia dokázali zničiť veľké množstvo dôkazov, a preto konvenčná metodológia využívania písomného prameňa na niektoré otázky nevie dať odpovedeť. O niektorých udalostach sa písomné záznamy, teda z nášho pohľadu pramene, ani nevytvárali. Podľa môjho názoru tu nejde ani tak o „veľké“ či „malé“ dejiny. Svedectvá sa môžu týkať oboch úrovní. Predstavte si, že máte k dispozícii výpověď Hitlerovej sek-

Obraz, ktorý vznikne,
keď televízia v hlavnom
spravodajstve ukáže
skupinu neonacistov,
nemôžeme brať za zrkadlo
celej spoločnosti.

o dejinách, a preto sa týmto ľuďom radšej nepletieť do remesla. Často ani nedokážem aplikovať tieto teórie do slovenských pomerov tak, ako sa o to pokúšajú niektorí kolegovia. Svoju úlohu vidím v súčasnosti celkom inde. Hľadám pramene, analyzujem ich a snažím sa o rekonštrukciu historických udalostí. Doposiaľ som sa pritom držal regionálneho a problémového prístupu. Aj keď sa v posledných rokoch na Slovensku vydalo kadečo, som toho názoru, že na syntézy musí historik dorásť. Možno neskôr, s rokmi štúdia, príde aj tá filozofia. Zatiaľ skúmam dejiny holokaustu na Slovensku per partes. Áno, deportácie Židov v roku 1942 boli tragickým vyvrcholením určitého procesu, ktorý mal svoje etapy a prejavy. Ak si uvedomíme, že perzekúcia Židov na Slovensku sa začala už v období autonómie (6. 10. 1938 – 14. 3. 1939) a právny základ dostala už 18. apríla 1939, teda iba čosi viac ako mesiac po vzniku Slovenského štátu, keď bol do právneho poriadku zavedený pojem „Žid“, tak to bol dosť dlhý proces. Počas celé-

retárky alebo účastníka konferencie vo Wannsee či Jalskej konferencie. Môžu mať dosah aj na hodnotenie „veľkých dejín“. Ide skôr o problém metódy, akou bola informácia získaná, a hodnotenia, teda kritiky tej informácie. Problém metódy je menší, ak je historik sám v úlohe toho, kto kladie otázky a vie, ako na to. Nesmie napríklad klásť sugestívne otázky, ktorými by naviedol respondenta na určitú odpoveď. Ak si napríklad respondent nevie spomenúť na nejaké meno, nemali by ste mu pomáhať. Spája sa s tým tiež niekoľko ďalších vecí. Respondent totiž často chce zodpovedať každú otázku a podobne. Ak máte len záznam z výpovede, ktorú zachytil niekto iný, môže byť kvalitnejší alebo menej kvalitný. Viďel som už aj také záznamy, pri ktorých musel pamätník uviesť historika do slovenských reália a vysvetliť mu, že to neboli príslušníci SS, kto v roku 1942 viedol slovenských Židov do transportu. Celkom pri tom stratil „nit“ rozprávania. Samostatnú kapitolu tvorí hodnotenie, kritika prameňa. Tu by mal byť historik omnoho kritickejší ako v prípade dobového písomného prameňa. Mal by aj upozorniť na zdroj informácie. Ja osobne tiež v texte upozorňujem na to, že informácia pochádza zo svedectva. Spolieham sa na to, že čitateľ vníma rozdiel. Som toho názoru, že oral history by sme mali využívať tam, kde nejestvujú písomné pramene, alebo tam, kde ide o individuálnu skúsenosť jednotlivca s konkrétnym historickým javom. Vždy ale s mierou a kritikou.

V nedávno prebiehajúcej kampani na Ukrajine sa objavili predvolebné plagáty vyzývajúce voličov, aby nevolili Židovku. V slovenskom kontexte stačí spomenúť hoci opäťovné ničenie židovských cintorínov v Košiciach, Šahách, Bánovciach nad Bebravou alebo akúkoľvek internetovú diskusiu týkajúcu sa problematiky židovstva. V kontexte strednej a východnej Európy tak

funguje zvláštny paradox - na jednej strane vzniká množstvo vedeckých i umeleckých textov či filmových diel, ktoré sa problematikou antisemitizmu zaoberejú, na druhej strane v širšej verejnosti stále rezonujú isté antisemitské resentimenty. Ako tento paradox vnímate? Kde je podľa Vás jeho pôvod?

Niekedy sa mi zdá, že

v posledných rokoch antisemitizmus naberá na sile a prejavy jeho nositeľov na radikálnosti. Stačí sa len pozrieť na pochody neonacistov v Čechách. Aj u nás je na koho prstom ukázať. Iste k tomu prispeli aj nové technológie, predovšetkým internet a jeho anonymita. Pritom základná „argumentačná výbava“ týchto ľudí sa v porovnaní s minulosťou nezmenila. Ak sa budem držať len slovenských pomerov, tak z môjho pohľadu ide o tie isté nezmysly o židovskej svetovlade, židovskom spiknutí a podobne, aké by sme našli v denníku Gardista či v nástenných Ľudových novinách z roku 1941 alebo 1942. Miestami v trochu upravenej podobe, keď sa slovo „židovský“ mení za nejaké iné adjektívum. Prácu všetkých tých, ktorí publikujú vedecké a umelecké texty venované holokaustu a antisemitizmu či točia filmy na túto tému, však, napriek všetkému, považujem za veľmi dôležitú. Hoci vám neviem odpovedať na to, kde je pôvod antisemitizmu a túto otázku vnímam ako jednu z najťažších otázok, na ktoré možno ani historik nemôže dať uspokojivú odpoveď, som presvedčený o tom, že práca na skúmaní holokaustu a antisemitizmu je veľmi dôležitá. Lebo aj keď to tak miestami nevyzerá, existuje tu dosť ľudí, ktorí chcú počúvať, čítať a vidieť. Obraz, ktorý vznikne, keď televízia v hlavnom spravodajstve ukáže skupinu neonacistov, nemôžeme brať za zrkadlo celej spoločnosti. Ale nemôžeme si dovoliť ho ani podceníť.

V historickej obci prebieha spor kritikov a sympatizantov slovenského vojnového štátu. Nedávno zarezonovalo vystúpenie skupiny mladých historikov, ktorí prejavili, slovami Martina Lacka, „odvahu akceptovať časť názorov jednej i druhej znepríATELEnej strany“. Ako sa pozeráte na stret týchto názorov? Nepatríme k sympatizantom slovenského vojnového štátu a argumentácia ľudí z tohto tábora mi je cudzia. Nevidím totiž na tomto štáte pozitív-

va a zo zásady odmietam ospravedlnňovanie ľažkých zločinov ľudáckeho režimu argumentáciou, ktorá je často postavená na vytrhávaní jednotlivostí z kontextu alebo špekuláciach. Potláčanie a dokonca odmietanie demokracie a spoluprácu s nacistami nemôžeme ospravedlniť „záchrannou Slovenska pred Maďarmi“. Tak ako hodnotenie zodpovednosti prezidenta Tisa v židovskej otázke nemôžeme postaviť na otázke prezidentských výnimiek. Ja vidím toho Tisa, ktorý v novembri roku 1938 schválil násilné vysídľovanie Židov zo Slovenska, nikdy nevystúpil proti jedinému protižidovskému zákonom či nariadeniu, nepovedal slovo proti arizácii židovského majetku (jeho rodina sa na nej dokonca aktívne zúčastnila) a v čase deportácií Židov, v auguste roku 1942, vyjadril názor, že Slováci sa očistili od Židov podľa Božieho príkazu: „Slovák, zhod', zbav sa svojho škodcu“. Slová skupiny mladých historikov, ktoré ste citovali, považujem za vykopávanie otvorených dverí. Každý tu môže akceptovať alebo neakceptovať, čo chce. Medzi slovenskými historikmi nie sú utláčaných ani martýrov.

Polemika okolo slovenského štátu podnecuje úvahy o spôsobe hodnotenia historických udalostí. Časť historikov sa totiž pokúša oddeliť režim slovenského štátu od idey štátnosti. Nakoľko možno podľa Vás prijať tézu, že štátosť je pozitívna idea, bez ohľadu na to, za akých okolností vznikla?

Už som kdeši povedal, že na štátosť sa dívam ako na formu a za podstatné považujem výkon moci vo vzťahu k občanovi, ktorá je obsahom. Štátosť sama o sebe nie je zárukou dodržiavania ľudských práv a slobody. História nám už aj na Slovensku ukázala, že nedemokratický spôsob vládnutia je to, čo pocítujeme najbollestnejšie.

V súčasnosti pôsobíte v Historickom ústave SAV. Akej téme sa aktuálne venujete?

Pred niekoľkými dňami vyšla z tlačiarne monografia „Pracovný a koncentračný tábor v Seredi 1941 – 1945“, ktorú som napísal v spolupráci s prof. Eduardom Nižnanským z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislavе. Momentálne ďalej pracujem na výskume problematiky arizácií a v rámci Historického ústavu SAV som sa tiež zapojil do niekoľkých spoločných projektov.

Zhovárala sa Martina Ivanová.

Intermediálna animácia

Vo vzťahu medzi súčasným výtvarným umením a spoločnosťou dochádza k napätiu. Na scénu vstúpila generácia umelcov, ktorá mení vyjadrovacie prostriedky, podstatnú úlohu zohráva aj rýchly vývoj nových technológií. Diskurz s umením, tak ako to bolo v 60. rokoch, pociťujeme ako dávno prekonaný. Prieťaž medzi umením a verejnoscou sa postupne zväčšila na hraničnú mieru.

„Oko nie je všetko, je treba aj vedieť, nielen vidieť,“ hovorí E. Gombrich. V novom priestore umenia sa nedá spoľahnúť ani na relatívnu objektivitu vnemu, ani na emocionalitu. Len na základe našich predoších skúseností vieme, čo nevieme. Musíme sa predpripraviť – vedením, cítením, prácou s podobnými dielami, informáciami, interpretáciami. Predporozumenie – je čas pred videním umeleckého diela. Spojenie procesu videnia a vedenia nazývame UMELECKÁ GRAMOTNOSŤ. Na pomoc verejnosti pristupuje nová disciplína Galerijná animácia či Muzeálna pedagogika, realizovaná priamo v priestoroch expozičíi. Pomáha preklenúť bariéru medzi divákom a súčasným výtvarným umením, provokuje diváka k aktívnej spolupráci pri vnímaní umeleckého diela. Komunikácia s umeleckým dielom je záverečnou etapou procesu autor – dielo – príjemca. Nachádzame tu nové roviny poznania, paralely umenia a mimoumeleckých oblastí. Do praxe práve vstupuje aj nová koncepcia výtvarnej výchovy, ktorá je náročná, pretože nadvázuje na súčasné umenie. Učitelia výtvarnej výchovy majú šancu stať sa sprostredkovateľmi umenia pre novú generáciu. Podľa I. Zhořa výtvarná výchova (lepšie povedané výtvarné vzdelenanie?) bude taká dobrá, ako si ju vytvoríme a dokážeme obrániť. Alebo podľa L. Vančáta je taká silná, ako dokážeme kráčať zarovno s pochopením súčasného umenia.

Disciplínu Galerijná animácia postupne uvádzame do obsahu vzdelenia na KVUU FHPV PU. Pri realizácii animačných projektov v praxi nám pomáha spolupráca s galériami, predovšetkým s VSL Galériou v Košiciach, kde si realizácie majú možnosť vyskúšať diplomanti a so vzorovými autorskými animáciami sa tu prezentujú učitelia.

Na výstave sochára Juraja Bartusza (1933) JAKOBY, BONDY, ČASOVÝ LIMIT, INDIGO (december 2009/ február 2010) vo VSL Galérii v Košiciach som realizovala intermediálnu animáciu pod názvom GESTO. Základ výstavy Juraja Bartusza, v koncepcii Vladimíra Beskyda, tvorí akcia, gesto, event . V. Beskyd v texte k výstave uvádzia: „Koncepcia tejto výstavy sa sústreduje na súčasnú tvorbu autora (po roku 2000), istým spôsobom prehodnocuje konceptuálne východiská a rozličné autorské techniky v priebehu posledných desaťročí (práca s tuhnúcou sadrou, údery latou, odtláčanie, sekundové gestické kresby, destrukcia papiera a pod.). Ide o ucelené sériu prác, ktoré reflektojú súčasnú politickú, spoločenskú a ekologickú situáciu typickú pre Bartusza. Ide najmä o meditatívne pochmúrne štruktúry, silné symbolické znaky a apely, násilné vstupy do materiálu či kompozície ...“

Pochopenie umeleckej kvality gesta publikom je náročné. Pýtame sa – načo? Má gesto obsah? Má estetickú kvalitu? Je vôbec možné to posúdiť?

Zamýšľam sa nad princípmi tvorby. Jedna možnosť je pracovať s umeleckým dielom dlhodobo. Premaľovať, vrstviť, korigovať, opravovať, meniť, dospieť k výsledku v dlhodobom zápase, procese, za ktorým je viditeľné množstvo práce – toto spravidla býva verejnoscou oceňované. Druha forma prebieha v mysli. Hromadí myšlienky, rodí sa premýšľaním alebo v náhlom

pohnutí mysele, kde výrazom je akčný prejav – gesto alebo výbuch emócie, skrytého napäťia, uvoľnenie energie, čosi ako skok do vody, trojity lutz. Vzniká niečo čisté, bez šplechnutia, bez pádu, bez omylu, bez možnosti opravy. Táto forma umeleckého prejavu sa u veľkej časti publike stretáva s rozpakmi, s nepochopením.

Každá komunikácia využíva istú sadu znakov. Ľudská komunikácia – ako výmena informácií, prenos informácií od tvorca k užívateľovi, využíva všemožné vyjadrovacie prostriedky – reč, gestá, písмо, obrazy, zvuk. Gesto je nástrojom neverbálnej komunikácie, používané vo vypätych emocionálnych situáciách. Skracuje verbálny text, dopĺňa význam slov, dáva výpovedi nové významy, samo je výpoved'ou. Bod ako základný významový a výrazový element je najúsporejším vyjadrením komunikácie, príťahuje pozornosť, pôsobí centricky vyjadruje maximálnu zdržanlivosť, má statickú pevnosť, stáva sa súčasťou reči, ale znamená i mlčanie. Ako vysvetliť, sprostredkovať, laikému publiku bod, mlčanie, gesto? Ako krásu jeho grafického záznamu a plnosť jeho obsahu?

Pri hľadaní paralely, kvôli lepšiemu pochopeniu a precítaniu gesta, som na animáciu pozvala odborníkov z mimoumeleckej oblasti. Nachádzam podobnosť v prejavoch maximálneho zenového sústredenia v umení Iaido, ktoré časťou svojho obsahu úzko súvisí aj s umením kaligrafie. Predpokladám, že v záverečnej syntéze kvalít oboch oblastí, diametrálne odlišných, bude gesto pre diváka čitateľnejšie, pochopí jeho silu a obsaenosť.

Animácia bola organizovaná cez médiá, pre cieľovú kategóriu divákov nad 15 rokov, kde už očakávame istú mieru vedomostí a záujmu (záúčastnili sa na nej cca 40 stredoškoláci a dospelí diváci). Akcia prebiehala vo výstavných priestoroch po krátkej prehliadke expozičie. Vážnosť podujatia dodali obaja hostia v tradičnom odevi – Marián Bartko, majster Iaido, a zenový mnich V. Schiller, ktorý počas celého podujatia meditoval. Po úvodnom predstavení výstavy a následnom teoretickom vstupe z oblasti komunikácie a konceptuálneho umenia nasledovalo zoznámenie sa s umením Iaido, jeho históriou a podstatou, s dôrazom na význam koncentrovaného, presného a neomylného gesta v tomto umení. Nasledovala spoločná koncentrácia, vysvetlenie postupu pri koncentrácií a jej významu v praktickom živote a potom ukážka majstrovských cvičení Iaido, v ktorých dominuje gesto.

Záver animácie tvorila praktická gestická maľba divákov na spoločnom veľkoplošnom formáte. Každý účastník mal šancu výberu farby a možnosť len jediného gestického záznamu, čo zvyšovalo zodpovednosť voči spoločnému dielu a uvedomenie si priebehu procesu. K samotnému aktu gesta pristupovali účastníci po krátkej koncentrácií, s vnímaním čiteľnej väznosti chvíle. V priebehu akcie sa nečakane objavil autor výstavy, ktorý po chvíľke sústredenia predviedol divákom na spoločnom plátne svoje gesto a bez predoších informácií zopakoval svoju paralelu Iaido vo výtvarnom prejave. Bol to veľmi silný moment. Všetky časti animácie do seba zapadli ako dokonalá mozaika. Myslím, že po tomto zážitku sa účastníkom akcie otvorila cesta k pochopeniu gesta, možno uvidia aj jeho umeleckú krásu a pochopia odkaz, ktorý sa zopakuje aj na inej výstave, u iného umelca. Možno, veľmi dúfam, urobili krok k prekročeniu prieplasti smerom k súčasnému umeniu.

PhDr. Edita Vološčuková, PhD.

Foto: Róbert Egreši

Medzinárodné tvorivé stretnutie študentov vo Florencii

Snom väčšiny ľudí je cestovať a spoznať miesta, ktoré vidíme len na fotografiách. Piatim študentom z Katedry výtvarnej výchovy a umenia z FHPV sa podarilo jeden, už temer jarný týždeň bývať a pracovať v centre talianskej renesancie, vo Florencii. Nadácia Romulada del Biaca každý týždeň organizuje stretnutia študentov rozličných vedných odborov a z rôznych krajín. Podľa manifestu nadácie je cieľom spoznávať a stretávať mladých ľudí z odlišných kultúr, vymieňať si skúsenosti a poznatky a prispieť tak k medzinárodnej integrácii.

Na otázky o priebehu stretnutia študentov odpovedajú tútorka a asistentka tvorivej dielne, Mgr. Ivana Živčáková a Mgr. Jana Migašová.

Ako ste sa dostali k informáciám o tvorivej dielni vo Florencii a nápadu zúčastniť sa na nej?

I. Ž.: Prvú informáciu o tvorivej dielni mi poskytol doc. Grešík, ktorého kontaktovala líderka projektu, Małgorzata Wrezsniak, z varšavskej Univerzity Kardinála Štefana Wyszyńskiego, s návrhom zúčastniť sa na projekte študentskej tvorivej dielne. Od decembra sme s Małgorzatou, teda Margaret, boli v kontakte a pracovali na propozících k projektu s hlavnou téμou: Cudzinci o Taliansku. Vytvorili sme skupinu piatich študentov z Katedry výtvarného umenia a výchovy, a keďže si náklady na pobyt hradili študenti sami, konkurz sa nerobil. Výber bol teda dosť limitovaný finančnými možnosťami študentov.

Čo bolo úlohou študentov počas celého týždňa?

J. M.: Hneď v úvodnej večeri sa konala konferencia, kde každý národný tím vystúpil s prezentáciou, ktorú študenti pripravili ešte pred odchodom. Obsahovala informácie o piatich umelcoch, ktorých sme vybrali a ktorí istým spôsobom mali nejaký vzťah k Taliansku. Budť sa tam nejaký čas zdržiavali na študijnom pobete, alebo chodievali do Talianska maľovať či vystavovať, alebo v Taliansku do konca žijú.

Ktorých výtvarníkov ste si zvolili?

J. M.: Zvolili sme si umelcov žijúcich v dvadsiatom storočí: Ernest Zmeták; Prešovčan Dušan Pončák, s ktorým sme nahrali aj rozhovor; Stano Dusík, ktorý v Taliansku žije; Daniel Brunovský a Ilona Németh, s ktorou sa nám takisto podarilo skontaktovať. Svoje príspevky odprezentovali všetky univerzity v angličtine, za nás vystúpil Štefan Pavlík.

Podľa akého klúča ste si zvolili práve týchto výtvarníkov? Pomáhal vám niekto s výberom?

J. M.: Výber mal byť zameraný na 16. – 20. storočie. Tu sme sa poradili s doc. Grešíkom. Odporučil nám napríklad Stana Dusíka, o ktorom sme netušili, že žije vo Florencii. I. Ž.: My sme si zvolili ľudí, ktorí žijú, resp. žili v 20. storočí. Dušan Pončák nám napríklad poradil, čo vo Florencii musíme vidieť. Inak sme sa d'álším skupinám snažili predstaviť našich umelcov a veríme, že ich to zaujalo. Osstané „národné družstvá“ sa zamerali skôr na hľadanie informácií v starých textoch, zborníkoch, cestopisoch, deníkoch. Poliaci napríklad robili predvýskum v archívoch rok pred samotným workshopom. My sme predstavili to, čo je, oni to, čo bolo.

Ako prebiehal samotný program tvorivej dielne?

J. M.: Po úvodnej prezentácii sa vytvorili skupiny z jednotlivých národných kolektívov, ktorých zloženie sa dohodlo vopred. V každej skupine participovali študenti z jednotlivých zúčastnených univerzít: z Varšavy, Białystoku, Lublinu a Kyjeva. Ich úlohou bolo spolupracovať na zadanej téme. Hlavnou, zastrejujúcou tému ostávali Cudzinci o Taliansku, každá skupina však mala ešte špecifickú tému: 1. Taliansko a Taliani v zmienkach našich cestovateľov; 2. Benátky – mesto a jeho umenie; 3. Firenze – mesto a jeho umenie; 4. Rím – mesto a jeho umenie; 5. Padova, Siena, Boloňa – mesto a jeho umenie. Materiál si študenti pripravili vopred, cieľom práce v skupinách bolo spojiť informácie a pripraviť miniprojekt, s ktorým v závere

Martina Jacková

Počas pobytu som získala niekoľko nových kamarátok zo skupiny a odniesla som si mnoho umeleckých zážitkov a neopísateľných pocitov z historických pamiatok. Niekedy sa dostavil aj pocit ničotnosti a prekvapenia – chodila som po stopách veľikánov umeleckého sveta – Michelangela, Leonarda a iných. Pri prehliadke Kaplnky Mediciovcov som zabudla dýchať a zatvoriť ústa. Celá miestnosť bola vykladaná mramorom a ja som sa cítila ako malý človečik, ktorý dostal príležitosť vidieť raj. Cítila som sa maličká a veľká zároveň, bol to neopísateľný pocit.

Róbert Egreši

Obhliadam sa dozadu a pytám sa sám seba, čo napísať o Florencii. Čo vyzdvihnuť alebo na čo sa zameriať? Zistíujem, že tento zážitok bol taký odlišný od môjho každodenného slovenského života, že jednoducho svieti ako osamotený maják, víťajúci lode prichádzajúce do prístavu. Všetky tie patetické konštato-vania typu: „Florencia zmenila môj život.“ alebo „Potom, čo som videl Florenciu, môžem pokojne zomrieť.“ a ďalšie podobné naznačujú, že pravdepodobne ide o miesto čímsi výnimočné. Úzke uličky, ruch a dynamika ulíc – hemžiace sa autá, bicykle a hlavne všadeprítomné motorky. Premieľajúci sa ľudia, nablýskané výklady, ponúkajúce aktuálnu módu, ale aj chutné sladkosti, lesk zlatníctiev na moste Ponte vecchio a všadeprítomné umelecké diela, ktorými je Florencia doslova prešpikovaná. Na niekoľko dní priamy kontakt s talianskou kultúrou, s tým, čo som pôvodne poznal len z knížiek... Po týždenom workshope spojenom s každodennými návštevami múzeí a obrazární priesem patecky: „Florencia zmenila môj život.“

týždňa vystúpili na spoločnej prezentácii. Chápala som to tak, že jednotlivé skupiny mali predstavovať názory slovanských národov na kultúru a umenie Talianska a jednotlivých miest.

I. Ž.: Každý zo študentov získal certifikát o absolvovaní tvorivej dielne od zakladateľa nadácie, ktorá celú akciu zastrešuje, Romualda del Bianca. Tento projekt však nekončí príchodom domov, do šesťdesiatich dní od návratu je potrebné predložiť výstupný materiál, ktorým sa zapojíme do súťaže o 2000 eur. Osobitnou je fotografická súťaž. Na oficiálnej stránke nadácie sú fotografie, za ktoré je možné hlasovať, najlepšia získava finančnú cenu. Vôbec, fotografia a fotografovanie bolo jedným z lákadiel pre študentov zúčastníť sa na projekte.

Ako vyzerala každodenná spolupráca študentov?

J. M.: Väčšinou sa študenti stretli večer, dávali dokopy informácie a koncipovali záverečný výstup. Inak, zvláštnosťou celého projektu bolo, že program dňa tvorili návštevy galérií a múzeí, až záver dňa bol venovaný spolupráci na téme, ktorá však s Florenciou nemala nič spoločné. Práca v skupinách pozostávala viac zo summarizácie pripravených materiálov.

Akú podobu má mať záverečný výstup? Bude to text, doplnený o fotodokumentáciu?

J. M.: Mali by to byť reálne, fakty a naše dojmy, ako vnímame Florenciu, kultúru, história a umenie Talianska vôbec. Zrejme teda esej, doplnená o fotografie.

Všetky univerzity, ktoré participovali na projekte, boli umeleckého zamerania?

J. M.: My jediní sme boli – nazvem to – praktickí výtvarníci. Ostatné skupiny boli skôr z teoretičkých odborov. Aj keď tam napríklad boli architekti, neprinášali informácie z umeleckých diel, skôr z pramennej literatúry, z textov. My sme využili obraz ako formu výpovede o Taliansku. Päťdesiat percent našej prezentácie tvoril obraz, dielo daného umelca. Takýmto vizuálnym spôsobom sme sa snažili doplniť textové výstupy ostatných univerzít. Mali sme výpovede Dušana Pončáka a Ilony Németh, pomohli sme si zaznamenanými rozhovormi s Ernestom Zmetákom, kde sa zmieňuje o Taliansku a Florencii. Stano Dusík je napríklad na Slovensku neznámy, v Taliansku zas pomerne významný umelec.

I. Ž.: Naši študenti pripravili skôr analýzu a interpretáciu umeleckého diela.

Denný program bol vo vašej rézii, alebo bol dohodnutý vopred?

J. M.: Výber galérií zorganizovala Margaret ako líderka stretnutia, tam sme chodievali spoločne. Avšak, vždy nám ostal priestor aj na individuálne „flákanie sa“. To bol čas, keď sa fotilo.

I. Ž.: Väčšina univerzít bola katolíckeho zamerania, umenie, ktoré sme preto videli, bolo skôr sakrálneho charakteru. Voľný program bol až posledný deň, keď sme si na podnet Dušana Pončáka pozreli Galériu moderného umenia. Naozaj sme si to vychutnali...

Akým prínosom bol tento projekt pre študentov a pre univerzitu?

J. M.: Vo Florencii sme prišli k samému jadru renesancie, čo je pre výtvarníkov mimoriadne zaujímavé. Samotní študenti sa vyjadrili, že tu je celý piaty diel Pijoana (Dejiny umenia, pozn. aut.). To, o čom sa niekoľko rokov učia a vidia len na reprodukciách, mali teraz možnosť vidieť naživo. Obrovskou skúsenosťou bolo sledovať, ako pracujú študenti na iných univerzitách.

I. Ž.: Vstúpili sme do mekky umenia a to je veľkým zážitkom. Zároveň sa nám podarilo nadviazať kontakt a dostať pozvanie z Istanbulu a z Varšavy. V budúcnosti by však bolo vhodné zvládnúť finančnú záťaž prostredníctvom grantu, ktorý by pokryl výdavky – nie je to totiž lacná záleženosť a šancu by tak dostali viacerí študenti.

J. M.: A najmä – niektorí študenti zistili, že zvládnu prezentáciu aj pred veľkým publikom a že strach sa dá prekonať...

Pozn. autorky: Na nasledujúcej stránke môžete zahlasovať za fotografie našich študentov: Anny Szabovej, Martiny Jackovej, Róberta Egrešiho, Renáta Kmecovej a Štefana Pavlíka.

www.fondazione-delbianco.org/seminari/back/photoexib_public.asp?idprogetto=160

Zhovárala sa Michaela Marcinová.

Foto: Renáta Kmecová

石頭 庫克

中文姓名：金恩

斯洛伐克版畫藝術家

普雷绍夫大學版畫教授

Jin En - Peter Kocák

手机：13691554818
电话：010-89578052
邮箱：p.kocak@yahoo.com
网址：www.flickr.com/photos/marukiboshi
地址：中国·北京宋庄60艺术区

Peter Kocák - Ťin En - Šitó

Pred niekoľkými rokmi nastal obrovský boom všetkého, čo malo i len náznak čínskeho artefaktu. Od čínskych znakov na tričkách, cez čínske reštaurácie s rýchlym občerstvením, po hrnčeky s reprodukciami čínskych snových akvarelov. Záujem Petra Kocáka, akademického maliara a odborného asistenta na Katedre výtvarnej výchovy a umenia na FHPV, sa mohol zdať v tomto kontexte aktuálne konvenčný, ba až tendenčný. Stojany s tričkami s čínskymi znakmi však preriedli, čínske diskontné odchody zostali. Ostala aj Petrova fascinácia čínskym umením a kultúrou. Ťin En známená Zlatý súcit, Šító značí Kamenná hlava. Azda to bola tvrdohlavosť a vytrvalosť, ktorá mu otvorila cestu do Ríše Stredu.

Peter, ty si známy svojím blízkym vzťahom k čínskemu umeniu a bolo otázkou času, keď sa do krajinu vrátiš s vážnejším zámerom, než len prezrieť si krajinu a nasáť jej atmosféru. Čo bolo hlavným impulzom k ceste do Číny?

Môj priateľ Zheng Xue Wu, riaditeľ a majiteľ BSC - Beijing Studio Center, mi pomohol zorganizovať samostatnú výstavu v Pekingu. Po roka predtým som však dostal e-mail od jednej známej, grafičky z Kráľovskej akadémie v Antverpách, ktorá ma informovala o Guanlane - akomsí umeleckom tlačiariskom centre, Original Print Art Base, v Shenzhene. Vychválila to ako fantasticky vybavené, luxusné stredisko. Na internete som si nášiel odkaz a napísal e-mail. Okamžite zareagoval šéf centra, ktorý si pozrel moje veci, a oznamil mi, že môžem kedykoľvek prísť, bývať

a tvoriť. Po mesiaci v Pekingu mi zavolał, že pripravujú akciu Wonderful Shenzhen s ďalšími pozvanými hostami. Takže, keď skončila výstava, presunul som sa do Shenzhenu.

Na akej báze funguje táto, nazívame to, umelecká kolónia v Shenzhene?

Celý Guanlan spadá pod mesto, ktoré postavilo umeleckú základňu ako pýchu pre zahraničných grafikov. V meste je sústredený tlačiarensky priemysel, ktorý je spolu s mestom niečo ako nás bývalý odbor kultúry MNV, je sponzorom kultúry.

Akcia mala formu spoločnej tvorivej dielne a záverečnej spoločnej výstavy?

Všetky diela, ktoré sa vytvorila, patria inštitúciu. V dielenskom centre

sa pracovalo na vlastných grafičkách, každý, kto chcel, mohol tvoriť. Ale nemusel... Grafiky s téhou Shenzhenu však boli honorované. Každý mohol robiť svoje veci, ale v technike, ktorá bola jeho doménou. Ja som robil litografiu v kombinácii s hĺbkotlačou a sieťotlačou.

Dá sa na takúto akciu získať pozvanie?

Sprvu sa pozývali ľudia podľa práč z katalógov veľkých výstav. Napr. katalógy z trienále v São Paulo, z Krakova sú dostupné na interne. Ďalší sa tam môžu dostať na odporúčanie tých ľudí, ktorí tam už boli. Ja sám som odporučil jedného Bulhara... Záverečné rozhodnutie ja na komisii, zloženej z bohatých Číňanov. Ak sa im zapáčiš, okamžite prichádzajú pozvanie.

Ako sa Guanlane pracuje?

Problém je s komunikovaním, dohovoriť sa je katastrofa. Všetky nápisu na prostriedkoch a chemikáliach sú v čínštine. Až po troch týždňoch poradila tlmočníčka pomocníkom nalepiť na nádoby štítky s anglickými názvami. Problém je so zháňaním napríklad toluénu, vôbec ho tam nepredávajú. Je to totiž návyková látka. Používajú iné chemikálie, iné nástroje, na všetko majú iný postup, spôsob tlačenia grafik je odlišný. Čažko sa zháňajú kyseliny a chloridy... Preto sem grafici z Európy neradi chodia. Na druhej strane som videl techniky, ktoré sa nikde inde vo svete nerobia.

Čína je rozporuplná krajina, ako ju vnímaš?

Číňania si cudzincov strážia, všetko je akoby naoko. Najhorší je pocit, že človek si nemôže byť ničím stopercentne istý.

M. Bilý, ktorý v Číne strávil ako lektor niekoľko rokov, vraví, že Čína bola preňho školou diplomacie. (Rozhovor o lektorskom pobytu M. Bilého z KKAŠ prinesieme v budúcom čísle.)

Niekoľkokrát sa pýtaš na konkrétné veci, ale odpoved' nedostaneš. Bud' sa človek zasmeje, alebo ťa odbije slovom potom. Najprv v ničom nie je žiadny problém, ale ked' príde na lámanie chleba, Číňania si nechávajú otvorené zadné dvierka. Dohadol som si podmienky, ktoré zrazu neplatili. Napísal som výstražný e-mail, ktorý som plánoval poslať známym, grafikom. Najprv som ho však poslal tlmočníčke, ktorá ho ukázala šéfom. Zrazu všetky

telefonicky dohodnuté podmienky platili a vystrašená tlmočníčka sa ospravedlňovala, že za to môže ten, ten, ten...

Ako si vychádzal s pomocníkmi?

Boli to fantastickí chlapci, aj keď vôbec nevedeli po anglicky. Sú to študenti, ktorí prišli do Shenzhenu buď na stáž, alebo za odmenu. Mali sice pracovnú dobu, ale keď som potreboval, pomáhali mi aj do noci a cez víkendy.

Plánuješ sa do Shenzhenu vrátiť?

Určite áno. Začнем ale návštevou Hongkongu, kde poznám jednu grafičku, ktorá ako jedna z prvých začala robiť lepty. Plánujem navštíviť Akadémiu a grafické štúdio ďalších známych, ktorí na Akadémii zároveň učia. Mohli by sme niečo spoločne urobiť. Odtiaľ by som na pár dní opäť išiel do Guanlanu a potom do Pekingu.

Chystáš v Pekingu ďalšiu výstavu?

Pokračujeme s výstavami, už na máj je jedna naplánovaná. Potom sa presuniem do mesta Zibo, kde je obrovské múzeum moderného umenia a ďalej cestujem na juh, kde mám kamaráta grafika. Je to skvelý umelec, v Pekingu má súkromnú letnú školu pre grafikov. Zbohatol na tom, že predal celú výstavu v Šanghaji, preto si mohol dovoliť otvoriť školu.

Kto v Číne kupuje umenie?

Bohatí Číňania. Agentmi sú väčšinou samotní výtvarníci. Môj kamarát grafik cestuje niekoľkokrát do roka do Pekingu, behá po výstavách a zbiera katalógy. Zapisuje si ceny a ihneď telefónuje boháčom,

ktorí nakupujú.

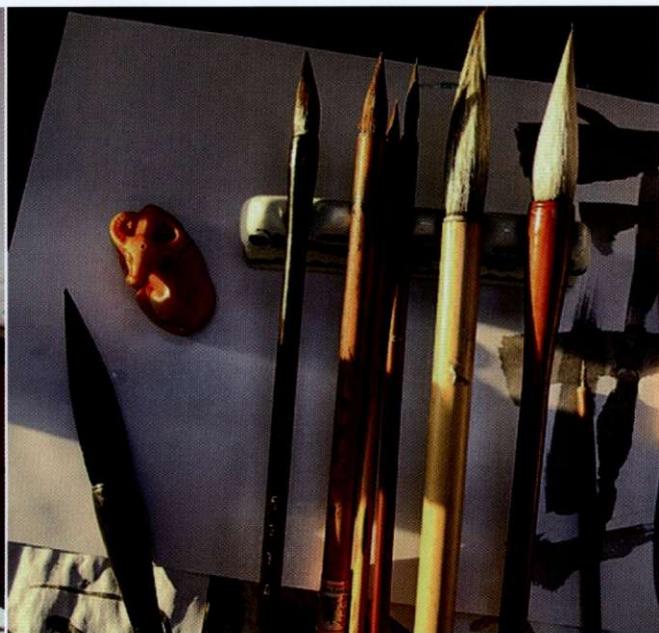
V Číne máš pomerne dosť priateľov, ako si spoznal Zhenga?

Zheng pochádza z Harbinu, to je mesto na severovýchode Číny, pri hraniciach s Ruskom. Všetci sú hrdí, že odtiaľ pochádzajú, lebo odtiaľ je spisovný jazyk. Keď sa stretnú, podľa výslovnosti sa hned spoznajú, je to taká spevavá, mäkká vyslovovaná čínština. Vraj majú aj najlepšiu stravu. Na Číňanov sú vysokí, vyzerá to, že čím južnejšie, tým sú Číňania menší, čím vyššie na sever ideš, tým sú vyšší... (smiech) Pred dvanásťmi rokmi som objavil jeho katalóg s abstraktnými monotypmi - famózne farebné a veľmi moderné veci. Napísal som mu list a potom sme si každý týždeň vymieňali pohľadnice, listy a grafiky. Vybavil som výstavu v Šarišskej galérii, už mal naplánované rozmiestnenie prác na stenách, dostal oficiálne pozvanie... a potom sa stratil. Neprišla žiadna odpoveď, na tých dvanásť rokov sa stratil. Po čase som na internete našiel webovú stránku jeho štúdia. Napísal som e-mail a o hodinu mi odpísal, nech okamžite prídem. Rýchlo som si vybavil víza, zbalil grafiky a už som cestoval. Bolo to v roku 2008.

Čo robil dvanásť rokov!?

Mal ľažkú operáciu srdca. Rok bol v nemocnici a doteraz máva zdravotné problémy. Medzitým sa však oženil, založil Beijing Studio Center a darí sa mu.

Zhvárala sa Michaela Marcinová.

Akademické komorné koncerty sa konali v Prešove v dňoch 28. 10. 2009 – 16. 12. 2009 už po šiesty raz. Po veľmi dobrých skúsenostiach z usporiadania predchádzajúcich piatich ročníkov Akademických komorných koncertov sa konal aj ich 6. ročník v priestoroch Univerzitného pastoračného centra Dr. Š. Héseka na Jarkovej ulici 77 v Prešove. Tento koncertný priestor sa svojimi akustickými parametrami a intímou komornou atmosférou ukázal priam ideálnym na usporiadanie komorných koncertov, o čom svedčí skutočnosť, že ho využívajú na usporiadanie komorných koncertov aj iní usporiadatelia. Svojou kapacitou 50 miest zodpovedá tiež priestorovým požiadavkám a predstavám na usporiadanie komorných koncertov. Prvý raz sa však tri koncerty konali aj v ďalších koncertných priestoroch. Už pravidelný Adventný koncert Komorného orchestra Prešovskej univerzity Camerata Academica – v tomto roku už 7. v poradí – sa konal v jeho tradičnom koncertnom priestore, Centrálnej študovni Univerzitnej knižnice Prešovskej univerzity v Prešove. Tento univerzitný komorný orchester tu pravidelne usporadúva svoje adventné koncerty pre široký okruh pedagógov, zamestnancov a študentov svojej alma mater. V tejto tradícii máme v úmysle pokračovať aj nadálej, o to viac, že koncertný priestor pravidelne aktuálne dotvára výstava výtvarných diel pedagógov či študentov Katedry výtvarnej výchovy FHPV Prešovskej univerzity. Perspektívne uvažujeme nad tým, že tento priestor by sa stal hlavným miestom konania koncertov, pokiaľ zúčastnení umelci nebudú potrebo-

Po 6. akademických komorných koncertoch

vať na svoju produkciu klavír. Vzhľadom na to, že do dramaturgie nášho festivalu zaradili tento rok aj dva koncerty s využitím klavíra, jeden z nich sa po prvý raz konal v Koncertnej sále PKO v Prešove – Čierny orol a druhý v Koncertnej sále ZUŠ Jána Pöschla na Prostějovskej ulici v Prešove – v tomto priestore sa konali koncerty už v minulom roku.

Počet koncertov, ktoré sme v tomto ročníku usporiadali – 5, vychádzal z možností finančných prostriedkov pridelených MK SR a z finančných možností hlavných usporiadateľov. Nakoniec sa však tento počet ukázal byť vyhovujúci a optimálny. Perspektívne sa zapodievame myšlienkom rozvrhnúť koncerty do väčšieho časového priestoru. V prípade pridelenia finančných prostriedkov uvažujeme o začiatku Akademických komorných koncertov už v jarných mesiacoch. Ako prvý koncert by sme zaradili Jarný koncert Cameraty academica a jej hostí, ktorý sa už tradične koná koncom apríla – v roku 2009 bol už štvrtý v poradí. Jeho tradičným miestom konania je Centrálna študovňa Univerzitnej knižnice Prešovskej univerzity v Prešove. Sme radi, že sa nám tento rok podarilo, podobne ako v minulom ročníku, aktivovať umelecký potenciál našej univerzity a mesta Prešov do tej miery, že ľažisko vystúpení tvorili umelci a umelecké súbory so sídlom v našom meste. Môžeme tak hovoriť dokonca o prehliadke prešovského koncertného umenia. Prinášame prehľad jednotlivých koncertov 6. akademických komorných koncertov:

1. Otvárací koncert 6. akademických komorných koncertov, 28. 10. 2009 o 19:00 hod., PKO – Čierny orol, KLENOTY KOMORNEJ HUDBY, Ivan Palovič – viola, Jordana Palovičová – klavír;
2. 25. 11. 2009 o 19:30 hod., Univerzitné pastoračné centrum Dr. Š. Héseka, Jarková ulica 77, Prešov, Pozdravy hudobnej histórie, MUSICA HISTORICA PREŠOV: Dana Leščenková – soprán, Klára Ganzerová – spinet, Karol Medňanský – viola da gamba, koncert bol venovaný 15. výročiu založenia súboru;
3. 8. 12. 2009 o 15:30 hod., VŠA, Ul. 17. novembra, Univerzitná knižnica PU v Prešove, Centrálna kniž-

nica, CAMERATA ACADEMICA a jej hostia, 7. adventný koncert Univerzitného komorného orchestra Camerata academica;

4. 9. 12. 2009 o 19:30 hod., Univerzitné pastoračné centrum Dr. Š. Héseka, Jarková ulica 77, Prešov, Všetko trochu inak... PREŠOVSKÉ SLÁČIKOVÉ KVARTETO: 1. husle Svetlana Beriša, 2. husle Dagmar Čurová, viola Zuzana Dzurendová, violončelo Marián Burgr;

5. 16. 12. 2009 o 18:00 hod., Koncertná sála, ZUŠ Jana Pöschla, Prostějovská ul. Prešov, Flauta a klavír v komornej hudbe, Ľubica Kistová – klavír, Nataša Köteles – flauta, Vlastimil Tichý – klavír.

Dramaturgia tohoročných Akademických komorných koncertov sa pridŕžala niekoľkých zásad, ktoré tvoria základné znaky nášho festivalu už od jeho založenia.

a) Jubileá skladateľov

Z jubileí skladateľov sme si priopomnuli hlavne výročie Georga Friedricha Händla (1685 – 1759) uvedením jeho dvoch anthemov pre soprán a basso continuo – Amen, Alleluja HWV 269 a Amen, Alleluja HWV 271 v podaní súboru Musica historica Prešov (25. 11. 2009).

b) Pomerne bohatá bola zastúpená tvorba slovenských skladateľov. Išlo o diela skladateľov od obdobia slovenského baroka – Samuel Marckfelner O Pater (8.12.2009) až po diela slovenských klasikov hudby 20. storočia – Norbert Bodnár Hommage à B. Bartók pre flautu a klavír, Dezider Kardoš Bagately op. 18, pre klavír štvorručne upravil Vladimír Bokes – č. 1, 4, 5, 13, 16, 20 (obe skladby 16. 12. 2009), Ilja Zelenka (1932 – 2007) Hry pre Jordanku pre klavír a 4 bongá (28. 10. 2009). Potešiteľným javom je, že podobne, ako to bolo aj v predchádzajúcich ročníkoch Akademických komorných koncertov, aj tento rok bolo uvedené dielo mladého začínajúceho skladateľa, absolventa košického Konzervatória v odbore kompozícia a študenta 1. ročníka kompozície na VŠMU v Bratislave Petra Duchnického, keď v podaní študentov KHU FHPV PU zaznel jeho Song pre hobo, husle, violu a klavír. Jeho skladba sa stretla s veľmi dobrou odozvou u publiku (8. 12. 2009).

c) Tvorba skladateľov hudby 20.

storočia našla miesto takmer na všetkých koncertoch. Poslucháči mali možnosť počuť diela významných skladateľov hudby 20. storočia, ktorých radíme už do zlatého fondu hudby minulého storočia: Claude Debussy (1862 – 1918) Image I., Dmitrij Šostakovič (1906 – 1975) Sonáta pre violu a klavír op. 147 (28. 10. 2009), Francis Poulenc Sonáta pre flautu a klavír (16. 12. 2009), pričom je potešujúce, že 2. časť z tejto sonáty zaznela aj v podaní študentov KHu FHPV PU (8. 12. 2009).

Ako dramaturgovi mi neprináleží hodnotiť umeleckú kvalitu jednotlivých koncertov, ale určite so mnou budú súhlasiť všetci poslucháči koncertu súrodencov Jordanku a Ivana Palovičovcov, že ich vystúpenie patrilo medzi umelecky najkvalitnejšie, aké sme za posledné roky mohli v Prešove počuť.

Pri propagácii festivalu 6. akademické komorné koncerty významou mierou pomohli naši mediálni partneri: Prešovský večerník a Prešovský korzár. Významnú úlohu zohrala aj informácia o koncertoch festivalu 6. akademických komorných koncertov uverejnená v časopise Prešovskej univerzity Na Pulze. Koncerty boli ďalej propagované pomocou ústredného plagátu umiestneného na významných vývesných miestach tak v meste, ako aj v priestoroch Prešovskej univerzity, ZUŠ a stredných škôl, ďalej pomocou centrálnej elektronickej informačnej tabule v hlavnej budeve Prešovskej univerzity a elektronickou poštou zaslanou na mailové adresy všetkých účastníkovej počítačovej internetovej siete Prešovskej univerzity.

Akademické komorné koncerty sa už dostali do povedomia prešovského kultúrneho života. Vychádzajúc z tejto skutočnosti, uchádzame sa o podporu MK na organizovanie Akademických komorných koncertov aj na rok 2010. Perspektívne uvažujeme o ich dlhšom časovom pôsobení – od apríla 2010 do decembra 2010. V prípade udelenia grantu MK SR chceme Akademické komorné koncerty dramaturgicky zamarať nielen na tradičné oblasti hudobnej tvorby – slovenská hudba a hudba našej súčasnosti –, ale pri príležitosti dvojitého jubilea – 260. výročie úmrtia a 325. výročie narodenie – aj na tvorbu J. S. Bacha.

Doc. Mgr. art. Karol Medňanský, PhD.

Tvorivé písanie v primárnej škole

Knižnica Katedry komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty v Prešove sa môže pochváliť prírastkom, o ktorý ju obohatil PaedDr. Martin Klimovič vydaním vysokoškolskej učebnice s názvom Tvorivé písanie v primárnej škole. Pojem tvorivé písanie je u nás novým, moderným termínom, osobitným metodickým prístupom vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry a príbuzných predmetov, aj preto je publikácia M. Klimoviča významným a nanajvýš aktuálnym prínosom pre túto oblasť.

Tvorivé písanie v primárnej škole je spracované do štyroch kapitol. Prvá kapitola nesie názov Písanie ako komunikačná zručnosť. Nájdeme tu definíciu komunikácie a textu a následne sa oboznamujeme so schémou komponentov a priebehom komunikačného procesu. Autor ďalej svoju pozornosť sústredí na vysvetlenie komunikačnej kompetencie a komunikačných zručností a konkrétné špecifikuje písanie ako produkčnú komunikačnú zručnosť. Záverom prvej kapitoly sa dozvedáme o druhoch a žánroch písania, ktoré sú prehľadne usporiadane v tabuľke. Konkrétnie ide o také druhy ako personálne písanie, štandardizované písanie, tvorivé písanie, výkladové písanie a persuazívne písanie. Druhy písania sú klasifikované podľa primárneho cieľa, ktorý autor považuje za kľúčový element ovplyvňujúci pisateľa pri tvorbe textu. V druhej kapitole s názvom Tvorivé písanie autor pristupuje k objasneniu samotného pojmu tvorivé písanie. Pozitívne hodnotíme to, že autor pomocou reálneho príkladu poukazuje na to, ako sa tvorivé písanie v didaktickej praxi niekedy poníma nesprávnym spôsobom, a poukazuje na to, na čo sa tvorivé písanie v škole zameriava.

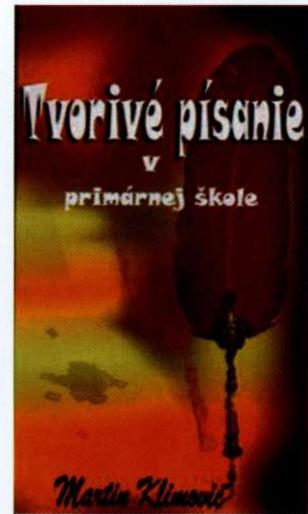
Zaujímavou podkapitolou v tejto časti je Malá história tvorivého písania, kde sa dozvedáme, že tvorivé písanie malo svojich priaznivcov už v 19. storočí. Neskôr sa v roku 1909 v New Yorku v USA konal prvý seminár literárneho písania a najstarším univerzitným programom tvorivého písania je Iowa Writer's Workshop, ktorý vznikol na University of Iowa. Vznikom prvého európskeho programu tvorivého písania sa môže pochváliť Literárny inštitút Maxima Gorkého v Moskve. Neskôr sa rozmach tvorivého písania preniesol do viacerých štátov Európy. Významným impulzom na rozvoj tvorivého písania na Slovensku sa stala Britská rada, ktorej zásluhou sa začali organizovať Letné školy tvorivého písania pre učiteľov anglického jazyka a až neskôr sa začali organizovať Letné školy tvorivého písania pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry.

Ďalšie podkapitoly sa venujú základným princípm tvorivého písania, odporúčaniam pre úspešné rozvíjanie písania a pisateľovi a jeho zručnostiam. Za veľmi hodnotnú považujeme časť 5x5 odporúčaní pre úspešné rozvíjanie písania, kde autor, vychádzajúc zo štúdia odbornej literatúry, predkladá základné princípy rozvoja písania. Premysleným spôsobom a orientáciou na praktickú realizáciu písania nám ponúka námety, ako žiakov pripraviť na samotný proces písania, ako im asistovať a sprevádzať ich pri písaní, ako pracovať s konceptom, písť za účelom napĺňania rôznych zámerov a takisto rozširovať kurikulum písania. Okrem toho autor predkladá klasifikáciu štyroch základných typov pisateľov, ktorá je logicky usporiadaná, a tak ukazuje, ako v praxi pristupovať k jednotlivým žiakom podľa ich pisateľských zručností.

Tvorivému písaniu a primárnej škole je venovaná tretia kapitola, kde plne môžeme súhlašiť s vyjadrením: „... tvorivé písanie je jedným z vhodných programov na plnenie základných cieľov vyučovania jazyka, slohu i literatúry v primárnej škole“ (Klimovič, 2009, s. 79).

Posledná kapitola s názvom Techniky tvorivého písania ponúka širokú, pestrú paletu techník využiteľných v procese tvorivého písania. Okrem základnej charakteristiky jednotlivých techník tu nájdeme aj ukážky textov, ktoré sú o to cennejšie, že sú výsledným produktom overovania týchto techník v rámci autorovho výskumu.

Predstavená publikácia je výborným teoretickým, ale aj praktickým sprievodom tvorivým písaním. Je vhodná jednak pre učiteľov v (nielen) primárnych školách, ale aj pre širšiu odbornú verejnosť, ako sú terapeuti, žurnalisti, psychológovia, lektori a frekventanti tvorivých dielní a kurzov tvorivého písania.

Dana Cibáková

Foto: Geren Tarasqueuse

Hoci nie som absolventom UPJŠ či PU v Prešove, jedným z pedagógov, od ktorých som sa mohla veľa – odborne, ale aj ľudsky – naučiť, je Stanislav Rakús. S. Rakús na svojich prednáškach rozpráva nezabudnuteľné príbehy, no cez ne presvitá hlboká múdrost a teoretické poznatky, ktoré sa prezentujú v zmysluplných súvislostiach. Zdanivo odbočuje od témy, na besedách sa zdá, že neodpovedá na otázky, avšak opak je pravdou: Podobne ako v umení, aj tu sa S. Rakús okľukou dostáva k podstate, ktorá je takto príťažlivejšia. Študenti si na Rakúsových hodinách možno nezapísú veľa strán, ale dozvedia sa viac, ako keby študovali množstvo kníh. Predovšetkým sa však učia vnímať literárny text ako umenie, diagnostikovať ho, odlišiť dobré dielo od zlého. Komunikatívnosť Rakúsových metatextov súvisí – okrem iného – s dvojdostomou autora, literárneho vedca a spisovateľa, ktorý vo svojich prózach využíva vedecký jazyk a naopak, do jeho odbornej výpovede prenikajú rozprávačské umelecké postupy. Keď čítame Rakúsovou *Poetiku prozaického textu*, vnímame ju ako súvislé, silné rozprávanie, veľký príbeh literatúry. Naopak, z niektorých častí *Temporálnych poznámok*, *Nenapísaného románu* či *Excentrickej univerzity* by sa dalo „učiť“, keďže podobné reflexie o mlčaní, rozprávaní a samotnej produkcií literárneho diela ako v Rakúsových románoch nachádzame v jeho teoretických textoch. Odborné vsuvky sú v Rakúsových prózach dobre motivované typom protagonistu, ktorým je (čiastočne autobiografický) učiteľ slovenčiny, vysokoškolský študent, redaktor či spisovateľ, a taktiež tému – samotnou literatúrou, tvorbou a percepciou diela.

Okrem dvojdostnosti prozaika a teoreтика možno uvažovať i o dvojpôlovosti tragickejho a komického v Rakúsovej tvorbe. Tí, ktorí počuli rozprávať S. Rakúsa na besede o žiakoch – opičákoch, cestovaní z Košíc do Prešova, jedle, ľudských tvárách, no i o smrti a ľaživom mlčaní, ktoré ničí vzťah, zistili, že S. Rakús aj v reči prechádza z jednej modality do druhej, respektívne o vážnych skutočnostiach rád hovorí s komickým odstupom a naopak, humorné, často bizarné javy svedčia v jeho stvárnení o odvrátenej realite. Obdobne sa v Rakúsových textoch prelína vysoké a nízke: Dušan Sakmár, protagonist *Temporálnych poznámok*, nemôže vysvetlovať motív nosa v literatúre, keď si všimne „nadmerne formovaný nos študentky Tirpákovej“, čím sa podľa neho pokazí celý výklad; pri skúšaní ho prepadáva stav za-

Medzi umením a vedou

23. marca 2010 sa zišli bádatelia zo Slovenska a Čiech, aby na vedeckej konferencii Medzi umením a vedou diskutovali o vedeckej a umeleckej tvorbe prof. PhDr. Stanislava Rakús, DrSc., nositeľa prestížnej Ceny Dominika Tatarku za literatúru, a to pri príležitosti jeho životného jubilea.

dumania; nevie odpovedať na otázku, „v ktorom roku vyšiel prvý cyklus Hviezdoslavových Letorostov“; Hollého vysvetluje cez lámku či jeho záľubu v mäse. Sakmár sa však týmto spôsobom dostáva k samotnej literatúre: „Mäso, lámka a iné veci neboli takto pre Sakmára v rozporu s vecami dôležitými a neviditeľnými, ale pomáhali k nim otvárať cestu“. Hovoriť niečo niečim iným by mal byť názov najnovšej knihy S. Rakús, možno povedať, že zároveň ide o princíp (aj Rakúsovho) umenia. Niektorí bádatelia oddelujú v Rakúsovej tvorbe dve etapy: prednovembrovú prózu a voľnú románovú triógiu zo školského prostredia. Nemyslím si, že medzi Rakúsovými pred- a ponovembrovými prázami existuje striktná hranica: V obidvoch obdobiach využíva S. Rakús (akokoľvek vždy iným spôsobom) substitúciu a inovuje naráciu, evidentná je tiež radosť z precízneho písania (a následného čítania). Isté diferencie medzi jednotlivými textami sú podmienené dobou ich vzniku: Kým v 70. rokoch S. Rakús, podobne ako viacerí autori tohto desaťročia, „unikal“ do bližšie neurčenej minulosťi, v ponovembrovej tvorbe tematizuje totalitu, hoci nepriamo, napríklad cez proces tvorby. Mení sa i Rakúsov rozprávač – ak Bludovič, holič v Žobrákoch, rozpráva, aby prežil (existenčná nevyhnutnosť), Bochňa v *Excentrickej univerzite* rozpráva, lebo cez naráciu zmyslupne žije (existenciálna potreba).

Stanislava Rakús poznám ako mimoriadne láskavého a zdvorilého človeka, ktorý je empatický voči ľuďom i svojim postavám, akokoľvek sú hriešni či nedokonalí. Niet divu, že s rovnakou pozitívou energiou dokáže S. Rakús písat texty pre deti, hoci jeho *Mačacia krajina* je určená (tak ako každá dobrá detská kniha) aj dospelým recipientom.

Napokon nemožno nespomenúť Rakúsovou aktovku: Tak ako Sakmára charakterizuje jeho „*rozmerná, nabité taška*“, v ktorej sa nachádza všeličo nepotrebné, aj S. Rakús nosí veľkú aktovku s množstvom vecí, napríklad so štvorfarebným perom, gumami, zošitmi, novinami, knihami, ale i jedlom, termoskou a hygienickými vreckovkami. Bez štvorfarebného pera si S. Rakúsa neviem predstaviť, práve ono svedčí o autorovom perfekcionizme, takisto ako jeho rozhľad dokumentujú noviny a knihy, a taška „plní funkciu akejsi konverzačnej zámienny“. S. Rakús medzičasom vymenil koženú aktovku za novú plátennú tašku, avšak človek ostal rovnaký: roztržitý, ale i láskavý a chápajúci výnimočný profesor.

Marta Součková

„Divadielko“ - moja univerzita

Čosí mám v živej pamäti, niečo poznám z rozprávania, ale až teraz, počas písania týchto riadkov, som si uvedomil, že prešovské vysokoškolské študentské divadlo je iba o rok mladšie ako moja „alma mater“, filozofická fakulta. V roku 1960, v „starom“ vysokoškolskom internáte dvažia mladí asistenti a básnici, dnes už nežijúci Imrich Vaško a František Andraščík, inscenovali na javisku poéziu a v akademickom prostredí rozhýbali niečo, čo už vtedy bolo „... viac ako vzdelenie“. Umelecké slovo dnes už nemá takú váhu a záber ako v minulosti, ale napriek tomu pravidelné ozívá, počas medzinárodného festivalu Akademický Prešov, ktorý sa rovnako blíži ku svojim „abrahámovinám“.

Dobre si pamätám na rok 1982 a seminár z dejín slovenskej literatúry, keď ma po referáte o Antonovi Bernolákovom pozval učiteľ, Karol Horák, do divadielka poézie, ktoré bolo ukryté pri kotolni v útrobách starého meštianskeho domu na Hlavnej 22 (dnes budova Krajského súdu). Dlhú som neváhal a dnes viem, že to bolo klíčové rozhodnutie. Objavil som svet, ktorý sa pre mná na päť rokov stal slobodnejšou a tvorivejšou „alternatívou“ univerzitou. Diplom s pečiatkou sice nevlastním, ale vírus tvorivej slobody vo mne ešte stále šarapati a dodnes prebúdza a oživuje strácajúce sa čaro pravej akademickej atmosféry. Vtedy to bola alternatíva voči ideologickej frázam, dnes proti úradníckym normám. Ako prvák som hral v divadielku, ktoré už malo za sebou svoje hviezdné chvíle, ba až obdobia. Počúval som historky o slávnych predstaveniach Tip-top biotop, Živý nábytok, Džura, o festivale v Hamburgu, ale aj (najmä) o našom guru a pedagógovi Karolovi Horákovom, ktorý v znormalizovanom Prešove vytvoril ostrov tvorivej slobody. Prvýkrát som si zahrál v predstavení Elementaristika, ktoré vzniklo ako koláž z básní slovenskej romantickej poézie, najmä Janka Kráľa. Bola to sugestívna javisková metafora o „zrode a dospeievaní jedinca a národa“. Priznám sa, že o „zmysle slovenských dejín a o slovenskej identite“ mi už odvtedy nikto nič nové a podstatné nepovedal. Neskôr som sa podobným divadelným spôsobom zoznámil s poéziou P. O. Hviezdoslava, ale aj s „ranými“ afórizmami a satirickými veršami Tomáša Janovica, ktorý mi po predstavení počas Akademického Prešova aj osobne zagrataloval a pozval ma na pohárik... Vzápäť sme v tom istom bufete diskutovali s bratislavskými kolegami o tom, prečo by študenti nemali hrať a recitovať texty komunistického ministra kultúry M. Váľka. Bolo to asi v roku 1986... Odvtedy sa všeličo zmienilo, ale študentské divadlo zostalo. Aj preto sa stále teším na festival slova, na predstavenia, diskusie a stále mladicky entuziazmus Karola Horáka, ktorý rozdúchal plamienok a dodnes udržiava oheň študentského divadla v Prešove. Aj vďaka nemu je naša univerzita viac ako vzdelávacia inštitúcia s podpisujúcimi sa úradníkmi.

Peter Káša

50 rokov Študentského divadla FF PU

Študentské divadlo FF PU oslávi v roku 2010 svoje 50. výročie vzniku. Hoci za polstoročie svojej činnosti nie vždy - aj vzhľadom na neraz zložité spoločensko-politicke dobové, ale i technické problémy (absencia divadelného priestoru v trvalom užívaní) - mohlo pracovať na plne obrátky, predsa len jeho činnosť znamená výrazne kvalitu tak v rovine alternatívnej slovenskej divadelnej kultúry, ako aj v kontexte vysokoškolskej kultúry v rámci Prešova. Je tiež zrejmé, že činnosť tohto súboru výrazne súvisí aj s tradíciou Súťaže umeleckej tvorivosti vysokoškolákov Slovenska Akademický Prešov (v máji 2010 sa bude konať 44. ročník).

V ostatných dvoch rokoch treba určite zaznamenať pravidelnú umeleckú činnosť tohto telesa, o čom svedčia jeho úspechy predovšetkým na profilovej súťaži jeho divadelného typu, teda na Akademickom Prešove. V týchto súvislostiach možno spomenúť projekty Tip-top biotop (2007), Hamlet (monodráma 2007), Redundácia alebo šumy mora ulice prešovskej (performance 2008), Džura (remake 2008), Sila vlasov (2008). No súbor sa zúčastňuje aj na ďalších domácich aj zahraničných súťažiach a festivaloch. Za všetky treba spomenúť napríklad XVIII. medzinárodný divadelný festival bez hraníc v Českom Těšíne (jún 2007), kde súbor získal aj cenu „Zlomená závora“ za predstavanie Tip-top biotop (v réžii L. Šárika a L. Šutora) a dôstojnú reprezentáciu vysokoškolskej kultúry na XII. medzinárodnom divadelnom festivale Universidad Complutense v Madride (apríl 2008), kde súbor získal mimoriadne ocenenie. S veľkým diváckym úspechom sa stretlo uvedenie predstavenia Recykling (Džura) od K. Horáka v Slovenskom inštitúte vo Varšave (máj 2009). Z posledných vystúpení doma stojí za zmienku účasť súboru na Festivale stredoeurópskych divadiel v Košiciach (september 2009) s predstavením Nina Sadur: Sila vlasov v réžii D. Bajina a D. Laciakové. S týmto predstavením súbor získal aj 1. miesto na krajskej Scénickej žatve v Levoči a 3. miesto na prehliadke amatérskych divadiel Exit v Levoči (2009). A nakoniec možno pripomenúť vystúpenie Študentského divadla FF PU na 21. Víkende atraktívneho divadla vo Zvolene (20. november 2009).

Pravdepodobne prelomovou sa môže stať skutočnosť organizačno-technického charakteru: bývalá tanečná sála súboru Torysa (v suteréne starého internátu, ŠDJ) sa vďaka Rektorátu PU stáva materským priestorom Študentského divadla FF PU. Samozrejme, že bývala skúšobňa si vyžaduje technickú prestavbu, no súbor aj v daných technických podmienkach už začal hrávať v tomto prostredí. Chce hrávať pravidelne, pričom bude okrem svojho pevného repertoáru uvádzat aj populárne Výpredaje, v ktorých dá príležitosť vysokoškolákom, umeleckým talentom nielen z odboru estetiky, ale aj z ďalších odborov i fakúlt.

Do kmeňového základu študentského divadla FF PU patria starší študenti odboru estetiky napr. S. Bilý, L. Papugová, L. Račková, D. Laciaková, L. Pacek, Z. Dancáková, M. Morávková. K mladším patrí P. Jakubko, Z. Henčeková, K. Kompeľová, L. Ivanko.

Mgr. Eva Kušnírová, PhD.

Starému kinu odpustíte všetko

Tokajík, Panoráma. K dvom „historickým“ pomenovaniam známeho prešovského kina pribudlo od decembra 2009 pomenovanie aktuálne: Scala. Pamätníci i priaznivci filmového klubu v ňom znovunadobudli priestor na prezentáciu kvalitných filmov. O vzniku filmového klubu Scala a jeho najbližšom programe sme sa zhovárali s Niňou Šilanovou.

Ako vznikla idea rozbehnúť aktivity týkajúce sa znovuoživenia filmového klubu v Prešove?

V lete minulého roku zobrať Park kultúry a oddychu v Prešove do svojej správy bývalé kino Panoráma. Vrátili sa k pôvodnému názvu SCALA. Kino prešlo základnou rekonštrukciou, ktorá spočívala v postavení pódia, vďaka ktorému sa vytvoril priestor aj pre kapely či divadlá. Klub filmového diváka patril v Prešove k dlhorocným obľúbeným i navštevovaným kultúrnym podujatiam. Po zániku kina Klub (a vzniku ďalšieho domu nábytku) sa snaha ponúknuť divákom nekomerčné filmy presunula do multiplexu Cinemax. V podobe, v akej filmový klub fungoval predtým, sa však znova objavil až v kine SCALA.

Odkedy ste začali fungovať a aký je tvoj dojem z doterajšieho obdobia fungovania?

Klub filmového diváka sme rozbehli ešte v decembri filmami Andreja Tarkovského, ale takú ustálenú podobu a tvár dostal až od januára. Premietame každý utorok o 19.00 a snažíme sa dramaturgiu klubu vymyslieť tak, aby vyhovovala všetkým. To znamená ponúknuť niečo z noviniek, vrátiť sa do minulosti a nezabudnúť ani na krajinu, odkiaľ pochádzame, a teda ukázať divákom aj slovenskú kinematografiu. Tú v súčasnosti hrdo reprezentujú dokumentárne filmy mladej generácie filmárov - Marka Škopa, Jara Vojteka, Petra Kerekesa či Juraja Lehotského. Mám veľkú radosť z toho, že ľudia si ešte stále vedia vybrať a uprednostnia kvalitu pred komerciou. Najnavštevovanejšimi filmami v našom kine sú práve slovenské dokumentárne filmy.

Kino Scala je vedené pod hlavičkou PKO Prešov. Ste aj členom Asociácie filmových klubov?

Áno, prešovské kino patrí medzi tých približne 50 kín, ktoré na Slovensku zastrešuje ASFK. Pre obe strany je to veľmi výhodná spolupráca, pretože Asociácia má k dispozícii veľkú filmotéku, ktorú pravidelne obnovuje a omladzuje. Práca „kinárov“ by bola veľmi ťažká, keby sme museli na každý film zháňať práva v inej distribučnej spoločnosti. Takto je to pod jednou strechou a je to fajn. Každý návštěvník kina sa môže stať členom filmového klubu, ak si zakúpi preukaz za 3 €. Tento preukaz platí vo všetkých filmových kluboch na Slovensku a diváci naň majú zľavu. V našom kine sa lístky predávajú po 2 € a s preukazom za 1,50 €.

Skús predstaviť projekty a akcie, ktoré v najbližšom čase chystáte.

Tešíme sa na najbližšie mesiace, lebo o dobré filmy ne-

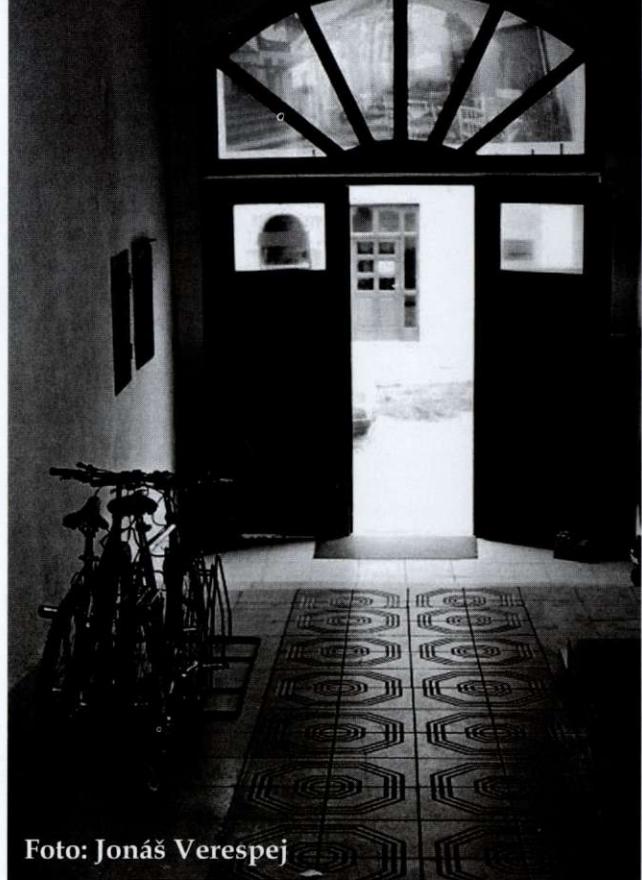

Foto: Jonáš Verespej

bude v Prešove nádza. V marci sme rozbehli spoluprácu s Českým centrom v Košiciach a každú nedeľu organizujeme Popoludnia s českou rozprávkou, kde si budú môcť malí i veľkí pozrieť známe české rozprávky. Okrem pravidelného Klubu filmového diváka pripravujeme na 18. 3. Ozveny pražského „Festivalu otrlého diváka“. Od 19.00 do polnoci budeme premietať tie najhoršie filmy, aké kedy diváci videli. V kine bude strieckať krv, nebude chýbať ani sex a nahota. Verím, že tento prvý prešovský maratón najhorších „béčkových“ filmov bude úspešný a stane sa tradičiou. Rada by som dala do pozornosti aj aprílový program, ktorý ešte nie je uzavretý, ale už dnes vieme, že počas 6., 7. a 8. apríla budeme hostiť bratislavský festival dokumentárnych filmov Jeden svet a o týždeň neskôr sa môžu všetci chystať na prešovskú časť prehliadky filmu, televízie a videa Febiofest, kde sa premietnu nové české filmy, ale aj novinky z distribúcie ASFK.

V Prešove existovala dlhodobo tradícia klubu filmového diváka. Po zániku Klubu sa pozornosť presunula na Artmax v MAXe, kde však, ako sa zdá, nevznikla autentická klubová atmosféra. Čo je podľa teba špecifíkom filmového klubu?

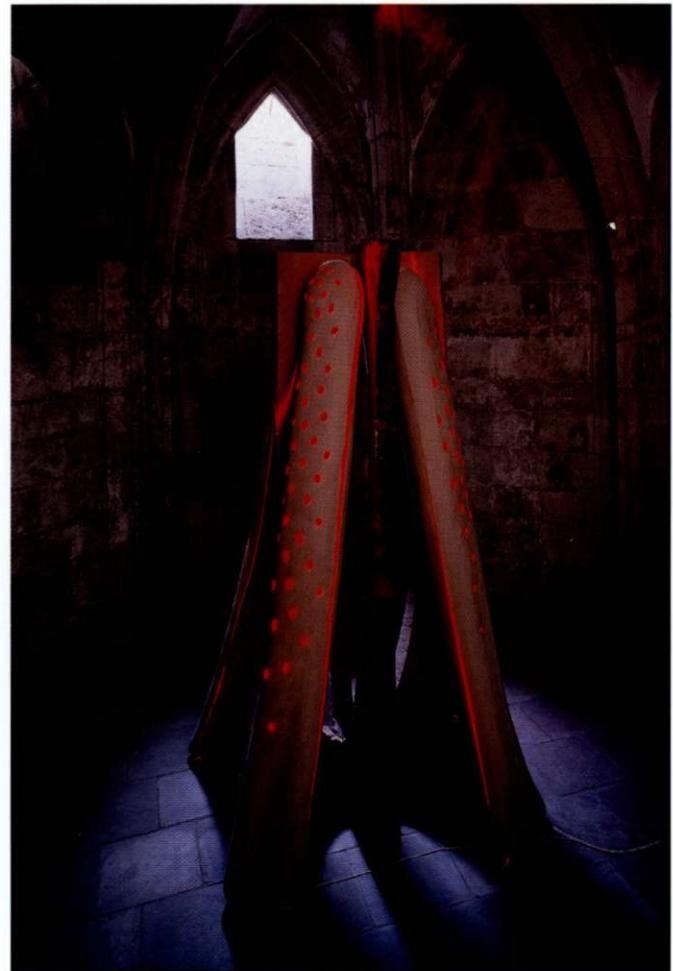
Presne ako hovoríš, klub musí mať v prvom rade atmosféru. V prvom rade tvoria atmosféru kina ľudia. Čím ich je viac, tým je to lepšie. Je skvelé smiať sa (alebo plakať) na filme s ďalšími dvadsiatimi či tridsiatimi ľuďmi. A po skončení filmu debatovať o videnom. A čo robí kino kinom, je samozrejme priestor. Som zástancom toho, že filmový klub patrí do starého kina, z ktorého dýcha história. Zvuk premietačky je neopakovateľný. Starému kinu odpustíte všetko. Aj to, že je tam občas zima, aj to, že sa počas premietania pretrhne film a vy musíte čakať päť minút, kým sa premietačka znova spustí. A odpustíte mu aj to, že sa tam nepredávajú pukance.

Zhovárala sa Martina Ivanová.

Lubomír Purdeš

*Trojjedinost I., 1996 - 1997,
drevo, dĺžka 520 cm
Foto: Martin Marenčin*

Lubomír Purdeš

*Trojjedinost II., 1997 - 1998,
drevo, výška 320 cm
Foto: Martin Marenčin*

Na PULze • Časopis zaregistrovaný na MK SR pod číslom EV 2836/08 • ISSN 1337-9208 • Ročník III / 2010, číslo 1 •

Vydavateľ: Prešovská univerzita v Prešove • Redakcia: Mgr. M. Ivanová, PhD. (šéfredaktorka), Mgr. S. Pariláková, PhD., Mgr. A. Mitrová, PhD., Z. Kováčová • Redakčný kruh: doc. PhDr. I. Kovalčíková, PhD., PhDr. L. Adamová, prof. PhDr. P. Kónya, PhD., ThDr. PaedDr. Ing. G. Paľa, PhD., PhDr. PaedDr. M. Ferencová, PhD., Mgr. R. Rusňák, PhD., Mgr. P. Kochan, PhD., Mgr. P. Durkáč, PhD., PhDr. I. Ondriová, PhD., Mgr. M. Marcinová, PhD.

Foto na obálke: Ingrid Longauerová • Sadzba: Ing. Ladislav Nagy • email: redakcia@unipo.sk

Tlač: Tlačiareň Kušnír Prešov

Niektoré príspevky sú redakčne upravené. Plné znenie príspevkov nájdete na adrese časopisu: <http://napulze.unipo.sk>
Univerzitný časopis Na PULze je pokračovaním časopisu akademickej obce PU v Prešove.

ERASMUS POSTER DESIGN COMPETITION 2010

**Erasmus Coordinators Conference - ERACON vyhlasuje
medzinárodnú súťaž
ERASMUS POSTER DESIGN COMPETITION 2010**

**o najlepší plagát vystihujúci aktivity programu LLP - ERASMUS
na rok 2010.**

**V minulom ročníku ERASMUS DESIGN COMPETITION
reprezentovali Prešovskú univerzitu na Cybre plagáty študentov
FHPV PU - Romana Krišandu, ktorý získal I. cenu,
a Miriam Brtkovej.**

**Svoje grafické návrhy vo formáte JPG, TIF alebo PDF
s rozlíšením 300 DPI zasielajte do 15. apríla 2010
na adresu: pollakn@unipo.sk.**

**Dôležitá poznámka: Grafický návrh plagátu musí obsahovať
pomenovanie ERASMUS.**

